accuſati erant:poſuit:collega eius.A.Cecilius neminem condemnauit:ludi romani ter:plebeii quinquies toti iſtaurati.M.Valerius Meſſala ĩde &.C.Liuius Salinator conſulatum idibus martiis cum iniſſent: de republica:deqꝫ prouĩciis & exercitibus ſenatũ cõſuluerũt.De Aetolia & Aſia nihil mutatum ẽ:cõſulibus alteri Piſæ cum liguribus:alteri Gallia prouĩcia decreta ẽ:comparare ĩter ſe aut ſortiri iuſſi:& nouos exercitus binas legiones ſcribere:& ut ſociis latini nõis quinadenamillia peditum ĩperarent & mille & ducẽtos eqtes.Meſſallæ ligures:Salinatori obtigit Gallia.Prætores ĩde ſortiti ſunt.M.Claudio urbana.P.Claudio peregrina iuriſditio euenit.Q.Martius Siciliam.C.Stertinius Sardiniam.L.Manlius Hiſpaniam citeriorẽ.C.Catinius ulteriorẽ eſt ſortitus.De exercitibus ita placuit:e Gallia legiones:quæ ſub.C.Lællio fuerãt ad Marcũ Tutiũ proꝑtorẽ ĩ Brutios traduci:& q ĩ Sicilia eſſet:dimitti exercitũ:& claſſem:q ibi eẽt:Romã reduceret.M.Sẽpronius.Pro Hiſpaniis legiões ſingule:q tũ ĩ iis ꝓuĩciis erãt:decretæ:& ut ternamillia peditũ ducenos eqtes ãbo ꝑtores ĩ ſupplemẽtũ ſociis ĩparẽt:ſecũqꝫ trãſportarẽt.

Prouinciarum ordinatio

Priuſq ĩ prouĩcias noui magiſtratus ꝓficiſcerẽtur:ſupplicatio primo collegio decẽuiroꝝ ĩperata fuit in oĩbus compitis:qđ luce ĩter horam tertiã ferme & quartã tenebræ obortæ fuerant:& nouẽdiale ſacrificiũ ĩdictum ẽ:qđ ĩ auẽtino lapidibus pluuiſſet.Campani cũ eos ex ſenatuſconſulto:qđ priore anno factum erat Romæ:cẽſores cẽſeri coegiſſent:nam antea ĩcertũ fuerat:ubi cẽſerent:petierũt ut ſibi ciues romanas ducere uxores liceret:& ſi q prius duxiſſent:ut habere eas:& ante eã diẽ nati uti iuſti ſibi liberi hæredeſqꝫ eſſent:utraqꝫ res ĩpetrata.De formianis fundaniſqꝫ municipibus & arpinatibus.C.Valerius Tappo tribunus plebis promulgauit:uti iis ſuffragii latio:nã ante ſine ſuffragio habuerãt ciuitatẽ eſſet. Huic rogatiõi quattuor tribuni plebis:qa nõ ex auctoritate ſenatus ferret:cũ ĩtercederẽt:edocti populi eſſe nõ ſenatus ius ſuffragiũ:qbus uelit impertiri:deſtiterũt ĩcœpto:rogatio plata ẽ:ut æmilia tribu formiani & fundani:ĩ cornelia arpinates ferrent:atqꝫ ĩ his tribubus tũ primum ex Valerio plebiſcito cenſi ſunt.M.Claudius Marcellus cẽſor ſorte ſuperato.T.Quĩtio luſtrum condidit:cẽſa ciuiũ capita.cclviii. m.ccc.viii.luſtro ꝑfecto cõſules ĩ ꝓuĩcias ꝓfecti ſunt.Hyeme ea:qua hæc romæ geſta ſunt:ad.Gn.Mãlium cõſulem primũ:deĩde ꝓconſulem hybernantẽ in Aſia legationes undiqꝫ ex oĩbus ciuitatibus gẽtibuſqꝫ:quæ cis taurum montẽ ĩcolunt conueniebant:ſed ut clarior nobiliorqꝫ uictoria romanis de rege Antiocho fuit quam de gallis:ita lætior ſociis erat de gallis:quam de Antiocho:tolerabilior regia ſeruitus fuerat quam feritas ĩmaniũ barbarorum:incertuſqꝫ ĩ dies terror:quo uelut tempeſtas eos populantes ĩferret:itaqꝫ ut qbus libertas Antiocho pulſo pax gallis domitis data eſſet:nõ gratulatum modo uenerãt:ſed coronas etiã aureas ꝓ ſuis quæqꝫ facultatibus attulerant.Et ab Antiocho legati & ab ipſis gallis ut pacis leges dicerent:& ab Ariarathe rege cappadocũ uenerũt ad ueniã petẽdã:luẽdamqꝫ pecũia noxã qđ auxiliis Antiochũ iuuiſſet:ei.cc.talẽta argẽti ſunt ĩperata:gallis reſpõſum cũ Eumenes rex ueniſſet tum datuꝝ iis legẽ:ciuitatũ legatiões cũ benignis reſpõſis lætiores ẽt:quã uenerant:dimiſſæ.Antiochi legati pecuniã ĩ Pamphyliã frumentumqꝫ ex pacto cũ.L.Scipione fœdere iuſſi aduehere:eo ſe cũ exercitu uẽturũ.Prĩcipio deĩde ueris luſtrato exercitu ꝓfectus die.viii.Apameã uenit:ibi triduum ſtatiuis habitis tertiis rurſus ab Apamea caſtris ĩ Pãphiliam:quo pecuniã frumẽtũqꝫ regios cõuehere iuſſerat:ꝑuenit:millæ & qngenta talenta argenti accepta Apameã deportant:frumentũ exercitui diuidit.Inde ad Pergamũ ducit:q una ĩ iis locis regio tenebat ꝑſidio:appropĩquãti ꝑfectus ꝑſidii obuius fuit.xxx. dierum tps petẽs ut regẽ Antiochũ de urbe tradẽda conſuleret:dato tpe ad eam diem deceſſit ꝑſidio & a Pergamo.L.Manlio fratre cũ quattuormillibus militũ Oroanda ad reliquũ pecuniæ ex eo:qđ pepigerãt:exigendũ miſſo:ipſe qa Eumenẽ regẽ & decẽ legatos ab Roma Epheſum ueniſſe audierat:iuſſis ſeq Antiochi legatis Apameã exercitũ reduxit:ibi ex.x.legatoꝝ ſnĩa fœdus ĩ hæc uerba cũ Antiocho cõſcriptum eſt.Amicitia regi cũ Populo Ro.his legibus & cõdicionibus eſto:ne quẽ exercitũ:q cũ Populo Ro.ſociiſue bellũ geſturus erit rex ꝑ fines regni ſui:eorumue:q ſub dicione eius erũt: tranſire ſinito: nec cõmeatu:neue qua alia ope iuuato:idẽ romani ſociiqꝫ Antiocho & iis:q ſub ĩperio eius erũt:ꝑſtent. Belli gerẽdi ius Antiocho ne eſto cũ illis:q ĩſulas colũt:neue ĩ Europã trãſeũdi.Excedito urbibus agris uicis caſtellis cis tauꝝ mõtem uſqꝫ ad Tanain amnem:& ea ualle tauri uſqꝫ ad iuga:qua ĩ Lycaoniã uergit:neqꝫ arma efferto ex iis oppidis agris caſtelliſqꝫ:qbus excedat:quæ ſiq extulit:quoqꝫ oportebit:recte reſtituito:ne militẽ:neue quẽ aliũ ex regno Eumenis recipito:ſiq earũ urbiũ ciues:quæ regno abſcedũt cum rege Antiocho ĩtraqꝫ fines eius regni ſunt.Apameã oẽs ante diẽ certã redeãt:q ex regno Antiochi apud romanos ſocioſqꝫ ſunt:iis ius abeundi manendiqꝫ eſto.Seruos ſeu fugitiuos:ſeu bello captos:ſeu quiſlibet captus aut trãſfuga erit reddito romãis ſociiſqꝫ:elephãtos tradito oẽs:neqꝫ alios parato:tradito & naues lõgas armamẽtaqꝫ eaꝝ:neue plures q.x.naues nulla plus quã trigĩta remis agat:habeto:minorẽ ea belli cã qđ ipſe illaturus erit:neue nauigato citra Calicandrum:neue Sarpedonium promontoria:extra quã ſiqua nauis pecuniã ſtipẽdiũ aut legatos: aut obſides portabit.Milites mercede cõducẽdi ex iis gẽtibus:quæ ſub dicione populi romani ſunt Antiocho regi ius ne eſto:ne uoluntarios qdẽ recipiendi.Quæ ædes ædificiaqꝫ ĩtra fines regni Antiochi ſunt:quo iure ante bellũ fuerũt:eo rhodioꝝ ſociorũue ſunto:ſiquæ pecuniæ debent:eaꝝ exactio eſto:ſiqd ablatũ ẽ:id cõquirẽdi cognoſcẽdi repetendiqꝫ ius eſto:ſiquas urbes:quas tradi oportet:ii tenẽt:qbus Antiochus dedit:ex iis ꝑſidia deducito:utiqꝫ recte tradant:curato.Argẽti ꝓbi.xii.millia attica talẽta dato ĩtra duodecim annos pẽſionibus:æqs:talẽtũ ne mĩus pondo.lxxx.romanis põderibus pẽdat:& tritici.xl.m.modiũ.Eumeni regi talẽta.cccl.ĩtra quĩquenniũ dato:& ꝓ frumẽto:qđ æſtimatione fiat talẽta.cxxvii.Obſides romanis.xx.dato:& triẽnio mutato:ne mĩores octonũ denũ annoꝝ neu maiores qnũ qdragenũ.Siq ſocioꝝ Po.Ro.ultro bellum

Ius ſuffragii ferendi

Læta de gallis uictoria

inferrent Antiocho:uim ui arcendi ius eſto:dum nequá urbem aut belli iure teneat:aut in amicitiá ac/
cipiat: cõtrouerſias inter ſe iure ac iudicio diſceptent:aut ſi utriſq; placebit bello. De Annibale pœno:&
ætolo Thoante:& Lyſimacho acarnane:& chalcidenſibus Eubulida & Philopœmene dedendis in hoc
quoque fœdere aſcriptum eſt:& ut ſi quid poſtea addi mutariue placuiſſet:ut id ſaluo fœdere fieret.

Cõſul iurauit ĩ hoc fœdus:ab rege q̃ exigerét iuſiurãdũ ꝓfecti.Q.Minutius Thermus:&.L.Mãlius q̃
forte tũ ab Oroãdis rediit:&.Q.Labeõi:q̃ claſſi p̃erat:ſcripſit:ut Patara extẽplo ꝓficiſceret:quæq; ibi na
ues regiæ eẽnt:cõcideret:cremaretq;:Profectus ab Epheſo quĩq̃ginta tectas naues aut cõcidit:aut ĩcẽdit.
Thelmeſſum eadẽ expeditione territis ſubito aduẽtu claſſis oppidanis recepit:ex Lycia protinus iuſſis
ab Epheſo ſeq:q̃ ibi relicti erãt:p̄ ĩſulas ĩ Græciá traiiecit.Athenis paucos moratus dies:dum Pyræum
ab Epheſo naues ueniret:totã ĩde claſſem ĩ Itaſiam reduxit.Gn.Manlius cũ ĩter cætera:q̃ accipienda ab
Antiocho erant:elephantos quoq; accepiſſet:donoq; Eumeni oẽs dediſſet:deĩde cauſas ciuitatum mul
tis ĩter nouas res turbatis cognouit & Ariarathes rex parte dimidia pecuniæ ĩperatæ beneficio Eume/
nis:cui deſponderat filiam:per eos dies dimiſſa:ĩ amicitiá ẽ acceptus.Ciuitatum autem cognitis cauſis
decem legati aliam aliaꝝ fecerunt condicionẽ:quæ ſtipẽdiariæ regi Antiocho fuerant:& cum Populo

Ro.mu nificen/ tia ĩ eu/ menẽ regem

Romano ſenſerãt:iis ĩmunitatem dederũt:q̃ partiũ Antiochi fuerant aut ſtipendiariæ Attali regis: eas
omnis uectigal pendere Eumeni iuſſerunt:noĩatim præterea colophoniis:qui ĩ Notho habitant:& cy
meis:& mileſenis ĩmunitatem conceſſerũt:clazomeniis ſuper ĩmunitatem & Doniſſam ĩſulam dono
dederunt:& mileſiis:quem ſacrum appellant:agrum reſtituerunt:& ilienſibus Rhoetium & Gergicũ
addiderunt:nõ tam ob recentia ulla merita:quam originum memoria:eadem & dardanum liberandi
cauſa fuit.Chios quoq; & ſmyrnæos & erithræos pro ſingulari fide:quã eo bello p̃ſtiterunt:& agro do

Vide ne gargaꝝ ſit legẽ/ dũ lege phiniũ & ſtra/ bonem

narunt:& ĩ oĩ p̃cipuo honore habuerunt.Phocenſibus & ager:quem ante bellum habuerant redditus:
& ut legibus antiquis uterentur:p̄miſſum.Rhodiis affirmata:q̃ data priore decreto erant:Lycia & Ca/
ria data & uſq; ad mæandrum amnem p̄ter Meſſum.Regi Eumeni Cherſonneſum ĩ Europa:& Lyſi
machiá:& caſtella:uicos:agrum:quibus finibus tenuerat Antiochus:adiecerunt:ĩ aſia Phrygiam utráq;
alterá ad Helleſpontum maiorẽ alterá uocant:& Myſiam:quá Pruſias rex ademerat:reſtituerũt:ut Lu
caniá:& Milyadam:& Lydiam:& noĩatim urbẽ Thrallis:atq; Epheſum:& Telmeſſum.De Pamphy/
lia diſceptatũ ĩter Eumenis & Antiochi legatos cũ eſſet:q̃a pars eius citra pars ultra taurũ eſt: ĩtegra ad
ſenatum reiicitur.His fœderibus decretiſq; datis Manlius cũ decẽ legatis omniq; exercitu ad Helleſpõ
tum profectus:euocatis eo regulis gallorũ leges :q̃bus pacem cum Eumene ſeruarent:dixit: denuncia/
uitq;:ut morem uagandi cũ armis finirent:agrorumq; ſuoꝝ terminis ſe continerent.Contractis deĩde
ex omni ora nauibus & Eumenis etiá claſſe p̄ Atheneum fratrẽ regis ab Elea adducta copias oĩs ĩ Eu/
ropá traiecit:ĩde p̄ Cherſonneſum modicis itineribus graue p̄da oĩs generis agmẽ trahẽs Lyſimachiæ
ſtatiua habuit:ut q̃maxime recẽtibus & ĩtegris iumẽtis Thraciá:p̄ quá iter uulgo horrebãt: ĩgrederet.
Quo profectus eſt ab Lyſimachia die ad amnem melana:quẽ uocãt:ĩde poſtero die ad Gypſæas perue
nit:a Gypſæis uia fere decẽmilliũ ſilueſtris anguſta cõfragoſa excipiebat:p̄p cuius difficultatem itineris
in duas partes diuiſus exercitus:& p̄cedere una iuſſa:altera magno ĩteruallo cogere agmen: media ĩpe/
dimenta ĩterpoſuit:paluſtra cũ pecunia publica erãt p̄tioſaq; alia p̄da.Itaq; cum p̄ ſaltum iret thracum
decem haud amplius millia ex quattuor populis Aſtu & Corneli ad ipſas anguſtias uiam circunſede/
runt:opinio erat non ſine Philippi regis macedonum fraude id factum:cũ ſciſſe non alia quam p̄ Thra
ciam redituros romanos:& quantá pecuniá ſecum portarent ĩ primo agmine imperator erat ſollicitus
propter iniquitatẽ locorũ.Thraces nihil ſe mouerũt:donec armati tranſierunt:poſteaq̃ prios ſuperaſſe
anguſtias uiderunt:poſtremos nondũ appropinquãtes:ĩpedimenta & ſarcinas ĩuadunt:cæſiſq; cuſto/
dibus partim ea:quæ ĩ plauſtris erant:diripere:partim ſub oneribus iumenta abſtrahere cœperũt. Vn/
de poſteaquá clamor primũ ad eos:q̃ iam ĩgreſſi ſaltũ ſequebantur:deĩde ẽt ad primum agmen eſt per
latus:utriq; ĩ medium cõcurritur:& ĩordinatũ ſimul pluribus locis p̄lium conſeritur.Thracas p̄da ipſa

Thraceſ latroci/ nãtium more ĩ Ro.ĩpe tũ faciũt

ĩpeditos oneribus:& plærosq;:ut ad rapiendũ manus uacuas haberent:ĩermes ad cædem p̄bet:Roma/
nos iniq̃tas locorum barbaris per calles notos occurſantibus & latentibus ĩterdum per cauas ualles ꝓ/
debant:ipſa ẽt onera plauſtraq;:ut ſors tulit:his aut illis ĩcõmode obiecta pugnãtibus ĩpedimẽto ſunt:
alibi p̄do:alibi p̄dæ uidex cadit:ꝓut locus iniquus æq̃ſue his aut illis:ꝓut aĩus pugnantiũ ẽ:ꝓut nume
rus:alii pluribus:q̃ ipſi erãt:alii paucioribus occurrerãt:uaria pugnæ fortuna ẽ:multi utriq; cadũt. Iam
nox appetebat:cũ p̄lio excedũt thraces non fuga uulneꝝ aut mortis:ſed q̃a ſatis p̄dæ habebant.Roma/
norũ primum agmen extra ſaltũ circa tẽplum mẽdidiũ caſtra loco apto poſuit:pars altera ad cuſtodiá
impedimẽtoꝝ medio ĩ ſaltu duplici circũdata uallo manſit:poſtero die prius explorato ſaltu : quá mo/
uerẽt:primis ſe coniũgit.In eo p̄lio cũ & ĩpedimẽtorum pars:& calonum:& milites aliquot:cũ paſſim

Q.Mi/ nutii ĩte ritus

toto ꝓpe ſaltu pugnaretur:cecidiſſent.Q.Minutii Thermi morte omiſſum eſt ĩceptum fortis ac ſtre/
nui uiri.Eo die ad hebrum flumẽ p̄uentũ eſt:ĩde enioꝝ fines p̄ter.Apollinis gerũtiũ:quẽ uocãt ĩcolæ:
templũ ſuperãt.Aliæ anguſtiæ circa Tympira excipiũt:hoc loco nomẽ eſt:nec mĩus cõfragoſæ q̃ prio/
res:ſed q̃a nihil ſilueſtre circa eſt:ne latebras q̃dem ad ĩſidiandum p̄bent:huc ad eandẽ ſpem p̄dæ thrá/
ſi gens & ipſa thracũ cõuenere:ſed q̃a nudæ ualles:procul ut cõſpicerent:anguſtias obſidẽtes efficiebãt.
minus terroris tumultuſq; fuit apud romanos:q̃ppe & ſi iniquo loco:prælio tamẽ iuſto acie apta col/
latis ſignis dimicandũ erat:conferti ſubeuntes cũ clamore ĩpetu facto primũ expulere loco hoſtes:deĩ/
de auertere:fuga ĩde cædeſque ſuis ipſos impedientibus anguſtiis fieri cœpta eſt. Romani uictores ad

uicum maronitarum.Salentum appellát:poſuerunt caſtra:poſtero die patenti itinere priaticus cápus
eos excepit:triduumq; ibi frumétum accipiétes manſerunt:partim ex agris maronitarum conferenti/
bus ipſis:partim ex nauibus ſuis:quæ cum oīs generis cōmeatu ſequebant̃.Ab ſtatiuis diei uia Apollo
niam fuit:inde ꝑ abderitaꝝ agrum Neapolin peruétum eſt:hoc omne ꝑ græcorum colonias pacatum
iter fuit:reliquū inde per medios thracas dies nocteſq;:& ſi nō infeſtum:tamē ſuſpectū:donec ī Mace/
doniá ꝓuenerūt.Mitiores thracas idem exercitus:cū a Scipione eadem uia duceretur:habuerat:nullam
ob aliá cauſam:quam qđ p̄dæ minus quod peteretur:fuerat q̄q̄ tū quoq; Claudius auctor eſt ad qnde/
cimillia thracū præcedēti ad explorāda loca agmini Mudini numidæ occurriſſe:quattuor centū equi/
tes fuiſſe numidas:paucos elephantos.Mudinis filium ꝑ medios hoſtiū cum centum quiquaginta de/
lectis equitibus perrupiſſe:eundem cū mox Mudines iā medio elephātis collocatis:in cornu equitibus
diſpoſitis:manum cū hoſte cōſeruiſſet:terrorem ab tergo ꝓbuiſſe:atq; inde turbatos equeſtri uelut ꝓ/
cella hoſtis ad peditū agmen nō acceſſiſſe.Gn.Manlius ꝑ Macedoniam in Theſſaliā exercitū traduxit:
inde ꝑ Epirū Apolloniā cum ꝓueniſſet:nondū ab hyberno contempto mari ut traiicere auderet.Apol
loniæ hybernauit.Exitu prope anni.M.Valerius conſul ex liguribus ad magiſtratus ſubrogandos Ro
má uenit:nulla memorabili ī ꝓuicia geſta re:ut ea ꝓbabilis moræ cauſa eēt:qđ ſolito ſerius ad comitia
ueniſſet.Comitia cōſulibus rogādis fuerūt ad.xii.Kalēdas Martias:creati.M.Aemylius Lepidus.C.Fla/
minius:poſtero die p̄tores facti.Ap.Claudius Pulcher:Seruius Sulpicius Galba.Q.Terētius Culeo.Q.
Terētius Meſſalla.Q.Fuluius Flaccus.M.Furius Craſſus.Comitiis ꝑfectis:q̄s prouícias p̄toribus eē pla
ceret:rettulit ad ſenatū conſul.Decreuerūt duas Romæ iuris dicēdi cauſa:duas extra Italiā Sicilia & Sar
diniā:duas in Italiā Tarentū & Galliā:& extēplo priuſquā inirent magiſtratū:ſortiri iuſſi.Ser.Sulpicius
urbanā.Q.Terentius peregrinā ē ſortitus.L.Terentius Siciliā.Q.Fuluius Sardiniā.M.Claudius Tarē/
tum.M.Furius Galliam.Eo anno.L.Minutius Myrtillus:&.L.Manlius:quod legatos carthaginenſes
pulſaſſe dicebantur:iuſſu.M.Claudii prætoris urbis ꝑ fœciales traditi ſunt legatis:& Carthaginē adue
cti.In liguribus magni belli & gliſcentis in dies magis fama erat:itaq; conſulibus nouis:quo die de ꝓ/
uinciis & de repu.rettulerunt:ſenatus utriq; ligures prouíciam decreuit. Huic ſenatus conſulto Lepi/
dus cōſul intercedebat:indignum eſſe prædicans conſules ambos in ualles ligurum includi.M.Fuluiū:
&.Gn.Manliū triēnium iam alteꝝ in Europa:alteꝝ in Aſia uelut pro Philippo atq; Antiocho ſubſti/
tutos regnare.Si exercitus in his terris eſſe placeat:cōſules iis potius quam priuatos p̄eſſe oportere:ua/
gari eos cum belli terrore ꝑ nationes:quibus bellum īdictum non ſit:pacem p̄tio uendicantes:ſi eas ꝓ
uincias exercitibus obtinere opus eēt:ſicut.M.Attilio.L.Scipioni cōſulibus.M.Fuluius & Gn.Māliūs
ſucceſſiſſent conſules:ita Fuluio Manlioq;.C.Liuium &.M.Valerium cōſules debuiſſe ſuccedere.Nūc
certe ꝑfecto ætolico bello:recepta ab Antiocho Aſia:deuictis gallis:aut cōſules ad exercitus conſulares
mitti:aut reportare legiones inde reddiq; tandē reip.debere.Senatus his auditis ī ſnīa ꝑſeuerauit:ut cō
ſulibus ambobus ligures prouícia eēt:Mālium Fuluiūq; decedere de prouíciis:& exercitus īde deduce
re ac redire Romā placuit.Inimicitiæ īter.M.Fuluiū &.P.Aemyliū cōſulē erāt:& ſup cætera Aemylius
ſerius biēnio ſe conſulē factū.M.Fuluii opa dicebat:itaq; ad inuidiam ei faciēdam legatos ambracieſes
in ſenatū ſubornatos criminibus ītroduxit:qui ſibi cum ī pace eſſent impata:quæ prioribus cōſulibus
feciſſent:& eadē p̄ſtare obedienter.M.Fuluio parati eēnt:bellū illatū queſti:agros primū depopulatos:
terrorem direptionis & cædis urbi iniectū:ut eo metu claudere cogerētur portas:obſeſſos deīde & op/
pugnatos ſe & oīa alia exēpla belli habita ī ſe:cedibus:incēdiis:ruinis:direptione urbis cōiuges:liberos ī
ſeruitium abſtractos:bona adempta:& qđ ſe ante oīa moueat:templa tota ſpoliata ornamētis:ſimula/
cra deum deos imo ipſos cōuulſos ex ſedibus ſuis:ablatos eē parietes poſteſq; nudatos:quos adorent:
ad quos p̄centur:& ſupplicēt ambracieſibus nō ſupereſſe.Hæc q̄rentes interrogando criminoſe excō/
poſito cōſul ad plura uelut nō ſua ſponte dicēda eliciebat.Motis patribus alter conſul.C.Flaminius.M.
Fuluii cām excepit:q ueterē & obſoletā uiā īgreſſos dixit:ſic Marcū Marcellū a ſyracuſanis:ſic Quintū
Fuluiū a cāpanis accuſatos:quin eadē opa.T.Quītiū a Philippo rege:Marcū Attiliū &.L.Scipionem ab
Antiocho.Gn.Māliū a gallis:& ipſum Fuluiū ab ætolis & Cephaleniæ populus accuſari paterent̃?Am
braciā oppugnatā & captā:& ſigna īde ornamētaq; ablata:& cætera facta:quæ captis urbibus ſoleāt:ne
gatuꝝ aut me pro.M.Fuluio:aut ipſum.M.Fuluiū cēſetis patres cōſcripti?cū ob has res geſtas triūphū
a uobis poſtulaturus ſit.Ambraciā captā ſignaq;:quæ ablata criminantur:cætera ſpolia eius urbis ante
currū laturus & fixurus ī poſtibus ſuis:nihil ē:qđ ſe ab ætolis ſeparent:eadē ambracieſiū & ætoloꝝ cā
eſt.Itaq; collega meus uel ī alia cā inimicitias exerceat:uel in hac utiq; ſi mauult:retineat Ambracienſes
ſuos ī aduētū.M.Fuluii:ego nec de ambracieſibus:nec de ætolis decerni qcq̄ abſente.M.Fuluio patiar.
Cū Aemylius callidā maliciā inimici uelut oībus notā īſimularet:& tp̄s eū morādo extractuꝝ diceret:
ne cōſule inimico Romā rediret:certamine cōſulū biduū aſſumptū ē:nec p̄ſente Flaminio decerni qcq̄
uidebat̃ poſſe:capta occaſio ē:cū æger forte Flaminius abeſſet:& referēte Aemylio ſenatuſcōſultū factū
eſt:ut ambracieſibus oēs ſuæ res redderent̃:ī libertate eēnt:ac legibus ſuis uterent̃:portari ea:quæ uel/
lent:terra mariq; caperēt:dum eoꝝ īmunes romani ac ſocii latini nominis eēnt:ſigna aliaq; ornamēta
quæ quærerent̃:ex ædibus ſacris ſublata eē:de iis cū.M.Fuluius Romā reuertiſſet:placere ad collegiū
pontificū referri:& quod ii cēſuiſſent fieri:neq; his contētus cōſul fuit:ſed poſtea per īfrequētiam adie
cit ſenatuſcōſultū ambraciā non uideri ui captam eē.Supplicatio inde ex decēuirorū decreto pro uali/
tudine populi fuit per triduum:quia grauis peſtilentia urbem atque agros uaſtabat.Latinæ inde fue/

M.Aemylius Lepidus.C.Flaminius conſ.

Fuluius ab Ambracieſibus apđ ſenatū accuſat̃

Atſ.ſenatuſcōſultū ꝓ ambracieſibus

runt.Quibus religionibus liberati cõſules & delectu perfecto nouis enim uterq; maluit uti militibus:
in prouinciam profecti ſunt:ueteresq; omnes dimiſerunt.Poſt conſulum profectionem.Gn.Manlius
proconſul Romã uenit:cui cum ab Ser.Sulpicio prætore ſenatus ad ædẽ Bellonæ datus eẽt:& ipſe cõ/
memoratis rebus ab ſe geſtis poſtulaſſet:ut ob eas diis ĩmortalibus honos haberetur:ſibiq; triumphã/
ti urbẽ inuehi liceret:contradixerunt pars maior decẽ legatoꝝ:qui cũ eo fuerãt:& ante alios.L.Furius
Purpurio:&.L.Aemylius Paulus.Legatos ſeſe.Gn.Manlio datos pacis cũ Antiocho faciendæ cauſa fœ

Legati. Gn.Mã liũ apd' ſenatũ crimi/ nãtur

deriſq;:& legum:quæ cũ.L.Scipione ĩchoatæ fuiſſent:perficiendaꝝ.Gn.Manlium ſumma ope teten/
diſſe ut eã pacẽ turbaret:& Antiochũ ſi ſui poteſtatem feciſſet:Inſidiis exciperet:ſed illum cognita frau/
de conſulis cum ſæpe colloquiis petitis captus eſſet:non congreſſum modo: ſed conſpectum etiã eius
uitaſſe.Cupiẽtem tranſire Taurum ægre omnium legatorum ꝓcibus:nec carminibus Sybillæ ꝓdictã
ſuperantibus terminos fatalis cladem experiri uellet reteneum:admouiſſe tamẽ exercitũ:& prope ĩpis
iugis ad diuortia aquarum caſtra poſuiſſe:cum nullã ibi cauſam belli inueniret quieſcentibus regiis:cir
cũegiſſe exercitum ad gallogræcos:cui nationi non ex ſenatus auctoritate: non ex populi iuſſu bellum
illatum:quod quem unquã de ſua ſententia facere auſum?Antiochi Philippi Annibalis & pœnorũ re/
centiſſima bella eſſe:de oĩbus his conſultũ ſenatũ:populum iuſſiſſe:ſæpe legatos ante miſſos:res repeti
tas:poſtremo qui bellum indicerẽt:miſſos.Quid eoꝝ.Gn.Manli factum ẽ:ut iſtud publicum Po.Ro.
bellũ & non tuũ priuatum latrociniũ dicamus?An eo ipſo contentus fuiſti?recto itinere duxiſti exer/
citũ ad eos:quos tibi hoſtes aſſumpſeras?an per oĩs anfractus uiaꝝ cum uia conſiſteres?ut quo flexiſ/
ſet agmen Attalus Eumenis frater:eo conſul mercænnarius cũ exercitu romano ſeq̃reris?Pyſidiæ Ly/
caoniæq; & Phrygiæ receſſus oẽs atq; angulos peragraſti:ſtipem a tyrãnis caſtellaniſq; deuiis colligẽs.
Quid.n.tibi cũ Orãdis?Quid cũ aliis æque innoxiis populis?bellũ autẽ ipſum:cuius nomine triũphũ
petis:quomodo geſſiſti?loco æquo tempore tuo pugnans?Tu uero recte : ut diis ĩmortalibus honos
habeatur:poſtulas primũ:quod pro temeritate imperatoris nullo iure gentiũ bellum inferentis pœnas
luere exercitũ noluerunt:deĩde q̃d bælluas non hoſtes nobis obiecerũt.Nolite nomen tantũ extimare
mixtũ eſſe gallogræcoꝝ:multo ante & corpore & animo mixti ac mutati ſunt:an ſi illi galli eſſent : cũ
quibus milies uario euentu in Italia pugnatũ eſt:quantũ in ĩperatore noſtro fuit:nuncius illinc rediſ/
ſet?bis cũ iis pugnatũ ẽ:bis loco iniquo ſubiit:in ualle inferiore pedibus pene hoſtiũ aciem ſubiecit : ut
non tæla ex ſuperiore loco mitterẽt:ſed ſi corpora ſua nuda iniicerent:obruere nos potuerũt:q̃d igitur
incidit?magna fortuna Po.Ro.eſt magnũ & terribile nomẽ recenti ruina Annibalis: Philippi : Antio/
chi:ꝓpe attoniti erant tantæ corporum moles:fundis ſagiptiſq; in fugam conſternati ſunt : gladius in
acie cruentatus nõ eſt gallico bello:uelut auiũ examina ad crepitũ primũ miſſiliũ auolauere:at hercule
idem nos admonente fortuna.Quid:ſi hoſtem habuiſſemus caſuꝝ:fuiſſet?cũ redeuntes in latruncu/
los thracas incidiſſemus cæſi:fugati:exuti impedimentis ſumus.Qu.Minutius Thermus ĩ quo haud
paulo plus damni factum eſt: quã ſi.Gn.Mãlius:cuius temeritate ea clades inciderat:periſſet:cũ multis

Gn.Mã lii oro

uiris fortibus cecidit exercitus ſpolia regis Antiochi referẽs trifariam diſſipatus:alibi primum:alibi po
ſtremũ agmen alibi impedimenta inter uepres in latebris ferarũ noctem unã delituit:pro his triũphus
petitur?Si nihil ĩ Thracia cladis ignominiæq; foret acceptũ:de quibus hoſtibus triumphũ peteres? de
iis ut opinor:quos tibi hoſtes ſenatus aut Po.Ro.dediſſet:ſic huic.L.Scipioni:ſic illi.M.Attilio de rege
Antiocho:ſic paulo ante.T.Quĩtio de rege Philippo:ſic.P.Africano de Annibale:pœnis & Syphace triũ
phus datus:& minima illa cũ iã ſenatus cẽſuiſſet bella q̃ſita tamẽ ſunt:q̃bus nũciãdum eẽt:ipſis utiq; re
gibus nunciarent?an ſatis eẽt ad ꝓſidiũ aliq̃d nũciari.Vultis ergo hæc oĩa pollui & cõfundi?tolli fœcia/
lia iura?nullos eẽ fœciales?fiat pace deũ dixerim:iactura religiõis:obliuio deoꝝ capiat pectora ueſtra:
num ſenatũ quoq; de bello cõſuli nõ placet?nõ referri uelint:iubeãtne cum gallis bellũ gerr?modo cer
te cõſules Græciã atq; Aſiam nolebãt:tamẽ ꝑſeuerantibus uobis ligures ꝓuĩciam decernere dicto obe
dientes fuerũt:merito ergo a uobis ꝓſpere bello geſto triũphum petẽt:q̃bus auctoribus geſſerũt.Talis
oratio furii & Aemylii fuie.Mãlium in hunc maxĩe modum reſpondiſſe accepimus.Tribuni plebis an
tea ſolebãt:triũphum poſtulantibus aduerſari patres conſcripti:q̃bus ego gratiam habeo:q̃d ſeu mihi:
ſeu magnitudini rerum geſtarũ hoc dederunt:ut nõ ſolum ſilẽtio comprobarent honorem meũ : ſed
referre etiam:ſi opus eſſe uideretur:parati eẽnt:ex decẽ legatis ſi diis placet:quod conſilium diſpenſan/
dæ cohoneſtandæq; uictoriæ imperatoribus maiores dederunt noſtri aduerſarios habeo.L.Furius:&
L.Aemylius currum triumphalem me cõſcendere prohibent:coronam inſignẽ capiti detrahũt : quos
ego ſi tribuni me triũphare prohiberent:teſtes citaturus fui rerum a me geſtarũ.Nullius equidem ĩui/
deo honori:uos tribunos plebei nuper uiros fortes ac ſtrenuos impediẽtes.Q.Fabii Labeonis triũphũ
auctoritate ueſtra deterruiſtis:triũphauit quẽ non bellum iniuſtum geſſiſſe:ſed hoſtẽ omnino nõ ui/
diſſe inimi iactabant:ego:qui cum cẽtum millibus ferociſſimorum hoſtium ſignis collatis totiens pu/
gnaui:qui plus.xl.millia hoĩum cepi:aut occidi:qui bina caſtra eoꝝ expugnaui:qui citra iuga tauri oĩa
pacatiora:quã terra Italia eſt:reliqui:nõ triumpho modo fraudor:ſed cauſam apud uos patres conſcri/
pti accuſantibus ipſe legatis dico.Duplex eoꝝ:ut animaduertiſtis.P.C.accuſatio fuit:nã nec gerẽdum
mihi fuiſſe bellum cũ gallis:& geſtũ temere atq; impudẽter dixerunt:non erant galli hoſtes:ſed tu eos

Cõſulta tio

pacatos imperata faciẽtes uiolaſti:non ſum poſtulaturus a uobis.P.C.ut quæ communiter de ĩmuni/
tate gẽtis gallorum:de infeſtiſſimo odio in nomẽ romanum ſcitis:ea de illis quoq;:qui terras has ĩco/
lunt:exiſtimetis gallis:remota uniuerſæ gẽtis ĩfamia atq; ĩuidia per ſeipſos æſtimate.Vtinã rex Eume/

nes:utinam Aſiæ ciuitates omnes adeſſent:& illos potius querentes:quã me accuſantem audiretis:mit
tite agedum legatos circa Aſiam ad omnes urbes:& quærite utrum a grauiori ſeruitute Antiocho ul/
tra tauri iuga moto:an gallis ſubactis liberati ſint:quotiens agri eorum uaſtati ſint:quotiẽs prædæ aba
ctæ referam:cum uix redimendi captiuos copia eſſe:& mactatas humanas hoſtias : ĩmolatoſq; liberos
ſuos audirent.Stipendium ſcitote pependiſſe ſocios ueſtros gallis:& nunc liberatos ꝑ uos regio ĩperio
fuiſſe penſuros:ſi a me foret ceſſatum:quo longius Antiochus emotus eſſet: hoc ĩpotentius ĩ Aſia galli
dominarẽtur:& qcqd eſt terrarum circa tauri iuga gallorum: ĩperio nõ ueſtro adieciſſetis.At enĩ ſunt
hæc ita?uerum etiam Delphos quondam commune humani generis oraculum umbilicum orbis ter
rarum galli ſpoliauerunt:nec ideo populus romanus his bellum indixit:aut ĩtulit.Equidem aliquid ĩte
reſſe rebar ĩter id tempus:quo nondum ĩ iure ac dicione ueſtra Græcia atq; Aſia erat: curandũ animad
uertendumq; quid ĩ his terris fieret:& hoc quo finem ĩperii romani tauꝝ montẽ ſtatuiſtis:quo liber/
tatẽ imunitatẽue ciuitatibusdatis:quo aliis fines adiicitis: alias agro mulctiatis:uectgal ĩponitis:regna
augetis:minuitis: donatis:adimitis:curæ ueſtræ cẽſetis eẽ:ut pacem terra mariq; habeãt.An niſi ꝑſidia
deduxiſſet Antiochus:quæ q̃eta ĩ ſuis partibus erant:non putaretis liberatam Aſiã?ſi galloꝝ exercitus
effuſi uagarent̃:rata dona ueſtra:quæ dediſtis regi Eumeni : rata libertas ciuitatibus eſſet?Sed q̃d ego
hæc ita argumẽtor tamq̃ nõ acceperĩ:ſed defecerim hoſtes gallos:te.L.Scipio appello:cuius ego ĩperio
ſuccedẽs ĩuicem ĩperii tui uirtutem fœlicitatemq; pariter nõ fruſtra ab diis ĩmortalibus precatus ſum:
te.P.Scipio:q legati ius collegæ maieſtatem:&apud fratrem conſulem:& apud exercitum habuiſti:ſci/
tiſne ĩ exercitu Antiochi gallorum legiones fuiſſe?uideritis ĩ acie eos ĩ cornu utroq; id enim roboris eẽ
uidebatur locatos?pugnaueritis ut cum hoſtibus iuſtis?cecideritis ſpolia eorum rettuleretis?Atq cum
gallis bellum neq; ſenatus decreuerat:neq; populus iuſſerat:ſed ſimul:ut opinor : cum his decreuerant
iuſſerantq;: q ĩtra eius præſidia fuiſſent:ex quibus præter Antiochum:cum quo pacem pepigerat Sci/
pio:& cum quo nominatim fœdus:ut fieret:mandaueratis omnes hoſtes:erant q pro Antiocho arma
aduerſus nos tulerunt:in qua cauſa cum galli ante omnes fuiſſent & reguli quidam & tyranni : ego ta/
men & cum aliis pro dignitate ĩperii ueſtri coactis luere peccata ſua pacem pepigi:& gallorum animos:
ſi poſſent mitigari a feritate inſita tẽptaui:& poſteaquam ĩdomitos atq; ĩplacabiles cernebam:tum de/
mum ui atq; armis coercendos ratus ſum.Nunc quoniam ſcuſcepti belli purgatum ẽ crimen:geſti red
denda eſt:ratio:ĩ quo confiderem equidem cauſæ meæ etiam:ſi non apud romanum ſed apud cartha/
ginenſem ſenatum agerem:ubi in crucem tolli imperatores dicuntur: ſi proſpero euentũ prauo conſi/
lio rem geſſerunt:ſed ego in ea ciuitate:quæ ideo omnibus incipiendis gerendiſque deos adhibet: quia
nullius calumniæ ſubiicit:ea quæ dii comprobauerunt: & ĩ ſolemnibus uerbis habet:cum ſupplicatio/
nem aut triumphum decernit:quod bene & feliciter rempu.adminiſtrarit:ſi nollem:ſi graue ac ſuper/
bum exiſtimarem uirtute gloriari:pro felicitate mea exercituſq; mei quod tantam nationem ſine ulla
militum iactura deuicimus:poſtularemq;:ut diis ĩmortalibus honos haberetur:& ipſe triumphans in
capitolium aſcenderem:unde uotis rite nuncupatis profectus ſum:negaretis hoc militiæ cum diis im/
mortalibus?Iniquo enim loco dimicaui.Dic igitur:quo æquiore potuerim dimicare:cum montẽ ho/
ſtes cepiſſent:loco munito ſe tenerent:nempe eundum ad hoſtes erat:ſi uincere uellem:quid ſi urbem
eo loco haberent:& mœnibus ſe tenerent?nempe oppugnandi erãt.Quid ad Thermopylas?æquone
loco.M.Attilius cum rege Antiocho pugnauit?:quid Philippum non eodẽ modo ſuper Aoum amnẽ
iuga tenentem montium.T.Quintius deiecit?equidem adhuc qualem aut ſibi fingant : aut nobis ui/
deri uelint:hoſtem fuiſſe non inuenio:ſi degenerem & emollitum amœnitate Aſiæ : quid periculi uel
iniquo loco ſubeuntibus fuit?ſi timendum & feritate animorum & robore corporum: huicne tantæ
uictoriæ triumphum negatis?Cæca iuidia eſt patres cõſcripti:nec quicq̃ aliud ſcit:quam detrectare uir
tutes:corrumpere honores ac premia eorum:mihi:quæſo:ita ignoſcatis.P.C.ſi longiorem orationem
non cupiditas gloriandi:ſed neceſſaria criminum defenſio fecit.An etiam per Thraciam ſaltus paten/
tes:qui anguſti erant:& plana ex arduis:& culta ex ſilueſtribus facere potui?& præſtare:ne quilibet ſub
iis lateribus deliteſcerent latrones thraces:nequid ſarcinarum reperetur?nequo iumentum ex tanto
agmine abſtraheretur nequis uulneraretur?ne ex uulnere fortis uir ac ſtrenuus.Qu.Minutius more/
retur?in hoc quoq; caſu in fœliciter incidit ut talẽ ciuem amitteremus:abhorret:quod ſaltu iniquo lo
co alieno cum adortus hoſtis nos eſſet:duæ ſimul acies primi & nouiſſimi agminis hærẽtem ad im/
pedimenta noſtra exercitum barbarorum circunuenerunt : quod multa millia ipſo die : plura multo
poſt dies paucos ceciderunt:& ceperunt:hoc ſi ipſi tacuerint uos ſcituros:cum teſtis orationis meæ to/
tus exercitus ſit:non credunt:ſi gladium in Aſia non ſtrinxiſſem:ſi hoſtem non uidiſſem:tamẽ trium
phum in Thracia duobus prælиis merueram.Sed iam dictum ſatis eſt:quin pro eo quod pluribus uer/
bis uos:quam uolui:fatigaui:ueniam a uobis petitam impetratamque uelim.P.C.Plus crimen eo die
quam defenſio ualuiſſet:ni altercationem inſerum perduxiſſent:dimittitur ſenatus in ea opinione : ut
negaturus triumphum fuiſſe uideretur.Poſtero die & cognati amicique.Gn.Manlii ſummis opibus
annixi ſunt:& auctoritas ſeniorum ualuit negantium exemplum proditum memoriæ eſſe:ut impera
tor qui deuictis perduellibus confecta prouincia exercitum reportaſſet: ſine curru & laurea priuatus
inhonoratuſque urbem iniret.Hic pudor malignitatem uicit: triumphum frequentes decreuerunt.

Purga/
tio cũ
refuta/
tiõe eo/
rũ q̃ ob
iecta
ſunt

Inuidiæ
uitia

Decer/
nit Mã/
lio triũ/
phus

Oppreſſit deĩde mentionem memoriamq; oẽm contentionis huius maius & cum maiore uiro cer
tamen ortum.P.Scipioni Africano ut Valerius Antias auctor eſt:duo.Q.Petilii diem dixerunt. Id pro

Dies.P.
Scipiõi
dicit̃

ut cuiuſq; ĩgenium erat ĩterpretabant̃:alii nõ tribunos plebis:ſed uniuerſam ciuitatem ĩcuſabant:quæ
id pati poſſet:duas maximas orbis terraꝝ urbes ĩgratas uno ꝓpe tẽpore in prĩcipes ĩuentas: Romã in/
gratiorem ſiqdem uicta Carthago uictum Annibalem in exilium expuliſſet: Roma uictrix uictorem
Africanum expellat. Alii neminem unum tantum eminere ciuem debere:ut legibus ĩterrogari nõ poſ
Aequã/dæ li/bertatis ratio — ſit:nihil tam æquandæ libertatis eſſe quam potẽtiſſimum queq; poſſe dicere cauſam: qd aũt tuto cui/
quã ne dum ſummã rempu. permitti:ſi ratio non ſit reddẽda? qui ius æquum pati non poſſit:in eum
uim haud iniuſtam eſſe. Hæc agitata ſermonibus:donec dies dicẽdæ cauſæ uenit:nec alius ante qſquã:
nec ille ipſe Scipio conſul cenſorue maiore oĩs generis hoĩum frequẽtia:quã reus illo die in forum eſt
deductus. Iuſſus dicere cauſam ſine ulla criminum mẽtione:orationem adeo magnificam de rebus ab
ſe geſtis eſt exorſus:ut ſatis conſtaret neminem unq̃ neq; melius:neq; uerius laudatum eſſe: dicebant̃
enim ab eodem animo ĩgenioq;:a quo geſta erãt:& aurium faſtidium aberat:qa pro periculo nõ ĩ glo/
riam referebant̃. Tribuni plebis uetera luxuriæ crimĩa ſyracuſanoꝝ hybernoꝝ:& Locris pleminianũ
tumultũ cum ad fidẽ p̃ſentium criminum rettuliſſent:ſuſpicionibus magis:q̃ argumentis pecuniæ ca/
ptæ reum accuſarunt:filium captũ ſine p̃tio redditũ:oĩbuſq; aliis rebus Scipionẽ tanquã in eius unius
manu pax romana bellumq; eẽt: Antiocho cultũ:dictatorẽ eũ cõſuli nõ legatũ in ꝓuincia fuiſſe: nec ad
aliã rem eo profectum:quam ut id qđ Hiſpaniæ:Galliæ:Siciliæ: Africæ iampridem ꝑſuaſum eẽt:hoc
Græciæ: Aſiæq;:& omnibus ad orientem uerſis regibus gentibuſq; appareret:unum hominem caput
columẽq; imperii romani eſſe:ſub umbra Scipionis ciuitatem dominam orbis terrarum latere nutus
eius pro decretis patrum pro populi iuſſis eẽ:infamia ĩtactum:inuidia qua poſſunt urgent. Orationi/
bus in noctem perductis:producta dies eſt:ubi ea uenit:tribuni in roſtris prima luce conſederunt:cita/
tus reus magno agmine amicorum clientiumq; per mediam concionem ad roſtra ſubiit:ſilentioq; fa/
cto. Hoc:ĩquit:die tribuni plebis:uoſq; quirites cum Annibale & carthaginẽſibus ſignis collatis ĩ Afri/
ca bene ac feliciter pugnaui:itaq; cum hodie litibus & iurgiis ſuperſederi æquum ſit:ego hĩc extemplo
in capitolium ad Iouẽ Op. Max. Iunonẽq; & Mineruam cæteroſq; deos:q capitolio atq; arci p̃ſident:ſa
lutãdos ibo:hiſq; gratias agam:qđ mihi & hoc ipſo die & ſæpe alias egregiæ gerẽdæ rei publicæ mẽtẽ
facultatemq; dederũt:ueſtrum quoq; qrites:qbus cõmodum ẽ:ite mecum:& orate deos: ut mei ſimi/
les prĩcipes habeatis. Ita ſi ab annis ſeptẽdecim ad ſenectutẽ ſemper uos ætatem meam honoribus ue/
ſtris anteiſtis:ego ueſtros honores rebus gerẽdis præceſſi. Ab roſtris ĩ capitolium aſcẽdit:ſimul ſe uni
uerſa concio auertit:& ſecuta Scipionem eſt:adeo ut uiatores tribunos reliquerẽt:nec cum iis p̃ter ſer/
uilem comitatum & p̃conem:qui reum ex roſtris citabat:quiſq̃ eſſet. Scipio non in capitolio modo:ſed
p totam urbem oĩa templa deum cum populo ro. circũiit: celebratior iis prope dies fauore hominum
& æſtimatione ueræ magnitudinis eius fuit:q̃ quo triumphans de Sciphace rege & carthaginenſibus
Art. Sci/piõis co/mitatũ — urbem eſt inuectus:hic ſpecioſus ultimus dies. P. Scipioni illuxit. Poſt quem cum inuidiam & certami
na cum tribunis proſpiceret:die longiore producta in Liternum conceſſit certo conſilio: ne ad cauſam
dicendam adeſſet:maior animus & natura erat ac maiori fortunæ aſſuetus: q̃ ut reus eſſe ſciret: & ſum
mitteret:ſe in humilitatem cauſam dicentium. Vbi dies uenit:citariq; abſcẽs ẽ cœptus. L. Scipio mor/
bum cauſam eſſe:cur abeſſet:excuſabat:q̃ excuſationem cum tribuni:qui diem dixerant: non accipent
& ab eadem ſuperbia non uenire ad cauſam dicendam arguerent: qua iudicium & tribunos plebis &
concionẽ reliquiſſet:& qbus ius de ſe dicendæ ſententiæ & libertatem ademiſſet:iis comitatus:quo ue/
lut captos trahens triumphum populi romani egiſſet:ſeceſſionem eo die: quo ĩ capitolium a tribunis
plebis feciſſet:habetis ergo temeritatis illius mercedem:quo duce & auctore nos reliqſtis:ab eo ipſi reli
cti eſtis:& tantum animorum ĩ dies nobis decreſcit:ad quẽ antea exercitum & claſſem habẽtẽ tribuni
plebis ædileſq; ĩ Siciliam mittere auſi ſumus:qui præhenderent eum:& Romam reducerent: ad eum
priuatum ex uilla ſua trahendum ad cauſam dicẽdam mittere non audemus? Tribuni plebis appellati
ab Lucio Scipione:ita decreuerunt:ut ſi morbi cauſa excuſaretur:ſibi placer̃ accipi eam cauſam: diemq;
a collegis produci:tribunus plebis eo tẽpore Titus Sempronius Gracchus erat: cui inimicitiæ cum. P.
Scipione ĩtercedebant:iis cum uetuiſſet nomen ſuum decreto collegarum aſcribi:triſtioremq; omnes
ſentẽtiam expectarent:ita decreuit:cum. L. Scipio excuſet morbum eẽ cauſam fratri ſatis id ſibi uideri:
ſe. P. Scipionẽ:priuſq̃ Romam rediſſet:accuſari non paſſurum:tũ quoq;:ſi ſe appellet:auxilio ei futuꝝ:
ne cauſam dicat:ad id faſtigiũ rebus geſtis honoribus populi ro. P. Scipionẽ deoꝝ hoĩumq; cõſenſu p/
ueniſſe:ut ſub roſtris reũ ſtare & p̃bere aures adoleſcẽtiũ conuitiis populo romão magis deforme:q̃ ipſi
ſit. Adiecit decreto ĩdignationẽ ſub pedibus ueſtris ſtabit tribuni domitor ille Africæ Scipio? ideo q̃/
tuor nobiliſſimos duces pœnoꝝ ĩ Hiſpania:q̃ttuor exercitus fudit:fugauit:ideo Syphacẽ cœpit. Anni/
balẽ deuicit. Carthaginẽ uectigalẽ nobis fecit. Antiocho r̃cepto eius fratre cõſorte huius gloriæ. L. Cor
nelius Scipio ultra Tauri iuga emouit:ut duobus Petiliis ſuccũberet? uos de pace africani palmam pete
retis? nullis ne meritis ſuis nullis ueſtris honoribus ſenectus eoꝝ cõſidat? mouit & decretũ & adiecta
T. Sem/pronii/gracchi/tri. ple./decretũ — oratio nõ cæteros mõ:ſed ipſos ẽt accuſatores & delibertaturos ſe qd ſui iuris & officii eſſet? dixerũt Se
natus deĩde cõcilio plebis dimiſſo: haberi ẽ cœptus: ibi graciæ ĩgẽtes ab uniuerſo ordĩe p̃cipue a cõſula
ribus ſenioribuſq;. T. Sẽpronio Graccho actæ ſũt:qđ rẽp. priuatis ſimultatibus potiorẽ habuiſſet:& Pe
tilii uexati ſunt probris:qđ ſplendere aliena inuidia uoluiſſent:& ſpolia ex africano triumpho peterẽt.
Silentium deinde de Africano fuit:uitam Literni egit ſine deſyderio urbis morientem rure eo ipſo
loco ſepeliri ſe iuſſiſſe ferunt:monumentumq; ibi ædificari:ne funus ſibi in ĩgrata patria fieret:uir me/

morabilis bellicis tamen quam pacis artibus memorabilior:cui par habita eſt materia ingenio:quo ad
primum conſulatum:ſecundo etiam ſi cenſurã adiicias:quid aſiatica legatio & ualitudine aduerſa inu/
tilis:& filii caſu deformata?& poſt reditum neceſſitas aut ſubeundi iudicii aut ſimul cum patria deſe/
rendi?punici tamen belli perpetrati quo nullum neq; maius:neq; periculoſius romani geſſere: unam
præcipuam gloriam tulit.Morte Africani creuere inimicorum animi: quorũ prĩceps fuit.M.Portius
Cato qui uiuo quoq; eo allatrare eius magnitudinem ſolitus erat. Hoc auctore exiſtimantur Petilii &
uiuo Africano reo cauſam ingratam:& mortuo rogationem promulgaſſe.Fuit autẽ rogatio talis. Ve/
litis iubeatis:quæratur:quæ pecunia capta:ablata:coacta ab rege Antiocho eſt: quiq; ſub eius imperio
fuerunt:quod æs in publicum relatum non eſt:uti de ea re Ser. Sulpicius prætor urbanus ad ſenatum
referat:quem eam rem uelit ſenatus quærere de iis:qui prætores nunc ſunt.Huic rogationi primo.Q.
&.L.Nummii intercedebant:ſenatum quærere de pecunia non relata in publicum ita ut antea ſemper
factum eſſet:æquum cenſebant.Petilii nobilitatem & regnum in ſenatu Scipionum accuſabãt.L.Pur/
purio conſularis qui in decem legatis in Aſia fuerat:latius rogandum cenſebat:non quæ ab Antiocho
modo pecuniæ captæ forent ſed quæ ab aliis regibus gentibuſque.Gn.Manlium inimicum inceſſe/
rent.Et.L.Scipio:quem magis pro ſe:quam aduerſus legem dicturum apparebat: diſſuaſor proceſſit.
Is poſt mortem.P.Africani fratris uiri omnium fortiſſimi clariſſimique eam exortam rogationem eſt
conqueſtus:parum enim fuiſſe non laudari pro roſtris.P.Africanum:poſt mortem niſi etiam accuſa/
retur:& carthaginenſes exilio Annibalis contentos eſſe:populum romanum ne morte quidem.P.Sci/
pionis exatiari:niſi ipſius fama ſepulti laceretur:& frater inſuper acceſſione inuidiæ mactetur.M.Cato
ſuaſit rogationem:extat & oratio eius de pecunia regis Antiochi: & Nummios tribunos auctoritate
deterruit:ne aduerſarentur rogationi.Remittentibus ergo his interceſſionem omnes tribus:uti rogaſ
ſet: iuſſerunt.Seruio Sulpicio deinde referente:quem rogationem Petilii quærere uellent.Quintũ Te/
rentium Culleonem patres iuſſerunt. Alii hunc prætorem adeo amicum Corneliæ familiæ ut qui
Romæ mortuum elatumque.P.Scipionem:eſt enim ea quoque fama:tradunt pilleatum ſicut in triũ/
pho ierat:in funere quoque ante luctum iſſe memoriæ prodiderunt:& ad portam capenam mulſum
proſecutis funus dediſſe.Quod ab eo inter alios captiuos in Africa ex hoſtibus receptus eſſet. Alii adeo
inimicum eundem ut propter inſignem ſimultatem : ab ea factione: quæ aduerſa Scipionibus erat:
delectus ſit potiſſimum ad quæſtionem exercendam. Cæterum ad hunc nimis æquum aut iniquũ
prætorem reus extemplo factus.L. Scipio : ſimul & delata & recepta nomina legatorum eius.A. &
L.Hoſtiliorum Catonum: &.C. Furii Leonis quæſtoris: & ut oĩa contracta ſocietate peculatus ui/
derentur ſcribæ quoq; duo & accenſus.L.Hoſtilius & ſcribæ & accenſus priuſquam de Scipione iudi/
cium fieret:abſoluti ſunt.Scipio & Hoſtilius legatus &.C.Furius damnati:quo commodior pax Antio
cho daretur.Scipionem ſexmillia pondo auri quadringentum octoginta argenti plus accepiſſe : quam
in ærarium rettulerat.A.Hoſtilium.lxxx.pondo auri:& argenti.cccciii.pondo.Furium quæſtorem au
ri centum triginta argenti.cc.pondo:has ego ſummas auri & argenti relatas apud:antiatem inueni. In
L.Scipione malim equidem librarii mendum:quam mendatium ſcriptoris eſſe in ſumma auri atq; ar
genti ſimilius enim ueri eſt argenti:quã auri maius pondus fuiſſe:& potius quadragies:quã ducenties
quadragies litem æſtimatam:eo magis quod tantæ ſummæ rationem etiam ab ipſo requiſitam eſſe.
P.Scipione in ſenatu tradunt:librumq; rationis eius cum.L.fratrem afferre iuſſiſſet:inſpectante ſenatu
ſuis ipſum manibus cõpreſſiſſe: indignatum:quod cum bis millies in ærarium rettuliſſet:quadragies
ratio ab ſepoſceretur.Ab eadem fiducia animi cum quæſtores pecuniam ex ærario contra legem pro/
mere non auderent:popoſciſſe claues:& ſe aperturum ærarium dixiſſe:qui : ut clauderetur : effeciſſet.
Multa alia in Scipionis exitu maxime uitæ dieq; dicta morte funere ſepulcro in diuerſum trahunt : ut
cui famæ:quibus ſcriptis aſſentiar:non habeam:non de accuſatore conuenit:alii.M. Nauium:alii Peti/
lios diem dixiſſe ſcribũt:non de tẽpore:quo dicta dies ſit:non de anno : quo mortuus ſit aut elatus : alii
Romæ:alii Literni & mortuum & ſepultum:utrobique monumenta oſtenduntur & ſtatuæ : nam &
Literni monumentum monumentoque ſtatua ſuper impoſita fuit:quam tempeſtate diſiectam nuper
uidimus ipſi:& Romæ extra portam capenam in Scipionum monumento tres ſtatuæ ſunt duæ.P.&
L.Scipinum dicuntur eſſe:tertia poetæ.Qu.Ennii.Nec niter ſcriptores rerũ diſcrepat ſolũ: ſed oratio/
nes quoque:ſi modo ipſorum ſunt : quæ feruntur:&.T.Gracchi aberrant inter ſe : index orationis.P.
Scipionis nomen.M.Nauii tribuni plebis habet : ipſa oratio ſine nomine eſt accuſatoris : nebulonem
modo:modo nugatorem appellat.Ne Gracchi quidem oratio:aut Petiliorum accuſatorum Africani:
aut diei dictæ Africano ullam mentionem habet:alia tota ſerenda fabula eſt Gracchi orationi conue/
niens.Et illi auctores ſequendi ſunt:qui cum .L.Scipio & accuſatus & damnatus ſit:pecuniæ captæ ab
rege legatum in Ethruria fuiſſe africanum tradunt:quo poſt famam de fratris caſu allatam: relicta le/
gatione cucurriſſe eum Romam & cum a porta recta ad forum ſe contuliſſet : quod in uincula duci
fratrem iuſſum erat:reppuliſſe a corpore eius uiatorem: & tribunis retinentibus magis pie : quam ci/
uiliter uim feciſſe.Hæc enim ipſe Grachcus queritur diſſolutam eſſe a priuato tribunitiam poteſtatẽ:
& ad poſtremum cum auxilium.L.Scipioni polliceretur:adiicit tolerabilioris exẽpli eſſe a tribuno ple/
bis potius:quam a priuato uictam uideri & tribunitiam poteſtatem & remp.eſſe. Sed ita hanc unam
ĩpotentẽ eius iniuriã ĩuidia onerat:ut ĩcrepãdo qđ degenerauerit:tãtũ a ſeipſo cumulatas & ueteres lau
des moderatiõis & tẽperãtiæ ꝓ reprehẽſiõe pſenti reddat:caſtigatũ.n.quõdã ab eo populũ ait:qđ eũ p/

Atť.rogationẽ inſcriptiones

L.Scipionis dãnatio

Atť.hiſtoriæ uarietatem

petuū cōſulē & dictatorē uellet facere: ꝓhibuiſſe ſtatuas ſibi in comitio ĩ roſtris: in curia: ĩ capitolio: in
cella Iouis poni ꝓhibuiſſe ne decerneret: ut imago ſua triūphali ornatu e templo Iouis optimi maximi
exiret: hæc uel in laudatiōe poſita ĩgentem magnitudinē animi moderādis ad ciuilē habitū honoribus
ſignificarēt: q̄ exprobrādo inimicus fateret. Huic Graccho minorē ex duabus filiabus (nam maior. P.
Corneꝉio Naſicæ haud dubie a patre collocata erat) nuptā fuiſſe conuenit: illud paꝝ conſtat utrū poſt
mortē patris & deſponſa ſit: & nupſerit: an ueræ illæ opiniones ſint: Graechum: cū. L. Scipio in uincula
duceret: nec quiſquā collegaꝝ auxilio eēt: iuraſſe ſibi inimicitias cū Scipionibus: q̄ fuiſſent manere: nec
ſe gratiæ q̄rendæ cā quicq̄ facere: ſed ĩ quē carcerem reges & iꝑatores hoſtiū ducentē uidiſſet. P. Afri
canum: in eum fratrē eius duci nō paſſuꝝ. Senatum eo die forte cœnātem in capitolio conſurrexiſſe: &
petiſſe ut ĩter epulas Graccho filiam Africanus deſpōderet: q̄bus ita in publicū ſolēne ſpōſalibus rite fa
ctis: cū ſe domū recepiſſet. Scipionem Aemyliæ uxori dixiſſe filiā ſe minorem deſpōdiſſe: cū illa mulie
briter ĩdignabūda nihil de communi filia ſecum cōſultatum adieciſſet: nō ſi. T. Graccho daret: exper/
tem conſilii debuiſſe matrē eſſe: lætum Scipionem tam concordi iudicio & ipſi deſponſam reſpōdiſſe.

Corne/ liæ nu/ ptiæ

Hæc de tāto uiro: q̄q̄ & opiniōibus: & monumētis litteraꝝ uariarēt ꝓponēda erāt. Iudiciis a. Qu. Te
rētio p̄tore pfectis. Hoſtilius: & Furius damnati p̄des eodē die q̄ſtoribus urbanis dederūt. Scipio cū cō
tēderet: oēm: q̄ accepiſſet: pecuniā ĩ ærario eē: nec ſe q̄cq̄ publici habere: ĩ uícula duci cœptus ē. Publius
Scipio Naſica tribunos appellauit: orationēq; habuit plenā ueris decoribus: nō cōmuniter mō corneliæ
gētis: ſed ꝓpriæ familiæ ſuæ. Parētes ſuos &. P. Africani ac. L. Scipionis: q̄ ĩ carcerē duceret: fuiſſe. Gn. &.
P. Scipiones clariſſimos uiros: eos cū ꝑ aliquot annos ĩ terra Hiſpana aduerſus multos pœnoꝝ hiſpa/
norūq; duces & exercitus nominis romani famā auxiſſent: nō bello ſolū: ſed q̄d romanæ tēperantiæ ſi
deiq; ſpecimē illis gētibus dediſſent: ad extremū ambo ꝓ po. ro. morte occubuiſſe. Cū illoꝝ tueri gloriā
poſteris ſatis eēt. P. Africanū tantū paternas ſuperauiſſe laudes: ut fidē fecerit: nō ſanguine humano: ſed
ſtirpe diuina ſatū ſe eē. L. Scipionē: de quo agat: ut q̄ ĩ Hiſpania: q̄ ĩ Africa cū legatus fratris eēt: geſſiſſet:
p̄tereant conſulē & ab ſenatu dignū uiſum: cui extra ſortē Aſia ꝓuincia & bellū cū Antiocho rege decer
neret: & a fratre: cui poſt duos cōſulatus cēſuramq; & triumhpū legatus ĩ Aſiā iret ibi ne magnitudo &
ſplēdor legati laudibus conſulis officeret: forte ita ĩcidiſſe: ut quo die ad Magneſiā ſignis collatis. L. Sci/
pio antiochū deuiciſſet: æger. P. Scipio Eleæ dieꝝ eliquot uia abeſſet: nō fuiſſe minorē eū exercitū: q̄ An
nibalis cū quo ĩ africa eēt pugnatū. Annibalē eundē fuiſſe ĩter multos alios reges duces: q̄ ĩperator pu/
nici belli fuerit. Dū & bellū q̄dē ita geſtū eēt: ut ne fortunā q̄dē quiſq̄ criminari poſſit: ĩ pace crimen q̄ri
cauſam dici: ueniſſe huc decē legatos ſimul arguiq;: quoꝝ ex conſilio data pax eēt: q̄n extitiſſe ex decē
legatis: q. Gn. Māliū accuſarēt: tamē nō modo ad criminis fidē: ſed ne ad morā q̄dē triūphi eā accuſatio
nē ualuiſſe. At hercule ĩ Scipione ipſas leges pacis ut nimiū accommodatas Antiocho ſuſpectas eē: ite/
grū. n. ei regnū relictū: oīa poſſidere eū uictum: q̄ ante bellū eius fuerit: auri & argēti uim magnā habue
rit: nihil ĩ publicū relatū oē ĩ priuatū uerſum: an p̄ter oīum oculos tantū auri argētiq; ĩ triūpho. L. Sci/
pionis: quantū nō decē aliis triūphis: ſi oē ĩ unū conferat: ſit latū? Nam q̄d de finibus regni dicā? Aſiam
omnē & ꝓxima Europæ tenuiſſe antiochū: ea quāta regio orbis terraꝝ ſit a tauro mōte ĩ ægæum uſq;
ꝓminens mare quot nō urbes modo: ſed gētes amplectāt: oēs ſcire: hāc regionē dieꝝ plus trigīta longi
tudinē: decem ĩter duo maria latitudinē patētem: uſq; ad tauri mōtis iuga Antiocho adēptam: expulſo
eo ĩ ultimo angulo nrbis terraꝝ: quid ſi gratiuta pax eſſet: plus adimi ei potuiſſe? Philippo uicto Mace
doniam. Nabidi Lacedæmonem relictam: nec Quĩtio crimen q̄ſitū: non. n. habuiſſe eum Africanum
fratrem: cuius gloria prodeſſe. L. Scipioni debuiſſet: inuidiam nocuiſſe: tantum auri argentiq; iudicatū
eſſe ĩ domū. L. Scipionis illatum: quantū uenditis oībus bonis redigi nō poſſet. Id ubi ergo eſſe regium
auꝝ? ubi tot hæreditates acceptas? in domo: quam ſumptus non exauſerint: extare debuiſſe nouæ for
tunæ cumulum: Ad enim q̄d ex bonis redigi non poſſit: ex corpore: & tergo per uexationem & contu
melias. L. Scipionis petituros inimicos: ut in carcere inter fures nocturnos & latrones uir clariſſimus ĩ
cludatur: & ĩ rubore & tenebris expiret: deīde nudus ante carcerem proiiciatur: non id corneliæ magis
familiæ: quam urbi romanæ fore erubeſcendum: Aduerſus ea Terentius p̄tor rogationem petiliam ex
ſenatuſconſulto: & iudicium de. L. Scipione factum recitauit: ſe niſi referatur pecunia in publicum: quæ
iudicata ſit: nihil habere: quod faciat: niſi ut præhendi damnatum & in uincula duci iubeat. Tribuni
cum in conſilium ſeceſſiſſent: paulopoſt. C. Fannius ex ſua collegarumq; aliorum p̄ter Gracchum ſen/
tentia pronunciauit p̄tori non ĩtercedere tribunos: quo minus ſua poteſtate utatur. T. Gracchus ita de/
creuit: quo minus ex bonis. L. Scipionis: quod iudicatum ſit: redigatur: ſe non intercedere prætori. L.
Scipionem: qui regem opulētiſſimū orbis terraꝝ deuicerit: imperium Po. Ro. ꝓrogauerit in ultimos
terraꝝ fines: Eumenē: rhodios: alias tot urbes Aſiæ deuinxerit Ro. Po. beneficiis: plurimos duces ho/
ſtium in triumpho ductos carcere incluſerit: nō paſſuꝝ ĩter hoſtes Po. Ro. L. Scipionē in carcere & in
uinculis eſſe: mittiq; eum ſe iubere. Tanto aſſenſu auditum eſt decretū: adeo dimiſſum. L. Scipionē læti
hoīes uiderunt: ut uix ĩ eadem ciuitate uideretur factū iudicium. In bona deīde. L. Scipionis poſſeſſum
publice quæſtores p̄tor miſit: neq; ĩ his nō modo ueſtigium ullum comparuit pecuniæ regiæ: ſed ne/
quaquā tantū redactē eſt: quātæ ſummæ damnatus fuerat. Collata ea pecunia a cognatis amicis & cliē
tibus eſt. L. Scipioni: ut ſi acciperet eam: locupletior aliquanto eſſet: quā ante calamitatem fuerat. Nihil
accepit: quæ neceſſaria ad cultum ernt redempta ei a proximis cognatis ſunt: uerteratq; Scipionum iui
dia ĩ prætorem & conſilium eius & accuſatorem.

Atƭ. Ve hemēte naſicæ orone

Bona L. Sci/ pionis P. uēdi/ ta

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.

LIBER NONVS.

CVM HAEC Romæ gerunt̃:cōſules ambo ī liguribus gerebāt bellū:iis
hoſtis uelut natus ad cōtinendā ꝑ īterualla belloꝝ romanis militarē diſci
plinā erat:nec alia ꝓuīcia militē magis ad uirtututem acuebat:nā Aſia &
amœnitate urbiū:& copia terreſtrium maritimarūq; reꝝ:& mollicia ho
ſtiū regiiſq; opibus ditiores quā fortiores exercitus faciebat: ꝑcipue ſub
impio.Gn.Mālii ſolute ac negligēter habiti ſunt:itaq; aſperius paulo iter
in Thracia & exercitatior hoſtis magna clade eos caſtigauit in liguribus
oīa erāt:ꝗ militem excitarent:loca mōtana & aſpera:ꝗ & ipſis cape labor
erat:& ex ꝑoccupatis deiicere hoſtē:& īfra ardua accepta īfeſta ab īſidiis:
hoſtis leuis & uelox & repentinus:ꝗ nullū uſquā tꝑs:nullū locū ꝗetū aut
ſecuꝝ eē ſineret:oppugnatio neceſſaria munitoꝝ caſtelloꝝ:laborioſa ſi/
mul ꝑiculoſaq; inſidiis regio:ꝗ ſi parſimonia aſtringeret milites:haud ꝑ/
dæ multū ꝑberet.Itaq; nō lixa ſeqbat̃: non iumentoꝝ lōgus ordo agmē
expediebat:nihil ꝑter arma & uiros oēm ſpem in armis habētes erat.Nec deerat unq̃ cū iis uel materia
belli uel cā:qa pp domeſticā inopiā uicinos agros īcurſabant:nūq̃ tamē ī diſcrimē ſūmæ reꝝ pugnabat̃
Flaminius cōſul cū friſinatibus liguribus in agro eoꝝ pluribus ꝑliis ſecūdis factis in deditionē gentem Liguꝝ
accepit:& arma ademit:ea qa ſyncera fide nō tradebāt:cū caſtigarent̃:relictis uicis in montē auginū cō/ ptina/
fugerūt:cōfeſtim ſecutus eſt cōſul:cæteri effuſi rurſus:& pars maxīa inermes ꝑ inuia & rupes deruptas cia
ꝑcipitantes fugerūt:ꝗ ſequi hoſtis nō poſſet.Ita trans appēninū redierūt:ꝗ caſtris ſe tenuerāt: circūſeſſi
expugnati ſunt.Inde trans appēninū ductæ legiones:ibi mōtis:quē ceperāt:altitudine paulıſꝑ ſe tutati
mox in deditionē cōceſſerūt. Tum cōquiſita cū ītentiore cura arma & oīa adēpta. Trāſlatum deīde ad
apuanos ligures bellū: ꝗ ī agrū piſanū bononiēſēq; ita īcurſauerāt: ut coli nō poſſet:his quoq; ꝑdomi/
tis cōſul pacē dedit finitimis:& qa a bello ꝗeta ut eēt ꝓuincia:effecerat:ne ī otio militē haberet:uiā a Bo
nonia ꝑduxit Arretiū.M.Aemylius alter cōſul agros liguꝝ uicoſq;:ꝗ ī cāpis aut uallibus erāt:ipſis mō/
tes duos balliſtā ſuiſmōtiūq; tenētibus deuſſit:depopulatuſq; ē:deīde eos:ꝗ in mōtibus erant adortus:
prio leuibus ꝑliis fatigauit:poſtremo coactos in aciē deſcendere iuſto ꝑlio deuicit:ī quo & ædē Dianæ
uouit.Subactis cis appēninum oībus tum trāſmontanos adortus ī his & friſinates ligures erant: quos
nō adierat.C.Flaminius:omnes Aemylius ſubegit:armaq; ademit:& de montibus in cāpos multitu/ Via Ae
dinē deduxit.Pacatis liguribus ī agrū gallicū exercitū duxit.uiāq; ab Placētia: ut flaminiæ cōmitteret. mylia
Ariminum ꝑduxit:ꝑlio ultimo:quo cum liguribus ſignis collatis cōflixit:ædem Iunoni reginæ uouit: & Fla/
hæc ī liguribus eo anno geſta.In Galliā Furius ꝑtor īſontibus cenomanis in pace ſpeciē belli ꝗrens ade/ minis
merat arma:īde cenomani conqueſti Romæ apud ſenatum reiectiq; ad conſulē Aemyliū cui:ut cogno
ſceret:ſtatueretq; ſenatus:permiſerat:magno certamine cū ꝑtore habito tenuerūt cauſam arma reddita
cenomanis:deceder̃ e ꝓuīcia ꝑtor iuſſus.Legatis deīde ſocioꝝ latini noīs:ꝗ toto undiq; ex latio frequē/
tes cōuenerāt:ſenatus datus ē:his ꝗrētibus magnā multitudinē ciuiū ſuorū Romā cōmigraſſe: & cēſos
eſſe.Qu.Terētio Culleoni ꝑtori negociū datū eſt:ut eos conqreret:& quē.C.Claudio.M.Fuluio cenſo
ribus poſtue eos cēſores ipſum parētemue eius apud ſe cenſum eſſe probaſſent ſocii: ut redire eo coge/
ret:ubi cēſi eēnt ac conquiſitione duodecim millia latinoꝝ domos redierūt iā tum multitudine alieni/
genaꝝ urbē ornāte.M.Fuluius priuſq̃ conſules Romā redit:īſq; ad ædē Apollinis in ſenatu cum de re/
bus ī Aetolia Cephaleniaq; ab ſe geſtis diſſeruiſſet:petiit a patribus:ut æquū cēſerēt ob rēpublicā bene
ac fœliciter geſtā:& diis īmortalibus honorē haberi iubere:& ſibi triumphū decernere. M.Amburius
tribunus plebis:ſi quid de ea re ante Aemylii conſulis aduētum decerneret̃ īterceſſuꝝ ſe oſtend t: cum
contradicere uelle proficiſcentēq; ī ꝓuīciam ita ſibi mādaſſe:ut ea diſceptatio ītegra ī aduentum ſuum
ſeruaretur.Fuluius temporis iacturā ſe facere:ſenatum etiam ꝑſente conſule:quod uellet:decretuꝝ.M. M.Ful/
Fuluius:ſi aut ſimultas.M.Aemylii ſecum ignota hoībus eēt aut quā is eas inimicitias impotēti ac ꝓpe uii peti/
regia ira exerceret:tamen non fuiſſe ferēdum abſentē conſulem & deoꝝ īmortalium honori obſtare & tio
debitum meritumq; triumphū morari:iperatorē rebus egregie geſtis uictoremq; exercitum cū ꝑda ac
captiuis ante portas ſtare:donec cōſuli ob hoc ipſum moranti redire Romam libitum eſſet.Veꝝ Enī/
uero cum ſint nobiliſſimæ ſibi cum cōſule inimicitiæ:qd ab eo quēq̃ expectare æq?ꝗ ꝑ īfrequatiā fur/
tim ſenatuſconſultū factū ad ærarium detulerit.Ambraciā non uideri ui captā:ꝗ aggere ac uineis oppu
gnata ſit: ubi īcēſis operibus alia deītegro facta ſūt: ubi circa muros ſupra ſubterq; terrā ꝑ dies quīdecī
pugnatū:ubi a prīa luce:cū iā trāſcēdiſſet muros miles:uſq;ad noctē diu āceps ꝑliū tenuerit:ubi plus tria
millia hoſtiū ſint cæſa.Iam de deoꝝ īmortaliū tēplis ſpoliatis ī capta urbe: qualē calumniā ad pōtifices
attulerit?niſi ſi Syracuſaꝝ cæterarūq; captaꝝ ciuitatū ornamētis urbē ornari fas fuerit: ī Ambraciā unā
captā nō ualuerit belli ius:&.P.C.orare & a tribuno petere:ne ſe ſuperbiſſimo inimico ludibrio eſſe ſi
nant. Vndiq; oēs alii de ꝑcari tribunū:alii caſtigare.T.Gracchi collegæ plurimū oratio mouit:ne ſuās ꝗ
dem ſimultates ꝓ magiſtratu exercer̃ boni exēpli eē alienaꝝ uero ſimultatū tribunū plebis cognitorē
fieri turpe & īdignum collegii eius poteſtate:& ſacratis legibus eē:ſuo quēq; iudicio: & hoīes odiſſe aut
diligere:& res ꝓbare aut īprobare debere:nō pēdere ex alterius uultu ac nutu:nec alienis momētis aī cir
cūagi:aſtipulariq; irato cōſuli tribunū plebis:& qd priuati.M.Aemylius mādauerit meminiſſe:tribuna

tum ſibi a populo romano mãdatũ ꝓ auxilio & libertate priuatoꝝ nõ ꝓ conſulari regno. Hoc quidẽ cernere æquũ fore:ut memoriæ mandaret̃:eiuſdẽ collegii alteꝝ e duobus tribunis plebis ſuas inimicitias remiſiſſe reipu.alteꝝ alienas & mãdatas exercuiſſe.His uictus caſtigationibus tribunus cum tẽplo exceſſiſſet referente Seruio Sulpicio p̄tore triumphus Marco Fuluio eſt decretus: is cũ gratias patribus conſcriptis egiſſet:adiecit ludos magno ſe Ioui optimo maximo eo die:quo Ambraciã cepiſſet uouiſſe:

Triumphus M.Fuluio decernit̃

in eã rẽ cẽtũ decẽ põdo auri a ciuitatibus collatũ:petere ut ex ea pecunia: q̃ ĩ triũpho latã ĩ ærario poſiturus eẽt:ĩ ærariũ ſecerni iuberet.Senatus:põtificũ collegiũ cõſuli iuſſit:num id oẽ auꝝ ĩ ludos cõſumi neceſſariũ eſſet:cũ pontifices negaſſent ad religionẽ ꝑtinere:q̃ta ĩpenſa ĩ ludos fieret ſenatus Fuluio:q̃tum uellet:ĩpenderet:ꝑmiſit:dũ ne ſummã octogĩta milliũ excederet Triũphare mẽſe ianuario ſtatuerat:ſed cũ audiſſet cõſulẽ Aemyliũ litteris Amburii tri.pl.acceptis de remiſſa ĩterceſſione ipſum ad ĩpediendũ triumphum Romã ueniẽtẽ ægrũ ĩ uia ſubſtitiſſe:ne plus ĩ triũpho certaminũ : q̃ ĩ bello haberet:p̄tulit triũphi diẽ:triumphauit ad decimũ Kalen.ianuarias de ætolis & de Cephalenia:aureæ coloniæ cẽtum duæ decẽ põdo ante currũ latæ ſunt:argẽti pondo millia.lxxxiii.auri põdo.ccxliii.tetracia attica.cxviii. mœnia.Philippei nummi decẽmillia.ccccxxii.ſigna ænea duxit.cclxxxv.ſigna marmorea.ccxxx.arma tæla cætera ſpolia hoſtium magnus numerus:ad hæc catapultæ:baliſtæ:tormẽta oĩs generis duces aut ætoli & cephales aut regii ab Antiocho ibi relicti ad ſeptẽ & uigĩti.Multos eo die:priuſq̃ ĩ urbẽ ĩueheret̃ in circo flaminio tribũos p̄fectos eq̃tes cẽturiões romãos ſocioſq; donis militaribus donauit:militibus ex p̄da q̃nos uicenos denarios diuiſit:duplex cẽturioni:triplex eq̃ti.Iam cõſulariũ comitiorũ appetebat tp̃s:q̃a.M.Aemylius:cuius ſortis ea cura erat occurere nõ potuit.C.Flaminius Romã uenit:ab eo creati

Poſthumius Albinꝰ Q.Martius philippus conſ.

cõſules Poſthumius Albinus.Qu.Martius Philippus p̄tores ĩde facti.T.Menius.P.Cornelius Sulla.C. Calphurnius Piſo.M.Licinius Lucullus.C.Aurelius Scaurus.L.Quĩtius Criſpinus.Extremo anni magiſtratibus creatis:iã ad tertiũ nonas martias.Gn.Mãlius Volſo de gallis q̃ aſiã ĩcolũt:triũphauit : ſerius eo triumphandi cauſa fuit ne Quĩto Terẽtio Culleone p̄tore cauſam lege petilia diceret:& ĩcendio alieni iudicii:quo.L.Scipio damnatus erat:conflagraret eo ĩſenſioribus:ĩ ſe q̃ ĩ illũ iudicibus quo diſciplinã militarem ſeuere ab eo conſeruatã ſucceſſor ipſe oĩ genere licẽtiæ corruperat:neq; ea ſola ĩfamiæ erãt:q̃ ĩ prouĩcia procul ab oculis facta narrabantur:ſed ẽt magis:ea q̃ ĩ militibus eius conſpiciebant̃.Luxuriæ .n.peregrinæ origo ab exercitu aſiatico ĩuectam ĩ urbẽ eſt: ĩde primũ lectos æratos ueſtem ſtragulam p̄cioſam:plagulas:& alia textilia:& quæ tum magnifice ſupellectilis habebantur:monopodia & abacos Romam adduxerũt:tũc pſaltriæ ſambuciſtriæq; & cõuiualia ludionũ oblectamẽta addita epulis: epulæ quoq; ipſe & cura & ſumptu maiore apparari cœptæ.Tum coquus uiliſſimũ antiquis mancipium & æſtimatione & uſu ĩ pretio eſſe:& quod miniſteriũ fuerit ars:haberi cœpta:uix tamẽ illa : quæ tũ cõſpiciebant̃:ſemĩa erãt futuræ luxuriæ.In triũpho tulit.Gn.Mãlius coronas aureas.cc.decẽ:pondo duas argẽti põdo.ccxx.millia centũ tria:tetracinũ atticum.cvii.millia uiginti ciſtophori.ccl. Philippeoꝝ aureoꝝ nũmoꝝ ſedecim millia.cccxx.& arma ſpoliaq; multa gallica carpẽtis trãſuecta: duces hoſtiũ duo

Aſiaticæ illecebræ q̃do primũ ro. ĩuectæ

& q̃nq̃ginta ducti ante currũ.Militibus q̃dragenos binos denarios diuiſit:duplex cẽturioni & ſtipẽdiũ duplex in pedites dedit:triplex ĩ eq̃tes:multi oĩum ordinũ donati militaribus donis currũ ſecuti ſunt: carminaq; a militibus ea in ĩpatorẽ dicta:ut facile appareret:in ducẽ ĩdulgentẽ ambitioſumq; ea dici triũphũ eẽ militari magis fauore q̃ populari celebrẽ.Sed ad populi quoq; gratiã cõciliãdã amici Manlii ualuerũt:q̃bus annitẽtibus ſenatuſcõſultũ factũ eſt:ut ex pecunia:q̃ in triũpho trãſlata eẽt:ſtipẽdiũ collatum a populo ĩ publicũ:q̃d eius ſolutũ antea nõ eẽt:ſolueret̃:uicenos q̃nos & ſemiſſes ĩ millia æris q̃ſtores urbani cũ fide & cura ſoluerũt.Per idẽ tp̃s tribuni militum duo & ex duabus Hiſpaniis cũ litteris.C.Attinii &.C.Manlii:q̃ eas ꝓuincias obtinebãt:uenerũt:ex iis litteris cognitũ eſt celtiberos luſitanoſq; in armis eẽ & socioꝝ agros populari:de ea re cõſultationẽ integrã ſenatus ad nouos mg̃ratus reiecit.Ludis romanis eo anno:quos.P.Cornelius Cethegus.A.Poſthumius Albinus faciebãt:malus ĩ circo inſtabilis in ſignũ pollẽtiæ ꝓcidit:atq; id deiecit.ea religiõe moti p̄res & diẽ unũ adiiciẽdũ ludoꝝ celebritati cẽſuerũt:& ſigna duo ꝓ uno reponẽda:& nouũ auratũ faciẽdũ:& plebei ludi ab ædilibus.C.Sẽpronio Blæſo: &.M.Furio Luſco diem unũ ĩſtaurati ſunt.Inſeq̃ns ãnus.Sp.Poſthumiũ Albinũ:&.Q. Martiũ Philippũ cõſules ab exercitu bellorũq; & ꝓuinciaꝝ cura ad inteſtinæ cõiuratiõis uindictã auertit:p̄tores ꝓuincias ſortiti ſunt.T.Menius urbanã:Marcus Licinius Lucullus ĩter ciues & ꝑegrinos.C. Aurelius Scaurus Sardiniã.P.Cornelius Sulla Siciliã:Hiſpaniã certiorẽ.C.Calphurnius Piſo.Hiſpaniã ulteriorẽ.Q.Criſpinus.Cõſulibus ambobus q̃ſtio de clãdeſtinis cõiuratiõibus decreta ẽ.Græcus ignobilis in Ethruriã primũ uenit:nulla cũ arte eaꝝ:q̃s multas ad aĩoꝝ corporũq; cultũ nobis eruditiſſima

Bacchanalia ũde ro. allata

oĩum gens inuexit:ſacrificulus & uates nec iis:q̃ apta legione ꝓpalã & q̃ſtũ & diſciplinã ꝓfitẽdo aĩos errore imbueret:ſed occultoꝝ antiſtes ſacroꝝ:initia erãt:q̃ primo paucis tradita ſunt:dein uulgari cœpta ꝑ uiros mulierefq;:additæ uoluptates religioni uini & epulaꝝ:quo pluriũ aĩ illicerent̃: cũ uinũ aĩos & nox & mixti fœminis mares ætatis teneræ maioribus diſcrimẽ oẽ pudoris extĩxiſſent:corruptelæ primum omnis generis fieri cœptæ:quod ad id quiſq;:quo natura pronioris libidinis eſſet paratam uoluptatem haberet:nec unum genus noxæ ſtupra promiſcua ingenuoꝝ fœminarũq; erant:ſed falſi teſtes falſa ſigna teſtimoniaq; & ĩdicia ex eadem officina exibant:uenena identidẽ inteſtinæq; cædes:ita:ut ne corpora q̃dem interdum ad ſepulturã extarent:multa dolo plæraq; ꝑ uim audebãt. Huius mali tabes ex Ethruria Romam uelut cõtagione morbi penetrauit.Primo urbis magnitudo capacior patiẽtiorq; talium malorum celauit:tandem indicium hoc maxime modo ad Poſthumium conſulem peruenit.

P.Ebutius:cuius pater publico equo ſtipédia fecerat:pupillus relictus:mortuis deíde tutoribus ſub P.Ebu/
tutela Durõiæ matris &uitrici.T.Sẽpronii Rutilii educatus fuerat:mater dedita uiro erat:&uitricus:qa tius
tutelá ita geſſerat:ut rationé reddere nõ poſſet:aut tolli pupillū:aut obnoxiū ſibi uinculo aliquo fieri cu
piebat:uia una corruptelæ bacchanalia erát:mater adoleſcẽtem appellat ſe ꝓ egro eo uouiſſe:ubi primū
cõualuiſſet bacchis eū ſe initiaturá:dánatá uoti deum benignitate exoluere id uelle.x.dieꝝ caſtimonia
opus eẽ:decimo die cœnatū:deíde pure lautū in ſacrariū deductura.Scortū nobile libertina:Hiſpala:Fe
cenia noíe digna q̃ſtu:cui ancillula aſſueuerat:libera huic uni adoleſcẽti aíum applicuit:adeo nõ dánoſa
famæ reiq;:ut maligne p̄bentibus ſuis ipſa eū magna ex parte opibus ſuis ſuſtentaret:iáq; eo ꝓceſſerat
cõſuetudine capta:ut poſt patrõi morté:qa in nullius manu erat:tutore a tribunis & p̄tore petito: cū te
ſtamẽtum faceret:unū Ebutiū íſtitueret hæredé.Hæc amoris pignora cū eẽnt:nequicq̃ ſecretū alter ab
altero haberét:ꝑ iocū adoleſcẽs uetat eá mirari:ſi ꝑ aliquot noctes ſecubuiſſet:religiõis ſe cá ut uoto ꝓ
ualitudine ſua facto liberet:bacchis initiari uelle.Id ubi mulier audiuit:ꝑturbata dii meliora:inq̃t:mo/
ri & ſibi & illi ſatius eẽ:q̃ id faceret:& in caput eoꝝ deteſtari minas piculaq;:q id ſuaſiſſet.Admiratus tū
uerba:tū ꝑturbationé tantá adoleſcẽs parcere execrationibus iubet:matrẽ id ſibi aſſentiente uirico ípe/
raſſe.Vitricus ergo:inq̃t:tuus(matré.n.íſimulare forſitan fas nõ ſit)pudicitiá famá ſpem uitáq; tuá ꝑ/
ditū ire hoc facto ꝓperat.Eo magis mirabundo q̃renti q; qd rei eẽt:pacẽ ueniáq; p̄cata deoꝝ dearūq;:ſi
coacta caritate eius ſiléda nūciaſſet:ancillá ſe ait dominæ comité id ſacrariū intraſſe liberá nūq eo acceſ/ Arć.Sa
ſiſſe:ſcire corruptelaꝝ oís generis ſe officiná eẽ:& iam biénio cõſultare neminẽ initiatū ibi maioré ánis cri flagi
xx.ut qs ítroductus ſit uelut uictimá tradi ſacerdotibus:eos íducere í locū:q circūſonet ululatibus can/ tia
tuq; ſymphoniæ & cíbaloꝝ & tympanoꝝ pulſu:ne uox q̃ritátis cū ꝑ ui ſtuprū íferret:exaudiri poſſet.
Orare deíde atq; obſecrare:ut eá ré quocūq; diſcuteret mõ:nec ſe eo p̄cipitaret:ubi oía íſanda patienda
primū:deíde faciéda eẽnt:neq; ante dimiſit eū:quá fidé dedit adoleſcẽs ab his ſacris ſe tẽperaturum.Po
ſteaq̃ domū uenit:& mater mentioné ítulit:qd eo die:qd deiceps cæteris:q̃ ad ſacra ꝑtinerent:faciendū
eẽt:negat eoꝝ ſe qcq̃ factuꝝ:nec initiari ſe í aío eẽ.Aderat ſermoni Vitricus:cõfeſtim mulier exclamat
Hiſpalæ concubitu carere eum decem noctes non poſſe:illius exteræ dilinimentis & uenenis imbutū
nec parentis:nec uitrici:nec deorum uerecundiá habere & iurgátes hinc mater:hinc Vitricus cū quat/
tuor eum ſeruis domo exegerunt.Adoleſcens inde ad Ebutiá ſe amitam cõtulit:cauſamq;: cur eiectus
eẽt:narrauit:deíde ex auctoritate eius poſtero die ad cõſulé Poſthumiū arbitris remotis ré detulit.Cõ
ſul poſt dié tertium ad ſe iuſſum redire dimiſit:ipſe Sulpiciam graué fœminá ſocrum ſuá ꝑcunctatus ẽ
ecq̃ anum Ebutiam ex auẽtino noſſet:cum ea noſſe:probam &antiq moris fœminá reſpondiſſet:opus
eſſe ſibi ea conuẽta dixit:mitteret nūcium ad eam:ut ueniret.Ebutia accita ad Sulpiciam uenit:& cõſul
paulo poſt uelut forte íteruenisſet:ſermoné de Ebutio fratris eius filio íſert.Lachrymæ mulieri oborte
& miſerari cám adoleſcẽtis: cœpit:q ſpoliatus fortunis:a qbus minie oporteret;apud ſe tūc eſſet:eiectus
a matre quod ꝓbus adoleſcẽs(dii porpitii eſſent) ob ſcœnis:ut fama eſſet:ſacris initiari nollet.Satis de
Ebutio exploratum ratus cõſul nõ uanum auctoré eſſe:dimiſſa Ebuita ſocrū rogat:ut Hiſpalam idẽti
dem ex auẽtino libertiná nõ ignotá uiciniæ accerſeret ad ſeſe eá quoq; eẽ q̃ ꝑcūctari uellet.Ad cuius nū/
cium ꝑtubata Hiſpala:quod ad tá nobilé:& graué fœminá ignara cauſæ accerſeretur:poſteaq̃ lictores í
ueſtibulo turbáq; cõſuleq; ipſum cõſpexit:ꝓpe exaíata eſt.In íterioré parté ædium adductá ſocru adhi
bita cõſul:ſi uera dicere íducere í aíum poſſet negat ꝑtubari debere:fidé uel ab Sulpicia tali fœmina uel
ab ſe acciperet:expromeret ſibi:q̃ í ludo ſimili bacchanalibus í ſacro nocturno ſolerét fieri.Hæc ubi au
diuit:tátus pauor tremorq; oíum mẽbroꝝ mulieré:cœpit:ut diu hiſcere nõ poſſet:tádé cõfimata puel
lá admodū ſe ancillá initiatá cū domina ait:aliquot annis:ex quo manumiſſa ſit:nihil:qd ibi fiat:ſcire.Iá
id ipſū cõſul laudar̃ cū initiatá ſe nõ íficiaretur:ſed & cætera eadé fide expromeret:nagáti ultra qcq̃ ſcire
nõ eadé dicere:ſi coarguat̃ ab alio ac fatenti ueniá aut gratiam fore:cū tibi oía expoſui:ná q ab illa audiſ/
ſet alia.Mulier haud dubie id:quod erat.Ebutiū ídicé arcani rata eſſe:ad pedes Sulpiciæ ꝓcidit:& eam
prío orare cœpit:ne mulieris libertinæ cū amatore ſermoné í ré nõ ſeriá mõ:ſed capitalé ẽt uerti uellet:
ſe terrẽdi eius cauſa nõ qđ ſciret qcq̃ locutá eẽ.Hic Poſthumius accẽſus ira tū quoq; ait eá cū Ebutio ſe
amatore cauillari credere:̃ nõ í domo grauiſſime fœmiæ &cū cõſule loq:̃&ſulpicia attollere pauẽtem:
ſimul illá adhortari:ſimul irá generi lenir̃.Tádé cõfirmata multū ícuſata ꝑfidiá Ebutii:q optiæ í eo ípo
meritæ talé gratiá retuliſſet:magnū ſibi metū deoꝝ quorū occulta initia nūciaret:maioré multo dixit
hoíum eẽ:q ſe ídicé máibus ſuis diſcerpturi eẽnt:itaq;:hoc ſe Sulpiciá hoc cõſulé orare ut ſe extra Italiá
áliquo albegarẽt:ubi degere reliquū uitæ tuto poſſet.Bono aío eſſe iubere eá cõſul:& ſibi curæ fore di/
cere ut.Romæ tuto habitaret.Tū Hiſpala originẽ ſacroꝝ expromit:prío ſacrariū id fœminarū fuiſſe:
nec quẽq̃ uirū eo admitti ſolitū:tres í anno dies ſtatutos habuiſſe:qbus íterdiu bacchis initiarẽtur:ſacer
dotes íuicẽ matronas creari ſolitas.Pacullam.Miniá.Eſoponá ſacerdoté oía táq̃ deū monitu ímutaſſe:
nam & uiros eá primá ſuos filios initiaſſe Minium & herenniū Cerinios:& nocturnū ſacrū ex diurno:
& pro tribus í anno diebus qnos ſingulis mẽſibus dies initioꝝ feciſſe:Ex quo íde ꝓmiſcua ſacra ſint:& Baccha
ꝓmixti uiri fœminis:& noctis licẽtia acceſſerit:nihil ibi facinoris:nihil ibi flagitii p̄termiſſum:plura ui nalium
roꝝ iter ſe:q̃ fœminaꝝ eẽ ſtupra:ſi q minus patiẽtes dedecoris ſint:& pigriores ad facinus ꝓ uictimis initia &
ímolari:nihil nefas ducere.Hác ſummá iter eos religioné eẽ:uiros uelut mẽte capta cū iactatiõe fanati/ ſcelera
ca coporis uaticinari:matronas bacchaꝝ habitu crinibus paſſis cū ardẽtibus facibus decurrer̃ ad tyberí ſacriſ ad
demiſſaſq; í aquá faces.qa uiuū ſulphur cū calce íſit:integra flama efferre.Raptos a diis hoíes dici:quos miſſa

machinæ illigatos ex cōſpectu in abditos ſpecus abripiāt:eos eſſe:q aut cōiurare:aut ſociari facinoribus
aut ſtuprum pati noluerit.Multitudinem īgentemtem alterum iam ꝓpe populum eſſe:in his nobiles
quoſdā uiros fœminaſqꝫ:biennio ꝓximo īſtitutum eſſe ne qs maior.xx.annis initiaretᷣ:captare ætates
& erroris & ſtupri patientes.Peracto īdicio aduoluta rurſus genibus ꝓces eaſdē ut ſe ablegaret: repeti/
uit. Cōſul rogat ſocrum:ut aliquā partem ædium uacuā faceret:quo Hiſpala īmigraret:cœnaculū ſup
ædes datum eſt ſcalis ferētibus in publicū obſeratis aditu ī ædes uerſo:res oēs Feceniæ extemplo trāſla
tæ & famil æ accerſita & Ebutius migrare ad conſulis clientem iuſſus.Itaqꝫ cum īdices ambo in pote/
ſtate e[illegible]nt:rem ad ſenatum Poſthumius defert:omnibus ordīne expoſitis:quæ delata prīo:quæ dein
de a ſe īueſtigata forent:patres pauor īgens cepit:cum publico nomine:quid eæ coniurationes cœtuſqꝫ
nocturni fraudis occultæ aut periculi īportarent;tum priuata quiſqꝫ ſuorum uice ne qs affinis noxiæ
eſſet.Cenſuit autem ſenatus gratias conſuli agendas:quod eam rem & cū ſingulari cura & ſine tumul/
tu īueſtigaſſet:quæſtionem deinde de bacchanalibus ſacriſqꝫ nocturnis extra ordinem mandauit: īdi/
cibus Ebutio ac Feceniæ:ne fraudi ea res ſit:curare:& alios illicere:ac ꝓmiis īuitari iubēt:ſacerdotes eo/
rū ſacroꝝ ſeu uiri: ſeu fœminæ eēnt:nō Romæ modo:ſed ꝑ oīa fora & conciliabula conqri:ut ī cōſulū
poteſtate eſſent.Edici præterea & in urbe romana:& per totam Italiam emitti:neqs:q bacchis initiatus

Publicū decretū ad bac/chana/lia tollē da

eſſet:coiſſe aut cōueniſſe cā ſacroꝝ uelit:neu qd talis rei diuinæ feciſſe:ante oīa dum qſtio de his habe/
retur:qui coiſſent:coniuraſſentqꝫ:quo ſtuprum flagitiumue īferretur.Hæc ſenatus decreuit.Conſules
ædilibus curulibus imperarunt:ut ſacerdotes eius ſacri omnes conquirerent:comprehēſoſqꝫ libero cō
claui ad quæſtionem conſeruarent:ædiles plebis uidere:ne qua ſacra in operto fierent:triumuiris capi/
talibus mandatum eſt:ut uigilias diſponerent per urbē:ſeruarentqꝫ:nequi nocturni cœtus fierēt: utiqꝫ
ab incendiis caueretur:adiutores triūuiris qnqꝫ uiri:uti cis tyberim ſuæ qſqꝫ regionis ædificiis ꝓeſſent.
Ad hæc officia dimiſſis magiſtratibus cōſules ī roſtra aſcenderunt:& concione aduocata cum ſolemne
carmen ꝓcationis:quod fari priuſquā populum alloquantur:magiſtratus ſolēt:peregiſſet cōſul:ita cœ/
pit.Nulli unq̄ cōcioni qdem tam nō ſolūm apta:ſed ēt neceſſaria hæc ſolēnis deoꝝ comprecatio fuit:q
uos admoneret:hos eē deos:quos colere:uenerari:ꝓcariqꝫ maiores noſtri īſtituiſſent:nō illos: q prauis
& externis religionibus captas mentes uelut furialibus ſtimulis ad omne ſcelus: & ad oēm libidinem
agerēt.Eqdem nec qd taceam:nec quatenus proloquar:īuenio:ſi aliqd ignorabitis:ne locū negligētiæ
dem:ſi oīa nudauero:ne nimiū terroris effundā uobis:uereor:qcqd dixero:mīus quā pro atrocitate: &
magnitudīe rei dictū ſcitote eſſe:ut ad cauendum ſatis ſit:dabitur opera a nobis.Bacchanalia tota iam
pridem Italia & nunc per urbem ēt multis locis eſſē non fama modo accepiſſe uos:ſed crepitibus etiā
ululatibuſqꝫ nocturnis: q perſonant tota urbe: certū habeo.Cæterum:quæ hæc res ſit:ignorare: alios
deorum aliquem cultum:alios conceſſum ludum & laſciuiā credere eſſe:& qualecūqꝫ ſit:ad paucos ꝑ/

Cōſulis oratio ī fœdū ſacroꝝ ritum

tinere:quod multitudinē eoꝝ:ſi dixero multa milia hoīum eſſe:neceſſe ē exterreri aīos : niſi ad iūxero:
q & quales ſint primū igitur mulieꝝ magna pars eſt:& is fons mali huiuſce fuit:deīde ſimillimi fœmi
nis mares ſtuprati:& cōſtupratores:fanatici uigiles uino ſtrepitibuſqꝫ nocturnis attoniti. Nullas adhuc
uires cōiuratio cæteꝝ īcrementum īgens uirium habet:quod ī dies plures:fiūt. Maiores noſtri ne nos
qdem niſi cum aut uexillo ī arce poſito comitioꝝ cauſa exercitus edictus eſſet:aut plebi conciliū tribuni
edixiſſent:aut aliq ex magiſtratibus ad concionem uocaſſent:forte temere coire noluerunt:& ubicunqꝫ
multitudo eēt:& ibi legitimum rectorem multitudinis cēſebāt debere eē.Quales primum nocturnos
cœtus: deīde promiſcuos mulieꝝ ac uirorum eſſe creditis? ſi qbus ætatibus initiētur mares:ſciatis: nō
miſereat uos eoꝝ ſolum:ſed etiam pudeat.Hoc ſacramento initiatos iuuenes milites:faciendos cenſetis
qrites? his ex obſcœno ſacrario eductis arma cōmittēda? hi cooperti ſtupris ſuis alieniſqꝫ pro pudicitia
coniugum ac liberoꝝ ueſtrorum ferro decernēt? Minus tamē eſſet:ſi flagitiis tātum effœminati forēt:
ipſoꝝ id magna ex parte dedecus erat:a facinoribus manus mentem a fraudibus abſtinuiſſent nunquā
tantū malum ī rep.fuit:nec ad plures nec ad plura pertinens:quicquid ſcelere peccatum eſt ex illo uno
ſacrario ſcitote ortum eſſe:nec oīa ī quæ coniurauerunt:edita facinora habent:adhuc priuatis noxiis qa
nondum ad rempublicam opprimēdam ſatis uirium eſt:coniuratio ſeſe īpſa tenet:creſit:& ſerpit quot
tidie malum:iam maius ē:q̄ capere id priuata fortuna poſſit:ad ſummā reip.ſpectat:niſi præcaueritis q/
rites:iam huic diurnæ legitimæ ab conſule uocatæ par nocturna concio eſſe poterit:nūc illi uos ſinguli
uniuerſos cōcoinātes timēt:iam ubi uos dilapſi domos & ī rura ueſtra eritis:illico coierint:conſultabūt
de ſua ſalute ſimul ad ueſtra pernicie:tum ſingulis uobis uniuerſi timēdi erunt.Optare igitur unuſqſqꝫ
ueſtrum debet:ut bona mens ſuis oībus fuerit:ſi quem libido: ſi furor in illum gurgitem abripuit : il/
lorum eum:cum quibus ī omne flagitium & facinus coniurauit: non ſuum iudicet eſſe.Nequis etiam
errore labatur ueſtrum qdē non ſum ſecurus:nihil enim ī ſpeciem fallatius eſt:quam praua religio ubi
deorum numen prætenditur:celerius ſubit aīum timor:ne fraudibus humanis uindicandis diuini iu/

Etaci/nos li/bros ui denum ethni cos ſit legēdū

ris aliquid mixtum uiolemus:hac uos religione īnumerabilia decreta pontificū:ſenatuſcōſulta : aruſpi
cum deniqꝫ reſponſa liberant:quotiens hoc patrum auorūqꝫ ætate negotium eſt magiſtratibus datum
ut ſacra externa fieri uetarent? ſacrificulos uateſqꝫ foro circo urbe prohiberent? etacinios libros conqui
rerent:comburerentqꝫ? oēm diſciplinam ſacrificandi præterq̄ more romano abolerent? iudicabant.n.
prudentiſſimi uiri oīs diuini humaniqꝫ iuris nihil æque diſſoluendæ religionis eſſe : q̄ ubi non patrio
ſed externo ritu ſacrificaretur.Hæc uobis prædicenda ratus ſum:nequa ſupſticio agitaret aīos ueſtros
cum demolientes nos bacchanalia diſcutienteſque nefarios cœtus cernetis : omnia diis propitiis uolēti

buſq; ea faciemus:q quia ſuũ numen ſceleribus libidinibuſq; contaminari ĩdigne ferebant:ex occultis
ea tenebris ĩ lucem extraxerũt:nec patefieri ut ĩpunita eſſent:ſed ut uĩdicarẽtur:& opprimerent:uolue/
runt.Senatus quæſtionẽ extra ordinẽ de ea re mihi collegæq; meo mãdauit:nos quæ ipſi nobis agẽda
ſunt:ĩpigre exequemur:uigiliarum nocturnaꝝ curã per urbẽ minoribus magiſtratibus mandauimus
uos quoq; æquũ eſt:quæ ueſtra munia ſunt:quo quis loco poſitus erit:quod ĩperabitur:ĩpigre p̃ſtare:
& dare operam:nequid fraude noxiorum periculi aut tumultus oriatur.Recitari deĩde ſenatuſconſul/
ta iuſſerunt:indiciq; p̃miũ propoſuerũt:ſi qs quem ad ſe deduxiſſet:nomenq; de abſentibus detuliſſet:
qui noĩatus ꝓfugiſſet:diem certam finituros:ad quã niſi citatus reſpondiſſet:abſens damnaretur:ſi qs
eoꝝ:q tũ extra terrã Italiã eſſet:noĩaret:ei ſe laxiorẽ ſe diẽ daturos:ſi uenire ad cãm dicẽdã uellet:edixe/
rũt deĩde neqs qd fugæ cã uændidiſſe:neue emiſſe uellet:ne qs recipet:celaret ope ulla:iuuaret fugiẽtes.

Concione dimiſſa terror magnus urbe tota fuit:nec mœnibus ſe tantum urbis aut finibus Roma/
nis continuit:ſed paſſim per totam Italiam litteris hoſpitum de ſenatuſconſulto:& concione & edicto
conſulum acceptis:trepidari cœptum eſt: multi ea nocte:quæ diẽ ĩſecuta eſt:quo ĩ concione res palam
facta ẽ:cuſtodiis circa portas poſitis fugientes a triũuiris compræhenſi & reducti ſunt:multorũ delata
quidẽ noĩa:ex iis uiri fœminæq; mortẽ ſibi conſciuerunt.Cõſpiraſſe ſupra ſeptẽmillia uiroꝝ ac mulie Atẽ. nu
rum dicebantur:capita autẽ cõiurationis cõſtabat eſſe.M.Cataniũ de plebe romana.A.Faliſcũ.L.Opi/ merũ
terniũ:& Minium Cerriniũ campanũ ab his oĩa facinora & flagitia orta:eos maxĩos ſacerdotes condi/ cõſpira/
toreſq; eius ſacri eſſe:datam operã eſſe:ut prĩo quoq; tẽpore cõprehenderentur: adducti ad conſulem: toꝝ &
faſſiq; de ſe nullam morã iudicio fecerũt:cæteꝝ tanta fuga ex urbe facta erat:ut qa multæ ſatiões & res ſuppli/
peribant:cogerẽtur p̃tores.T.Menius:&.M.Licinius ꝑ ſenatũ rẽ ĩ diem triceſimũ differre:donec quæ/ cium
ſtiones a conſulibus ꝑficerentur.Eadẽ ſolitudo:qa Romæ nõ poſſidebãt:nec ĩueniebantur:quoꝝ noĩa
delata erant:coegit conſules circa fora ꝓficiſci:ibi quærere:& iudicia exercere:q tantũ initiati erãt:& ex
carmĩe ſacro precationes fecerant:ĩ qbus nefanda coniuratio ĩ omne facinus ac libidinẽ cõtinebat: nec
earũ rerum ullam tem:ĩ quas iureiurando obligati erant:ĩ ſe aut alios admiſerant:eos ĩ uĩculis relique/
bant:qui ſtupris aut cædibus uiolati erant:qui falſis teſtimoniis ſignis adulterinis ſubiectione teſtamẽ/
torum fraudibus aliis contaminati:eos capitali pœna afficiebant:plures necati: quam ĩ uĩcula coniecti
ſunt magna uis ĩ utraq; cauſa uirorum mulierumq; fuit.Mulieres damnatas cognatis:aut in quorum
manu eẽnt:tradebant:ut ipſi ĩ priuato aĩaduerterent ĩ eas:ſi nemo erat idoneus ſupplicii exactor:ĩ pu/
blico aĩaduertebatur.Datum deĩde conſulibus negotium ẽ:ut oĩa bacchanalia Romæ primum: deĩde
per totã Italiam diruerẽt:extra quã:ſiqua ubi uetuſta ara aut ſignũ conſecratũ eſſet:ĩ reliquum deĩde ſe
natuſconſulto cautum ẽ:ne qua bacchanalia Romæ:neu ĩ Italia eſſent:ſiqs tale ſacrum ſolemne & ne/
ceſſariũ duceret:& nec ſine religione & piaculo ſe dimittere poſſe:apud p̃torẽ ut profiteretur:prætor ſe
natũ cõſuleret:ſi ei ꝑmiſſum eſſet:cũ ĩ ſenatu centũ non mĩus eſſent:ita id ſacrũ faceret:dum ne pluſq̃ q
ſacrificio eſſent:neu quæ pecunia cõmunis:neu qs magiſter ſacroꝝ:aut ſacerdos eſſet:aliud deĩde huic
coniunctum referente.Q.Martio conſule ſenatus cõſultum factum eſt:ut de iis:quos pro ĩdicibus cõ/ Recens
ſules habuiſſent:ĩtegra res ad ſenatum referret.Cum.Sp.Poſthumius quæſtionibus perfectis Romã ſenatuſ
rediſſet.Minium Cerriniũ campanum Ardeam ĩ uĩcula mittendum cẽſuerunt:magiſtratibuſq; ardea cõſultũ
tiũ prædicendum:ut ĩtentiore cum cuſtodia aſſeruarent:non ſolum ne effugeret:ſed ne mortis conſci/ de bac/
ſcendæ locũ haberet.Sp.Poſthumius aliquanto poſt Romã uenit:eo referente de.P.Ebutii:& Hiſpa/ chanali
læ Feceniæ præmio qd eoꝝ opera ĩdicata bacchanalia eſſent:ſenatuſconſultũ factum eſt:ut in ſingulis um abo
centenamillia æris quæſtores urbani ex ærario darent:utiq; conſules cum tribunis placeret uti ad ple/ litione
bem primo quoq; tempore ferrent:ut.P.Ebutio emerita ſtipendia eſſent:ne inuitus militaret:neue cẽ/ p̃mia ĩ/
ſores equũ publicũ aſſignarẽt:utiq; Feceniæ Hiſpalæ datio dĩminutio gentis:enuptio tutoris:optio ita dicibus
eſſet:quaſi ei uir teſtamento dediſſet:utiq; ei ingenuo nubere liceret:ne quid ei:q eã dixiſſet:ob id frau/ decreta
di ignominiæue eſſet:utiq; conſules prætoreſq;:q nunc eẽnt:quiue poſtea futuri eſſent:curarent: neqd
ei mulieri ĩniuriæ fieret:utiq; tuto eſſet:id ſenatum uelle & æquũ cenſere ut ea fierent : oĩa lata ad ple/
bem factaq; ſunt ex ſenatuſconſulto:& de cæteroꝝ ĩdicum ĩpunitate præmiiſq; permiſſum eſt conſu/
li.Et iam.Q.Martius quæſtionibus ſuæ regionis perfectis ĩ ligures prouĩciã proficiſci darabat: tribuſ/
millibus peditum Romanorum.cl.eqtibus ĩ ſupplementum acceptis:eadem prouĩcia idem numerus
peditũ eqtumq; & collegæ decretus erat:exercitus accepunt:quos priore anno.C.Flaminius:&.M.Ae/
mylius conſules habuerunt:duas præterea legiones nouas ex ſenatuſconſulto ſcribere iuſſi ſunt: & ui/
giti millia peditum ſociis & nomini latio ĩperarunt:& equites octĩgentos:& triamillia peditum roma/
norum.cc.eqtes:totum hunc exercitum præter legiones ĩ ſupplementum hiſpanienſis exercitus duci
placebat:itaq; conſules:dum ipſi quæſtionibus ĩpediebantur.T.Menium delectui habẽdo præfecerũt.
Perfectis quæſtionibus.Q.Martius ĩ ligures apuanos eſt profectus:dum penitus ĩ abditos ſaltus : quæ
latebræ receptaculaq; illis ſemper fuerant:perſequitur:ĩ præoccupatis anguſtiis ioco iniquo eſt circũuẽ
tus:quattuormillia militũ amiſit:& legionis ſecundæ ſigna tria:undecim uexilla ſocium ac latini nomi
nis ĩ poteſtatem hoſtium uenerunt:& arma multa quæ qa ĩpedimẽto fugientibus per ſilueſtres ſemi/
tas erant:paſſim iactabantur:prius ſequendi ligures finem:quam fugæ romani fecerunt.Cõſul ubi pri
mum ex hoſtiũ agro euaſit:ne quantũ dĩminutæ copiæ forent:appareret:ĩ locis pacatis exercitũ dimi/
ſit:non tamẽ obliterare famã rei male geſtæ potuit:nã ſaltus:unde eum ligures fugauerant:martius eſt Saltus
appellatus.Sub hunc nuncium ex liguſtinis uulgatũ:litteræ ex Hiſpania mixtã gaudio triſticiã afferen/ martiuſ

tes recitatæ ſunt.C.Catinius:q biēnio ante prætor ī eā prouīciā profectus erat:cū luſitanis ī agro haſtē/
ſi ſignis collatis pugnauit:ad ſexmillia hoſtiū ſunt cæſa:cæteri fuſi & fugati caſtriſq; exuti ad oppidum
deīde Haſtā oppugnandū legiones ducit:id quoq; haud multo maiore certamīe cepit:quam caſtra:ſed
dum īcautius ſubit muros:ictus ex uulnere poſt dies paucos moritur.Litteris de morte proꝑtoris reci

Luſitanorum cædes

tatis:ſenatus cenſuit mittendū:q ad Lunæ portū.C.Calphurniū ꝑtorem cōſequeretur : nunciaretq; ſe/
natū cenſere æquū ne ſine īperio prouīcia eſſet:maturate eum proficiſci:quarto die q miſſus erat.Lunā
uenit:paucis ante diebus Calphurnius ꝓfectus erat.Et ī citeriore Hiſpania.L.Manlius Acidinus q eodē
tempore quo.C.Acinius ī prouīcia erat:cum celtiberis acie conflixit:īcerta uictoria diſceſſum ē:niſi qđ
celtiberi caſtra ibi nocte proxīa mouerunt:romanis & ſuos ſepeliēdi:& ſpolia legēdi ex hoſtibus pote/
ſtas facta ē.Paucos poſt dies maiore coacto exercitu celtiberi ad Calagurram oppidum ultro laceſſiue/
runt ꝑlio romanos:nihil traditur:quæ cauſa numero aucto īfirmiores eos fecerit:ſuperati prælio ſunt
ad.xii.millia hoīum cæſa:plus duo capta:& caſtris romanus potitus:& niſi ſucceſſor aduentu ſuo īhi/
buiſſet īpetum uictoris:ſubacti celtiberi forent:noui prætores ambo exercitus ī hyberna deduxerunt.

Celtiberorum cædes

Per eos dies:qbus hæc ī Hiſpania nūciata ſunt:ludi tauri per biduū facti religionis cā:decē apparatos
deinde ludos.M.Fuluius:quos uouerat ætolico bello fecit:multi artifices ex Græcia uenerant hono/
ris eius cā:athletarum quoq; certamē tum prīo romanis ſpectaculo fuit:& uenatio data leonū & panthe/
rarū:& ꝓpe huius ſæculi copia ac uarietate ludicrū celebratū ē:nouēdiale deīde ſacrū tenuit:qđ ī Pice/

Prodigia

no per triduū lapidibus pluerat.igneſq; cæleſtes multifariā orti aduſſiſſe cōplurimū leui afflatu ueſti/
mēta maxīe dicebātur:addita & unū diem ſupplicatio ē ex decreto pontificū:qđ ædes Opis ī capitolio
de cælo tacta erat:hoſtiis maioribus cōſules ꝓcurarūt:urbemq; luſtrauerūt.Sub idē tꝑs & ex Vmbria
nunciatū ē ſemimarē duodecī ferme annos natū īuentū:id prodigiū abominantes arceri romāo agro:
necariq; ꝙprimū iuſſerunt.Eodē quoq; anno galli trāſalpini trāſgreſſi ī Venetiā ſine populatiōe aut bel
lo:aut ꝓcul īde:ubi nunc ē Aqleia:locū oppido condēdo ceperūt:legatis romanis de ea re trās alpes miſ
ſis reſponſum ē neq; ꝓfectos ex auctoritate gētis eos:nec qđ ī Italia facerent:ſe ſcire.L.Scipio eo tēpore
ludos:quos bello antiochi uouiſſe ſeſe dicebat:ex collata ad id pecunia ab regibus ciuitatibuſq; per dies
decē fecit.Legatū eū poſt dānationē & bona uændita miſſum ī Aſiam ad dirimēda īter Antiochum &
Eumenē reges certamina Valerius Antias eſt auctor:tum collatas ei pecunias cōgregatoſq; ꝑ Aſiam ar
tifices:& quorum ludorum poſt bellum:in quo uotos dicerēt:mētionem nō feciſſet:de iis poſt legationem
demū in ſenatu actum.Cum iam in excitu annus eēt.Q.Martius abſens magiſtratu abiturus erat.Sp.

Ap. Claudius pulcher M.Sempro.Tuditanus conſ.

Poſthumius ꝗſtionibus cum ſumma fide curaq; ꝑfectis comitia habuit.Creati ſunt cōſules.Ap.Clau.
Pulcher.M.Sēpronius Tuditanus:poſtero die ꝑtores facti.P.Cornelius.A.Poſthumius Albinus.C.Ar
ranius Stello.C.Acilius Serranus.L.Poſthumius Tempſanus.M.Claudius Marcellinus:Extremo an/
no qa.Sp.Poſthumius cōſul renūciauerat peragrantē ſe ꝑꝑ ꝗſtiones utrūq; littus Italiæ: deſertas colo/
nias Sipontum ſupero Buxētū infero mari inueniſſe:triūuiri ad colonias eo ſcribēdas ex ſenatuſcōſul/
to ab.L.Menio ꝑtore urbano creati ſunt.L.Scribonius Libo.M.Tutius.Gn.Bebius Tamphilus.Cum
Perſeo rege & macedonibus bellū qđ īminebat:nō unde plæriq; opinant:nec ab ipſo Perſeo cās cepit:
inchoata initia a Philippo ſunt:& ipſe ſi diutius uixiſſet:id bellū geſſiſſet:una eum res cū uicto leges im
ponerent:maxime angebat:qđ q macedonū ab ſe defecerāt ī bello:in eos ius ſæuiēdi adēptum ei ab ſe/
natu erat:tamē qa rem integram.Quintius in cōditionibus pacis diſtulerat:nō deſperaſſet impetrari
poſſe.Antiocho deīde ballo ſupato ad Thermopylas:regi diuiſis partibus cū ꝑ eoſdē dies cōſul Attilius
Heracleā:Philippus Lamiā oppugnaſſet:capta Heraclea:quia iuſſus abſcedere a mœnibus Lamiæ erat
romaniſq; oppidū deditū ē:ægre eā rē tulerat:ꝑmulſit irā eius cōſul:qđ ad Naupactū ipſe feſtinās:quo
ſe ex fuga ætoli cōtulerāt.Philippo:ꝑmiſit:ut Athamaniæ & Amynādro bellū inferret:urbes:ꝗs theſſa
lis ætoli ademerāt:regno adiiceret:haud magno certamine & Amynādrū Athamania expulerat:& ur

Quo Philippus eēt ī ro.aīo

bes recepat aliquot.Demetriadē quoq; urbē ualidā & ad omnia opportunā:& magnetū gētes ſuæ di/
cionis fecit:inde & in Thracia ꝗſdā urbes nouæ atq; inſuetæ libertatis uitio ſeditiōibus principū turba
tas:partibus quæ domeſtico certamīe uīcerentur:adiungendo ſe cepit.His ſedata ī præſentia regis ira ī
romanos eſt:nunꝗ tamen remiſit aīum a colligendis ī pace uiribus:qbus:quādo data fortuna eſſet : ad
bellū uteretur:uectigalia regni nō fructibus tātum agrorum portoriiſq; maritimis auxit:ſed metalla ēt &
uetera ītermiſſa recoluit:& noua multis locis īſtituit.Vt uero antiꝗ multitudinē hoīum:quæ belli cla/
dibus amiſſa erat:reſtitueret:nō ſobolē tātū ſtirpis parabat cogēdis oībus ꝓcreare atq; educare liberos:
ſed thracum ēt magnam multitudinē ī Macedoniā traduxerat:qetuſq; aliꝗdiu a bellis oī cura ī augen/
das regni opes ītentus fuerat.Rediere deīde cauſæ:quæ deītegro iram mouerent ī romanos:theſſalorum
& perrhebiorum ꝗrelæ urbibus ſuis ab eo poſſeſſis:& legatorū regis Eumenis de thraciis oppidis ꝑ uim
occupatis traductaq; ī Macedoniā multitudīe:ita auditæ erant:ut eas non negligi ſatis appareret:maxīe
mouerat ſenatum:quod iam Henū & maroneam affectari poſſeſſionē audierant:mīus theſſalos cura/
bant.Athamanes quoq; uenerūt legati nō partis amiſſæ nō finium iacturam querentes:ſed totā Atha/

Populorū ꝗrele aduerſus Philippum

maniā ſub ius iudiciūq; regis ueniſſe:& maronitarum exules erāt:pulſi:qa libertatis cām defendiſſent ab
regio ꝑſidio:ii nō Maroneā modo:ſed ēt Henum ī poteſtate nunciabant Philippi eē.Venerāt & a Phi/
lippo legati ad purganda ea:q nihil niſi permiſſu romanorum īperatorū factū affirmabāt:ciuitates theſſa
lorū:& perrhebiorum:& magnetū:& cū Amynandro athamanū gentem ī eadem cauſa:qua ætolos fuiſ/
ſe.Antiocho rege pulſo occupatū oppugnādis ætolicis urbibus cōſulē ad recipiēdas eas ciuitates Philip/

p̄um miſiſſe:armis ſubactos parere. Senatus neq̄d abſente rege ſtatueret:legatos ad eas cõtrouerſias diſceptandas miſit. Q. Cecilium Metellum. M. Bebium Tamphilũ. T. Semproniũ:quoꝝ ſub aduẽtu ad theſſalica Tempe oĩbus iis ciuitatibus:q̄bus cum rege diſceptatio erat:conciliũ ĩdictum eſt. Ibi cũ Romani legati diſceptatoꝝ loco:theſſali:p̄rhebiiq;:& athamanes haud dubii accuſatores. Philippus ad audienda crimina tãq̄ reus conſediſſent:pro ĩgenio q̄ſq; eorum:q̄ pricipes legationũ erant & gratia cum Philippo aut odio:acerbius leniuſue egerunt. In cõtrouerſiam autẽ ueniebãt Philippo Polyſtricta: Phaloria:& Euronomen:& cætera circa ea oppida utrum theſſaloꝝ iuris: cum ui ademptæ poſſeſſæq; ab ætolis forent:nam Philippũ ademiſſe eas conſtabat:an ætolica antiquitus ea oppida fuiſſent:ita.n. Attiliũ regi conceſſiſſe:ſi ætoloꝝ fuiſſent:ſi uoluntate nõ ſi ui atq; armis coacti cũ ætolis eſſent. Eiuſdẽ formulæ diſceptatio de perrhebioꝝ magnetumq; oppidis fuit:omnium.n.iura olim poſſidendo p̄ occaſiones ætoli miſcuerãt. Ad hæc q̃ diſceptationis erant:querelæ theſſaloꝝ adiectæ:quod ea oppida:ſi iã redderentur ſibi:ſpoliata ac deſerta redditurus eẽt:nam p̄ter belli caſibus amiſſos:q̄ngentos pricipes iuuentutis ĩ Macedoniã adduxiſſe:& opera eoꝝ ĩ ſeruilibus abuti miniſteriis:& quæ reddiderit: coactus theſſalis ĩutilia:ut redderet:curaſſe:Thebas Phthias unũ maritimũ emporiũ fuiſſe quondam theſſalis frugiferum & quæſtuoſum:ibi nauibus onerariis cõparatis regẽ:quæq; p̄ter Thebas Demetriadẽ curſum dirigerẽt:negotiationẽ maritimã oẽm eo auertiſſe:iã ne a legatis q̄dẽ q̄ iure gẽtiũ ſancti ſunt: uiolandis abſtinere:ĩſidias poſitas euntibus ad. T. Quĩtium. Itaq; ergo ĩ tantũ metũ oẽs theſſalos cõiectos ut non ĩ ciuitatibus ſuis nõ ĩ cõmunibus gentium conciliis q̄ſquã hiſcere audeat procul.n.abeſſe libertatis auctores romanos:lateri adhærere grauem dominum prohibentem uti beneficiis Populi Ro. q̄d autem ſi uox libera non ſit:liberum eſſe? nunc ſe fiducia & p̄ſidio legatorum ĩgemiſcere magis quã loq̄ niſi prouideant aliq̄d romani:quo & græcis Macedoniã accolẽtibus metus & audacia Philippi miuat: neqcq̃uã & illũ uictũ. & ſe liberatos eſſe. Hæc acerbe poſtremo:cum priores leniter permulſiſſent iram eius petẽtes:ut ignoſceret pro libertate loquẽtibus:& ut depoſita domini acerbitate aſſueſceret ſocium atq; amicũ ſeſe p̄ſtare:& ĩmitaretur Populũ Ro. q̄ caritate quã metu adiungere ſibi ſocios mallet. Theſſalis auditis perrhebii Cõnocondylum:q̄d Philippus Olympiadẽ appellauera:. Perrhebiæ fuiſſe: & ut ſibi reſtitueretur:agebant:& de Malea:& Hercynio eadem poſtulatio erat. Athamanes libertatem repetebant & caſtella Atheneum:& Paneneũ. Philippus ut accuſatoris potiuſq̄ rei ſpeciẽ haberet:& ipſe a querelis orſus Menelaidem ĩ Dolopia:quæ regni ſui fuiſſet:theſſalos ui atq; armis expugnaſſe queſtus eſt:item Petram Imperiam ab iiſdem theſſalis perrhebiiſq; captam. Xinias q̄dem haud dubie ætolicũ oppidum ſibi contribuiſſe eos:& Paracheloida:quæ ſub Athamania eẽt:nullo iure theſſaloꝝ formulæ factam. Nam quæ ſibi crimina obiiciantur de inſidiis legatoꝝ & maritimis portubus frequentatis aut deſertis:alterum ridiculũ eſſe reddere rationem quos portus mercatores aut nautici petant: alteꝝ moleſtum prauos mores ſe tot annos eẽ:p̄ quos nunquã ceſſauerit legati nunc ad ĩperatores romanos: nunc Romam ad ſenatũ crimina de ſe deferre:quem unq̃ uerbo uiolatũ eſſe? ſemel euntibus ad Quĩtium ĩſidias dici factas:ſed q̄d iis acciderit nõ adiici:quærẽtium q̄d falſo obiiciatur:cũ ueri nihil habeãt ea crimina eſſe ĩſolenter & ĩmodice abuti theſſalos ĩdulgentia Popu. Ro. uelut ex diutĩa ſiti nimis auide merã haurientes libertatẽ:itaq; ſeruoꝝ modo p̄ter ſpem repente manu miſſoꝝ licentiã uocis & liguæ expiri ſeſe ĩſectatione conuiciis dominoꝝ:elatus deĩde ira adiecit nondũ oĩum dieꝝ ſolẽ occidiſſe id minaciter dictum non theſſali modo ĩ ſeſe:ſed ẽt romani acceperũt:& cum fremitus poſt eam uocẽ ortus:& tandem ſedatus eſſet:perrhebioꝝ ĩde athamanũq; legatis reſpondit eandem:de q̄bus illi agãt: ciuitatũ cãm eſſe conſulẽ Attilium & romanos ſibi dediſſe eas:cũ hoſtiũ eẽnt:ſi ſuum munus:q̄ dediſſent:adimere uelit:ſcire cedẽdum eſſe:ſed meliori & fideliori amico ĩ gratiam leuiũ & mutabilium ſociorum iniuriam eos eſſe facturos:nec.n.ullius rei mĩus diuturnã eẽ gratiã:quã libertatis:p̄ſertim apud eos:q̄ male utendo eam corrupturi ſint. Cauſã cognita ꝓnũciauerũt legati placere deduci p̄ſidia macedonum ex iis urbibus:& antiq̄s Macedoniæ terminis regnũ finiri:de iniuriis quas ultro citroq; illatas quærebantur:quo modo ĩter eas gentes & macedonas diſceptetur:formulam iuris exequendi conſtituendam eſſe. Inde grauiter offenſo rege Theſſalonicem ad cognoſcendũ de Thraciæ urbibus ꝓficiſcũtur:ibi legati Eumenis:ſi liberas eſſe Henum & Maroneã uelĩt romani nihil ſui pudoris eſſe ultra dicere:quã ut admoneãt regẽ:ut nõ uerbo eos liberos relĩquat:nec ſuũ munus ĩtercipi ab alio patiantur:ſin autẽ mĩor cura ſit ciuitatũ ĩ Thracia poſitaꝝ:multo uerius eſſe quæ ſub Antiocho fuerĩt p̄mia belli Eumenem:quam Philippũ habere:uel pro patris Attali meritis bello q̄d aduerſus Philippũ ipſum geſſerit uel ſuis quo Antiochi bello terra mariq; laboribus p̄iculiſq; oĩbus ĩterfuerit. Habere eũ p̄terea decẽ legatorum ĩ eam rem p̄iudiciũ:q̄ cum Cherſonneſum:Lyſimachiamq; dederĩt. Maroneam quoq; atq; Henum profecto dediſſe:quæ ipſa ꝓpĩquitate regionis uelut appendices maioris muneris eẽnt:nã Philippum q̄dem quo merito ĩ Popu. Ro. aut iure ĩperii cum tam procul ab finibus Macedoniæ abſint:ciuitatibus his p̄ſidia ĩpoſuiſſe? uocari maronitas iuberent:ab iis certiora oĩa de ſtatu ciuitatum eaꝝ ſcituros. Legati maronitarum uocati non uno tantũ loco p̄ſidium eſſe regium ſicut ĩ aliis ciuitatibus dixerunt:ſed pluribus ſimul & plenã macedonũ Maroneã eſſe:itaq; dominari aſſentatores regios: his ſolis loq̄ & ĩ ſenatu & cõcionibus licere:eos omnes honores & capere ipſos & dare aliis:optimũ quẽq; q̄bus libertatis:q̄bus legũ cura ſit:aut exulare pulſos patria:aut ĩhonoratos & deterioribus noxios ſilere. De iure ẽt finiũ pauca adiecerũt Quĩtum Fabium Labeonem cũ ĩ regione ea fuiſſet; direxiſſe finẽ Philippo ueterẽ regiãq; Thraciæ Paroreiam:ſub ea nuſq̄ ad mare ferẽtẽ deflexiſſe uiã:q̄ maronitaꝝ urbes

Theſſaloꝝ & Philippi adhortatio

Legatorum decretum

agroſq; amplectatur. Ad ea Philippus longe aliá quá aduerſus theſſalos ꝑrhebioſq; nuper ĩgreſſus diſ/
ſerédi uiá:nõ cũ maronitanis mihi aut cũ Eumene diſceptatio é:ſed iá uobiſcũ romani:a qbus nihil æq
me ĩpetrare iádiu aĩaduerto:ciuitates macedonũ:q̃ a me ĩter ĩducias defecerát:reddi mihi æquũ cẽſebá:
nõ qa magna acceſſio ea regni futura eét:ſunt.n.& parua oppida:& ĩ finibus extremis poſita:ſed qa mul
tũ ad reliquos macedonas cõtinédos exéplum ꝑtinebat:negatũ é mihi:bello ætolico Lamiá oppugna/
re iuſſus a cõſule.M.Attilio cũ diu fatigatus ibi ꝑliis opibuſq; eém:tráſcédenté me iá muros a capta ꝓ/
pe urbe reuocauit cõſul:& abducere copias ĩde coegit:ad huius ſolatiũ iniuriæ ꝑmiſſum é:ut Theſſaliæ
Perrhebiæq; & athamanũ reciperé q̃dá caſtella magis quá urbes:ea quoq; ipſa uos mihi.Q.Cecili pau/
cos ante dies ademiſtis. Pro nõ dubio paulo ante:ſi diis placeat:legati Eumenis ſumebát:quæ Antiochi
fuerũt.Eumenẽ æqus eé:quá me habere:id ego aliter lõge iudico eé.Eumenes.n.nõ niſi uiciſſent roma
ni:ſed niſi bellũ geſſiſſent:manere ĩ regno ſuo nõ potuit:itaq; ille ueſtrũ meritum habet nõ uos illius:
mei aũt regni tátũ aberat:ut ulla pars ĩ diſcrimine fuerit:ut triamillia talétũ:& qnquagita tectas naues:
& oẽs Græcie ciuitates:quas ante tenuiſſem:pollicété ultro Antiochũ ĩ mercedẽ ſocietatis ſim aſperna/
tus:hoſtẽq; ei me eé prius ét:quá.M.Attilius exercitũ ĩ Græciá traiiceret:præ me tuli:& cum eo cõſule
belli parté:q̃cunq; mihi delegauit:geſſi:& ĩſequéti cõſuli.L.Scipioni cũ terra ſtatuiſſet ducere exercitũ:
ad Helleſpontũ nõ iter tátũ ꝑ regnũ noſtrũ dedi:ſed uias ét muniui:põtes feci:cõmeatus p̃bui: nec per
Macedoniá tátũ:ſed ꝑ Thraciá:ubi ét iter cætera pax quoq; p̃ſtáda a barbaris erat.Pro hoc ſtudio meo
erga uos ne dicá merito:utrũ adiicere uos romani aliqd & amplificare & augere regnũ meũ munificẽ/
tia ueſtra opportebat?an quæ haberé aut meo iure:aut beneficio ueſtro eripe?id qd nũc facitis: mace/
donũ ciuitates:quas regni mei fuiſſe fatemini:nõ reſtituũtur.Eumenes táq̃ ad Antiochũ ſpoliandũ me
uenit:& ſi diis placet:decẽ legatoꝝ decretũ ſpecimen calumniæ ĩpudentiſſimæ p̃tédit:quo maxĩe repel
li & coargui põt:diſertiſſime.n.planiſſimeq; ĩ eo ſcriptũ é Cherſonneſum & Lyſimachiá Eumeni dari:
ubi tandẽ Henus:& Maronea:& Thraciæ ciuitates aſcriptæ ſunt?qd ab illis ne poſtulare qdẽ é auſus:
id apud uos táq̃ ab illis ĩpetrauerit:obtinebit?Quo ĩ numero me eé apud uos uelitis:referte:ſi tanq̃ ini
micũ & hoſtẽ ĩſectari ꝓpoſitũ eſt:ꝑgite ut cœpiſtis:facere:ſin aliqs reſpectus é mei ut ſocii atq; amici re
gis:dep̃cor ne me tanta iniuria dignũ iudicetis.Mouit aliqtũ oratio regis legatos:itaq; medio reſponſo
rem ſuſpẽderũt:ſi decẽ legatoꝝ decreto Eumeni datæ ciuitates eæ eẽnt:nihil ſe mutare:ſiꝝ Philippus
bello cepiſſet:eas p̃miũ uictoriæ iure belli habituꝝ:ſi neutrum eorum foret: placere cognitionem ſena
tui reſeruari:& ut oĩa ĩ integrũ manerét:p̃ſidia q̃ ĩ his urbibus ſint:deduci.Hæ cauſæ maxĩe aĩum Phi/
lippi alienauerũt ab romanis:ut nõ a Perſeo filio eius nouis cauſis motũ:ſed ob has a patre bellũ relictũ
filio uideri poſſit.Romæ nulla ſuſpicio belli macedonici erat.L.Málius ꝓconſul ex Hiſpania redierat:
cui poſtuláti ab ſenatu ĩ æde Bellonæ triũphũ:reꝝ geſtaꝝ magnitudo ĩpetrabilé faciebat:exéplũ obſta
bat:qd ita cõparatum more maioꝝ erat:ne qs qui exercitũ nõ deportaſſet:triũpharet niſi ꝑdomitam
pacatamq; ꝓuinciá tradidiſſet ſucceſſori:medius tamẽ honos Málio habitus:ut ouás urbẽ iniret : tulit
coronas aureas qnquagitaduas:auri p̃terea põdo.cxxxii.argéti.xvi.millia.ccc.& ꝓnũciauit ĩ ſenatu qn/
quemillia põdo argéti:&.lxxx.auri.Q.Fabiũ q̃ſtoré aduehere:id quoq; ſe ĩ ærarium delatuꝝ.Magnus
motus ſeruilis eo anno ĩ Appulia fuit.Tarétũ ꝓuinciá.L.Poſthumius p̃tor hẽbat:is de paſtoꝝ cõiura/
tione:q uias latrociniis paſcuaq; publica ĩfeſta habuerát:q̃ſtioné ſeuere exercuit: ad ſepté millia hoium
cõdẽnauit:multi ĩde fugerũt de multis ſumptũ é ſuppliciũ.Cõſules diu retéti ad urbẽ delectibus tádẽ ĩ
ꝓuincias ꝓfecti ſunt.Eodé áno in Hiſpania p̃tores.C.Calphurnius:&.L.Quĩtius cũ prĩo uere exhy/
bernis copias eductas ĩ Beturia iunxiſſent:ĩ carpétania:ubi hoſtiũ caſtra erát:ꝓgreſſi cõi aĩo conſilioq;
ré geſſerũt:haud ꝓcul Dippone & Tolleto urbibus ĩter pabulatores pugna orta é:qbus dũ utrinq; ſub/
uenit᷑ a caſtris paulatim oẽs copiæ ĩ acie eductæ ſunt.In eo tumultuario certamĩe & loca ſua & genus
pugnæ ꝓ hoſte fuere:duo exercitus romani fuſi:atq; ĩ caſtra cõpulſi ſunt:nõ ĩſtitere ꝑculſis hoſtes Præ
tores romani:ne poſtero die caſtra oppugnarent:ſilétio ꝓximæ noctis tacito ſigno exercitum abduxe
runt:luce prĩa hiſpani acie ĩſtructa ad uallũ acceſſerũt:uacua p̃ter ſpem caſtra ĩgreſſi:quæ relicta iter no
cturná trepidationé erát:diripuerũt:regreſſiq; ĩ ſua caſtra paucos dies qetis ſtatiuis máſerũt. Romano/
rũ ſociorũq; ĩ ꝓlio fugaq; ad qnquemillia occiſa:quoꝝ ſe ſpoliis hoſtes armarũt:ĩde ad tagũ flumẽ ꝓfe
cti ſunt.Prætores iterim romái oẽ id tp̃s cõtrahédis ex ciuitatibus ſociis hiſpanoꝝ auxiliis : reficiẽdiſq;
ab terrore aduerſæ pugnæ militũ aĩs cõſumpſerũt:ubi ſatis placuere uires:& iá miles quoq; ad delẽdá
prioré ignominiá hoſtẽ poſcebat:ꝓfecti duodecimillia ab tago flumĩe poſuerũt caſtra:ĩde tertia uigilia
ſublatis ſignis q̃drato agmĩe prĩcipio lucis ad tagi ripá ꝑuenerũt:trans fluuiũ ĩ colle hoſtiũ caſtra erant:
extẽplo q̃ duobus locis uada nudabat amnis:dextera parte Calphurnius:leua Quĩtius exercitũ tradu/
xerũt.Quieto hoſte dũ mirat᷑ ſubitũ aduẽtũ:cõſultatq;:q tumultũ iniicere trepidátibus ĩ ipſo tranſitu
potuiſſet:iterim romái ĩpedimẽtis quoq; oĩbus traductis cõtractiſq; ĩ unũlocũ qa iá moueri uidebant
hoſtẽ:nec ſpatiũ erat:caſtra cõmuniẽdi aciẽ ĩſtruxerũt:ĩ medio locata qnta Calphurnii legio:& octaua
Quĩtii:id robur toto exercitu erat:cápũ aptũ uſq; ad hoſtiũ caſtra habebát liberũ a metu ĩſidiaꝝ.Hiſpa
ni poſteaq̃ ĩ citerior᷑ ripa duo romáoꝝ agmĩa cõſpexerũt:ut priuſq̃ ſe iũger᷑ atq; ĩſtruer᷑ poſſent:occupa
rẽt eos:caſtris ꝓrũpẽtes effuſi curſu ad pugná tẽderũt:atrox ĩ prĩcipio pugna fuit:& hiſpáis recẽti uictoria fe
rocibus:& ĩſueta ignominia milite romáo accẽſo:accerrime media acies duæ fortiſſimæ legiões dimi
cabát:qs cũ aliter moueri loco nõ poſſe hoſtis cerneret:cuneo ĩſtitit pugnar᷑:ſed plures cõfertioreſq; me
dios urgebát.Ibi poſteaq̃ laborar᷑ aciẽ Calphur. p̃tor uidit.T.Quĩtiliũ Varum: &.L.Iuuẽtiũ Caluá lega

Philippi ſtudiũ erga Ro. aduerſus Antiochũ

Quæ fuerint cauſæ ꝑſici belli

Duo ro. exercitus ĩ hiſpáia fuſi

tos ad ſingulas legiones adhortandas propere mittit:docere & monere iubet in illis ſpem oēm uincēdi
& retinendæ Hiſpaniæ eſſe:ſi illi loco cedant:ueminē huius exercitus nō modo Italiam:ſed ne tagi qdē
ulteriorem ripam uſq; uiſurum ipſe cum equitibus duaꝝ legionū paululum circūuectus in cuneū ho/
ſtium:qui mediā urgebat aciem:ab latere incurrit Quintius cum ſuis equitibus alteꝝ hoſtium latus ī/
uadit:ſed longe acrius calphurniani equites pugnabant:& prætor ipſe ante alios:nam & primus hoſtē
percuſſit:& ita ſe immiſcuit mediis:ut uix utrius partis eſſet:noſci poſſet:& equites p̄toris eximia uirtu
te:& equitum pedites accenſi ſunt:pudor mouit primos centuriones qui inter tæla p̄torem conſpexe/
re:itaq; urgere ſigniferos pro ſe quiſq; iubere inferre ſigna:& confeſtim militē ſequi: renouatur ab oī/
bus clamor:impetus fit uelut ſuperiore,loco:haud ſecus ergo quā torrentis modo fundunt: ſternuntq;
perculſos:nec ſuſtinere alii ſuper alios inferentes ſeſe poſſunt:fugientes ī caſtra equites perſecuti ſunt.&
permixti turbæ hoſtium ītra uallum penetrauerūt:ubi a relictis in p̄ſidio caſtrorū p̄lium inſtauratum
coacti ſunt romani equites deſcendere ex equis:dimicantibus iis legio quīta ſupuenit:deinde:ut quæq;
potuerant:copiæ affluebant.Cæduntur paſſim hiſpani per tota caſtra:nec pluſquā quattuormillia effu
gerunt:īde triamillia fere:qui arma retinuerant:montem propinquum ceperunt mille ſemiermes per
agros palati ſunt:ſupra.xxxv.millia hoſtium fuerāt:ex quibus tam exigua pars pugnæ ſuperfuit : ſigna Inſi/
capta.cxxxiii.romani ſociiq; paulo plus ſexcenti & prouīcialiū auxilioꝝ.cl.ferme ceciderūt:tribuni mi/ gnis hi/
litum quinq; amiſſi:& pauci equites romani cruentæ maxime uictoriæ ſpeciem fecerunt.In caſtris ho ſpāoꝝ
ſtium:quia ipſis ſpatium ſua cōmuniendi non fuerat:manſerūt:pro concione poſtero die laudati: do/ cædem
natiq; a.C.Calphurnio equites phaleris:pronūciauitq; eorū opera hoſtes fuſos:caſtra capta & expugna
ta eſſe.Quintius alter p̄tor ſuos equites catellis ac fiſtulis donauit:donati & centuriōes ex utriuſq; exer
citu permulti:maxime qui mediam aciē tenuerūt.Cōſules delectibus aliis:quæ Romæ agenda erāt:pa
ctis rebus in ligures prouīciam rxercitū duxerunt.Sempronius a Piſis profectus in apuanos ligures:ua
ſtandoq; agros:ac urēdo uicos & caſtella eorum:aperuit ſaltū uſq; ad meras fluuiū:& Lunæ portū:ho/
ſtes montē antiquā ſedem maiorum ſuoꝝ ceperunt:& inde ſuperata locorum iniquitate : p̄lio deiecti
ſunt.Et.A.Claudius felicitatem uirtutemq; collegæ in liguribus ingaunis æquauit ſecundis aliquot p̄/
liis:ſex p̄terea oppida eorum expugnauit:multa millia hominū ī iis cepit: belli auctores.iii.&.xl.ſecurī
percuſſit.Iā comitioꝝ appetebat tempus:prior tamē Claudius:quā Sēpronius:cui ſors cōtigerat: comi
tia habendi Romā uenit:quia.P.Claudius frater eius conſulatū petebat: cōpetitores habebat patricios
L.Aemylium.Qu.Fabium Seranum:Sulpicium Galbam ueteres candidatos & ab repulſis eo magis
debitū:quia primo negatus erat:honorē repetēs:etiā quod plus quā unū ex patriciis creari non licebat:
artior petitio quattuor petentibus erat:plebeii quoq; gratioſi homines petebant.L.Portius.Qu.Teren
tius Culleo.Gn.Bebius Tamphilus:& ii repulſi in ſpem impetrandi tandem aliquādo honoris dilati.
Claudius unus ex omnibus nobilis candidatus erat . Opinione hominum haud dubie deſtinabantur
Qu.Fabius Labeo:&.L.Portius Licinius:ſed Claudius conſul ſine lictoribus cū fratre toto foro uolitā/
do:clamantibus aduerſariis & maiore parte ſenatus:meminiſſe eū debere prius ſe conſulē Po.Roma.
quam fratrem.P.Claudii eſſe:quin ille ſedens pro tribunali aut arbitrū:aut comitiorū tacitū ſpectatorē
ſe præberet:coerceri tamen ab effuſo ſtudio nequit:magnis contentionibus tribunoꝝ quoq; plebis q
aut cōtra conſulē:aut pro ſtudio eius pugnabant:comitia aliquotiens turbata:donec peruicit Appius:
ut deiecto Fabio fratrem traheret:creatus.P.Claudius Pulcher:præter ſpem ſuā & cæteroꝝ locū ſuum
tenuit.L.Portius Licinius:qa moderatis ſtudiis non ut claudianis inter plebeios certatū eſt:prætorum
inde comitia ſunt habita.C.Decimus Flaccus.P.Sempronius Longus.P.Cornelius Cethegus.Qu.Ne
uius Matho.C.Sempronius Varro prætores facti:hæc eo anno quæ.Ap.Claudius.M.Sempronius cō P.Clau
ſules fuerunt domi militiæq; geſta.Prīcipio anni.P.Claudius.L.Portius conſules erāt.Quītus Cecilius dius
M.Bebius.T.Sempronius qui ad diſceptandū inter Philippū & Eumenem reges theſſalorumq; ciui/ pulcher
tates miſſi erant:legationem renunciarunt:regum quoq; eorum ciuitatumq; legatos in ſenatū ītrodu L.Porti
xerunt:eadē utrinq; iterata:quæ dicta apud legatos in Græcia erant.Aliam deinde legationē nouā pa/ us Lici/
tres cuius prīceps.Ap.Claudius fuit:in Macedoniā & Græciā decreuerūt:ad uiſendū redditæ ne ciuita nius cō.
tes rhodiis & theſſalis & perhebiis eſſent:iiſdē mādatū:ut ab Heno & Maronea p̄ſidia deducerentur:
maritimaq; omnis Thraciæ ora a Philippo & macedonibus liberaretur . Peloponneſum quoq; adire
iuſſi:unde prior legatio diſceſſerat incertiore ſtatu rerū quā ſi nō ueniſſent:nā ſuper cæ tera etiā ſine re/
ſponſo dimiſſi:nec datū petētibus erat achæoꝝ conciliū de qua re querēte grauiter.Q.Cecilio ſimul la
cedæmoniis deplorātibus mœnia diruta:abductam plebem in Achaiam & uenūdatam:ademptas qui
bus ad eam diē ciuitas ſtetiſſet.Lycurgi leges:achæi maxīe concilii negati crimen excuſabant recitando
legē:q̄ niſi belli paciſue cauſa & cū legati ab ſenatu cū litteris aut ſcriptis mandatiſue uenirent : uetaret
indici conciliū.Ea ne poſtea eēt excuſatio:oſtendit ſenatus curæ iis eſſe debere:ut romanis legatis ſem
per adeundi concilium gētis poteſtas fieret:quemadmodum & illis quotiens uellent.ſneatus daretur.

Dimiſſis iis legationibus:Philippus a ſuis certior factus cedēdum ciuitatibus:deducendaq; p̄ſidia eē:
infenſus omnibus ī maronitanos irā effudit.Onomaſto qui p̄erat:maritimæ oræ:mandat:ut partis ad
uerſæ principes īterficeret:ille per Caſandrum quendā unum ex regiis iam diu habitantem Maroneæ
nocte tracibus intromiſſis uelut ī bello capta urbe cædē fecit.Id apud romanos legatos querentes tam
crudeliter aduerſus īnoxios maronitanos tam ſuperbe aduerſus populum romanū factum:ut quibus
libertatē reſtituēdam ſenatus cenſuiſſet:ii pro hoſtibus trudarent:abnuerat quicquā eorum ad ſe:aut

Philip/ pi ſcelus i Maro/ nitanos

quēquam ſuorum pertinere:ſeditiōe īter ipſos dimicatum:cum alii ad ſe:alii ad Eumenem ciuitatem
traherent:id facile ſcitu eē percunctarētur ipſos maronitanos:haud dubius ꝑculſis oībus terrore tā re/
centis cædis neminē hiſcere aduerſus ſe auſurū.Negare appius rē eminētem ꝓ dubia q̄rendam:ſi ab ſe
culpā remouere uellet:Onomaſtum & Caſandrū:ꝑ quos acta res diceref:mitteret Romā:ut eos ſena/
tus ꝑcunctari poſſet.Primo adeo ꝑturbauit ea uox regē:ut nō color:nō uultus ei conſtaret:deīde colle/
cto tādem aīo Caſandrū:q Maroneæ fuiſſet:ſi utiq; uellet:ſe miſſuꝝ dixit:ad Onomaſtū qdē qd ea per/
tinerent:q nō modo Maroneæ ſed ne ī regni qdem ꝓpīqua fuiſſet?& parcebat magis Onomaſto ho/
noratioɼi amico:& eundē īdicē haud paulo plus timebat:quia & ipſe ſermonē cū ipſo cōtulerat:& mul
torū talium miniſtrū & conſciū habebat:Caſander quoq; miſſis:qui ꝑ Epirū ad mare ꝓſequerenť eū:
nequā indiciū emaneret:ueneno crediť ſublatus:& legati a Philippi colloquio ita digreſſi ſunt:ut præ ſe
ferrēt nihil eoꝝ ſibi placere.Et Philppus qdē minime quin rebellādū eēt dubius:qui qa īmaturæ ad id
uires erant ad morā īterponendā Demetriū minorē filiū mittere Romā:ſimul ad depurgāda crimina:
ſimul ad dep̄candam irā ſenatus ſtatuit:ſatis credens ipſum etiā iuuenē:qđ Romæ obſes ſpeciē regiæ i/
dolis dediſſet aliquid momēti facturū:īterim ꝑ ſpeciem auxilii byzantiis ferēdi:retro ad terrorē regu/
lis thracum iniiciendū ꝓfectus:ꝑculſis iis p̄lio & Amadoco duce capto ī Macedoniā rediit:miſſis ad ac/
colas hiſtri fluminis barbaros ut ī Italiam irrumperēt ſollicitādos.Et ī Peloponneſo aduentus romano
rum legatoꝝ:qui ex Macedonia ī Achaiam ire iuſſi erāt:expectabatur:aduerſus quos ut p̄parata cōſilia
haberet.Lycortas p̄tor conciliū in dixit:ibi de lacedæmoniis actum ex hoſtibus eos accuſatores factos:
& periculū eſſe:ne uicti magis timendi forent:quā bellantes fuiſſent:qppe ī bello ſociis romāis achæos
uſos:nunc eoſdē romanos æquiores lacedæmoniis:quā achæis eſſe:ubi Areus etiā & Alcibiades ambo
exules ſuo beneficio reſtituti legationē romanorū aduerſus gētem achæorum ita de ipſis meritā ſuſce/
piſſent:adeoq; īfeſta oratione uſi eēnt:ut patria pulſi nō reſtituti in eam uiderenť:clamor undiq; ortus
referret noīatim de iis:& cū oīa ira nō cōſilio gererenť capitis dānati ſunt.Paucos poſt dies Romani le/
gati uenerūt:his Clitoræ ī Arcadia datū eſt conciliū:priuſq̄ agerēt qcq̄:terror achæis iniectus erat & co
gitatio:quod nunq̄ ex æquo diſceptatio futura eēt:ſed qđ Areum & Alcibiadē capitis ab ſe ī concilio ꝓ
xime damnatos cū legatis ſe acturos uidebāt:nec hiſcere quiſquā audebat.Appius ea:q̄ apud ſenatum
quæſti erāt lacedæmonii:diſplicere ſenatui oſtēdit:cædē primū ad cōflictum factam eoꝝ:q a Philipœ/
mene ad cām dicēdā euocati ueniſſent:deīde cum ī hoīes ita ſæuitum eēt:ne ī ulla parte crudelitas eoꝝ
ceſſaret:muros dirutos urbis nobiliſſimæ eē:leges uetuſtiſſimas abrogatas:īductamq; ꝑ gētes Lycur/
gi diſciplinā ſublatam.Hæc cū Appius dixiſſet:Lycortas & qa p̄tor:& qa Philipœmenis auctoris oīum

Licōtæ p̄toris oratio

quæ Lacedæmone acta fuerant:factionis erat:ita reſpōdit.Difficilior nobis Appi Claudi apud uos ora/
tio ē:quā Romæ nuper apud ſenatum fuit:tunc.n.Lacedæmoniis accuſantibus reſpondendū erat:nūc
a uobis ipſis accuſati ſumus:apud quos cauſa dicenda eſt:quam iniquitatem cōdiciōis ſubimus : quod
ab illa ſpe decidimus iudiciis aīo te audituꝝ eſſe:poſita contentione qua paulo ante egiſti : ego certe cū
ea:quæ & hic antea apud Quītum Ceciliū:& poſtea Romæ queſti ſunt lacedæmōii:a te paulo ante re/
lata ſint:nō tibi:ſed illis me apud te reſpondere credebam.Cædem obiicitis eorū:qui a Philopœmene
prætore euocati ad cauſam dicendam interfecti ſunt:hoc ego crimen non modo non a uobis romani:
ſed ne apud uos quidē nobis obiiciendū fuiſſe arbitror:qd ita?qa ī ueſtro fœdere erat:ut maritimis ur/
bibus abſtinerēt lacedæmonii:quo tpe armis captis urbes a qbus abſtinere iuſſi erāt:nocturno impetu
occupauerūt.Si.T.Quītius:ſi exercitus romanus:ſicut antea in Peloponneſo fuiſſet:eo nimirū capti &
oppreſſi cōfugiſſent:cū uos procul eſſetis:quo alio niſi ad nos ſocios ueſtros:quos antea Ciphio opē fe
rentes:quos lacedæmonē uobiſcū ſimili de cā oppugnātis uiderant:confugerēt?Pro uobis igiť iuſtum
piumq; bellū ſuſcepimus:quod cum alii laudent:rep̄hendere ne lacedæmonii quidē poſſint:dii quoq;
ipſi cōprobauerint:qui nobis uictoriam dederunt.Quonā igiť modo ea q̄ belli iure acta ſunt:ī diſcepta
tionē ueniūt?quoꝝ tamē maxīa pars nihil ꝑtinet ad nos:noſtrū ē:qđ euocauimus eos ad cām dicēdā:
qui ad arma multitudinā exciuerāt:q expugnauerāt maritima oppida:q diripuerāt:q cædē pricipū fe/
cerāt.Quod uero illi uenieētes ī caſtra īterfecti ſunt:ueſtrū ē Areu & Alcibiade:q nūc nos:ſi diis placet:
accuſatis:nō noſtrū:exules lacedæmoniorū quo ī numero ii quoq; duo fuerūt:& tūc nobiſcū erant: &
quod domiciliū ſibi delegerāt maritima oppida ſe petituros credētes:in eos:quoꝝ opa patria extorres
ne ī tuto qdē exilio poſſe cōſeneſcere ſe īdignabanť:īpetū fecerūt.Lacedæmonii igiť lacedæmonios:nō
Achæi īterfecerūt:nec iuř an iniuria cæſi ſint:argumētari refert.At.n.illa uřa certe ſunt achæi:qđ leges
diſciplināq; uetuſtiſſimā Lycurgi ſuſtuliſtis:qđ muros diruiſtis:q̄ utraq; ab iiſdē obiici:q poſſunt?cū
muri lacedæmoniis nō a Lycurgo:ſed paucos ante annos ad diſſoluendam Lycurgi diſciplinā extructi
ſint:tyrāni.n.nuper eos arcē & munimētū ſibi non ciuitati parauerūt:& ſi exiſtat hodie ab īferis Lycur
gus:gaudeat ruinis eoꝝ:& nunc ſe patriā & Spartā antiquā agnoſcere dicat:nō Philopœmenē expecta
re nec achæos:ſed uos ipſi lacedæmonii ueſtris manibus ea moliri & diruere oīa ueſtigia tyrannidis de

Quā/ diu ſine muris lacedæ/ mon fuiſſet

buiſtis:ueſtræ.n.ille deformes notæ ſeruitutis erāt:& cū ſine muris per octingentos prope annos libe
ri aliquando etiā principes Græciæ fuiſſetis:muris uelut cōpedibus circundatis uincti per cētū annos
ſeruiſtis.Quod ad leges adēptas attinet:nego antiquas lacedæmoniis leges achæos ademiſſe: quas nō
habebāt:ſed noſtras leges dediſſe:nec male conſuluiſſe ciuitati cū concilii noſtri eā fecerimus:& nobis
miſcuerimus:ut corpus unū & cōciliū totius Pelopōneſi eēt:tūc opīor:ſi aliis ipſi legibus uiueremus:
alias iſtis iniūxiſſemus:q̄ri ſe iniquo iure eē & uidicari poſſent.Scio ego.Ap.Claudii hāc ořonē:q̄ ſum

adhuc uſus:neq; apud ſocios neq; liberæ gentis ẽẽ:ſed uere ſeruoꝝ diſceptãtiũ apud dominos: nã ſi nõ
uox illa uana p̃conii fuit:qua liberos eſſe oĩum prios achæos iuſſiſtis:ſi fœdus ratũ ẽ:ſi ſocietas & ami/
citia obſeruat̃ ex æquo:cur ego:qd Capua capta feceritis romani nõ quæro:uos rõnem repoſcitis:quid
achæi lacedæmoniis bello uictis fecerimus? iterfecti aliq ſunt finge a nobis:qd uos ſenatores campanos
ſecuri nõ percuſſiſtis? muros diruimus:uos non muros tantũ:ſed urbẽ & agros ademiſtis:ſpecie iniqs
æquum eſt fœdus apud achæos p̃caria libertas:apud romanos ẽt iperium eſt. Sẽtio Appi:& ſi nõ opor
tet: non idignor: ſed oro uos:quantum libet:iterſit iter romanos & Achæos:modone in æquo hoſtes
ueſtri noſtriq; apud uos ſint ac nos ſocii:imo ne meliore iure ſint:nã ut ĩ æquo eſſẽt:nos fecimus:cum
leges iis noſtras dedimus:cũ ut achæi concilii eẽnt:effecimus:parum ẽ uictis:quod uictoribus ſatis eſt:
plus poſtulant hoſtes:quã ſocii habent:q̃ iureiurando:q̃ monumentis litteraꝝ in lapide iſculptis ĩ æter
nam memoriam ſancta atq; ſacrata ſunt:ea cum periurio noſtro tollere parant:ueremur qdem uos ro
mani:& ſi ita uultis:etiã timemus:ſed plus ueremur:& timemus deos ĩmortales. Cum aſſenſu maxĩæ
partis eſt auditus:& locutũ omnes ꝓ maieſtate magiſtratus cẽſebant:ut facile appareret molliter agen/
do dignitatẽ ſuã tenere apud romanos nõ poſſe. Tum Appius ſuadere ſe magnope achæis dixit: ut dũ Art.
liceret uolũtate ſua facere:gratiã inirent:ne mox inuiti & coacti facerẽt. Hæc uox audita qdem cũ oĩum Appii
gemitu eſt:ſed metu iniecto iperata recuſandi id modo petierunt:ut romani:q̃ uiderent de lacedæmo denũcia
niis:mutarent:nec achæos religione obſtrigerent irrita ea:q̃ iureiurãdo ſanxiſſent:faciendi:dãnatio tã/ tionem
tum Arei & Alcibiadis:q̃ nuper facta erat:ſublata ẽ. Romæ pricipio eius anni cum de comitiis conſulũ
& prætoꝝ actum eſſet:conſulibus ligures:qa bellũ nuſq̃ alibi erat:decreti. Prætores. C. Decius Flauius
urbanã. Publius Cornelius Cethegus iter ciues & pegrinos ſortiti ſunt. Publius Sempronius Bleſus Si
ciliam. Quĩtius Neuius Matho Sardiniã:& ut idẽ de ueneficiis q̃reret. C. Terentius Varro Hiſpaniã ci/
teriorem:Quĩtus Sempronius Longus Hiſpaniam ulteriorem. De iis duabus ꝓuĩciis legati per id fere
tempus. L. Iuuentius Calua:&. T. Quĩtilius Varus uenerunt. q quantũ bellũ iã ꝓfligatũ ĩ Hiſpania eẽt:
ſenatu edocto:poſtularũt:ſimul ut ꝓ rebus tã ꝓſpere geſtis diis ĩmortalibus haberetur honos:& ut p̃/
toribus exercitũ deportare:liceret. Supplicatio ĩ biduum decreta ẽ de legionibus deportãdis:cũ de cõſu
lum p̃torumq; exercitibus ageretur:rẽ ĩtegrã referri iuſſerũt. Paucos poſt dies cõſulibus ĩ ligures binæ
legiones:quas Appius Claudius &. M. Sẽpronius habuerãt decretæ ſunt. De exercitibus hiſpaniẽſibus
magna cõtẽtio fuit iter nouos p̃tores & amicos abſentium Calphurnii Quĩtiiq; utraq; cã tribunos ple
bis:utraq; cõſules habebat:ii ſe ĩterceſſuros. S.C. ſi reportãdos cẽſerẽt exercitus:denũciabant: illi ſi hæc
interceſſio fieret:nullam rẽ aliã ſe diſcerni paſſuros. Victa poſtremo abſentiũ gratia eſt:&. S.C. factum: Prouin
ut prætores q̃ttuormillia peditũ romanoꝝ ſcriberẽt:q̃drigentos eqtes:& qnquemillia ſocioꝝ peditũ ciarũ or
latini noĩs:qngentos eqtes:quos ſecũ ĩ Hiſpaniã portarent:cũ eas legiões q̃ttuor deſcripſiſſent:qđ plus dinatio
quã qnquemillia peditũ:trecenti eqtes ĩ legionibus ſingulis eẽnt:dimitterẽt:eos primũ:q emerita ſtipẽ
dia haberent:deĩde ut cuiuſq; fortiſſima opa Calphurnius:& Quĩtius ĩ p̃lio uſi eẽnt. Hac ſedata cõten/
tione alia ſubĩde. C. Decii p̃toris morte exorta eſt. Gn. Sicilius &. L. Puppius:q ædiles proxĩo anno fue/
rant:&. C. Valerius flamẽ dialis:&. Q. Fuluius Flaccus is qa ædilis curulis deſignatus erat ſine toga can
dida:ſed maxĩa ex oĩbus contentione petebãt:certamẽq; ei cũ flamĩe diale erat:& poſteaq̃ prĩo æquare
mox ſupare ẽ uiſus:pars tribunoꝝ plebis negare rõnẽ eius habendam eſſe:qđ duos ſimul unus magi/
ſtratus p̃ſertim curules neq; cape poſſet nec gerere:pars legibus eũ ſolui æquũ cẽſere:ut quẽ uellet p̃to/
rem creãdi populo poteſtas fieret. L. Portius cõſul prĩo ĩ ea ſentẽtia eẽ ne nomen eius accipet:deinde ut
ex auctoritate ſenatus idẽ faceret:cõuocatis patribus ſe referre ad eos dixit:qđ nec iure ullo:nec exẽplo
tolerabili liberæ ciuitati ædilis curulis deſignatus p̃turam peteret ſibi:niſi qd aliud iis uideretur:in aĩo
eſſe:e lege comitia habere. Patres cẽſuerunt uti. L. Portius cõſul cũ. Q. Fuluio ageret:ne impedimento
eſſet:quominus comitia p̃toris ĩ locũ. C. Decii ſubrogãdi e lege haberent. Agẽti conſuli ex. S.C. reſpõdit
Flaccus nihil:qđ ſe ĩdignum eẽt:facturũ:medio reſponſo ad uoluntatẽ ĩterpretãtibus fecerat ſpem ceſ/
ſurũ patrum auctoritati eẽ:comitiis acrius ẽt:quã ante petebat:criminando extorqueri ſibi a conſule &
ab ſenatu Po. Ro. beneficiũ:& ĩuidiã gemĩati honoris fieri:tãq̃ nõ appareret:ubi deſignatus p̃tor eẽt:ex
tẽplo ædilitate ſe abdicaturꝝ. Cõſul cũ & ꝑtinaciã petẽtis creſcere:& fauorẽ populi magis magiſq; ĩ eũ ĩ/
clinari cerneret:dimiſſis comitiis ſenatũ uocauit:cẽſuerũt frequẽtes:quoniã flaccũ auctoritas patrũ ni/
hil mouiſſet:ad populũ cũ flacco agẽdũ. Cõciõe aduocata cũ egiſſet cõſul:ne tũ qdẽ de ſnĩa motus gr̃as
Po. Ro. egit:qđ tãto ſtudio quotiẽſcũq; declarãdæ uolũtatis poteſtas facta eẽt:p̃torẽ ſe uoluiſſet facere:
ea ſibi ſtudia ciuium ſuoꝝ deſtituere nõ ĩ aĩo eſſe. Hæc uero tam obſtinata uox tantum ei fauoris accẽ/
dit:ut haud dubius p̃tor eẽt:ſi cõſul accipe nomen uellet:ĩgens certamẽ tribunis & ĩter ſeipſos & cũ cõ
ſule fuit:donec ſenatus a conſule ẽ habitus:decretumq; quoniam prætoris ſubrogãdi comitia ne legi/
bus fierẽt ꝑtinacia. Q. Flacci & parua ſtudia hoĩum ĩpedirẽt: ſenatũ cẽſere ſatis p̃torum eẽ. P. Cornelius
utrãq; ĩ urbe iuriſdicionẽ hẽret. Apolliniq; ludos faceret. His comitiis prudẽtia & uirtute ſenatus ſubla
tis:alia maioris certaminis quo & maiore de re & ĩter plures potẽtioreſq; uiros ſunt exorta cẽſurã ſum
ma cõtẽtiõe petebãt. L. Valerius Flaccus:& Publius:&. L. Scipiões. Gn. Manlius Volſo. Furius Purpurio
p̃ricii:plebeii ãt. M. Portius Cato. M. Fuluius Nobilior:Tiberius &. M. Sẽpronius Lõgus & Tuditanus: Catõis
ſed oẽs p̃ricios plebeioſq; nobiliſſimaꝝ familiaꝝ. M. Portius longe anteibat: ĩ hoc uiro tanta uis aĩ ĩge maioris
niiq; fuit:ut quocũq; loco natus eẽt:fortunã ſibi ĩpe facturus uiderẽt:nulla ars neq; priuatæ:neq; publi laus
cæ rei gerẽdæ ei đfuit:urbanas ruſticaſq; res p̃iter callebat:ad ſummos honore alios ſciẽtia iuris:alios

eloquentia:alios gloria militaris prouexit:huic uerſatile īgenium:ſic pariter ad oīa fuit:ut natum ad id
unum diceres:quodcūq; ageret:ī bello manu fortiſſimus:multiſq; īſignibus clarus pugnis:idē poſtq̄
ad magnos honores peruenit ſummus īperator:& idē in pace:ſi ius conſuleres:peritiſſimus:ſi cā orāda
eſſet eloquētiſſimus:nec iſta tantū cuius līgua uiuo eo uiguerit:monumētū eloq̄ntiæ nullū extet: uiuit
īmo:uigetq; eloquētia eius ſacrata ſcriptis:oīs generis oɼones & ꝓ ſe multæ:& ꝓ aliis & ī alios:nā non
ſolū accuſando ſed ēt cām dicēdo fatigauit inimicos:ſimultates nimio plures & exercuerunt eū:& ipſe
exercuit eas:nec facile dixeris:utrū magis ꝑſſerit eū nobilitas:an ille agitauerit nobilitatē.Aſperi procul
dubio animi & līguæ acerbæ & īmodice liberæ fuit:ſed īuicti a cupiditatibus animi & rigidæ inocen/
tiæ:cōtemptor gloriæ:diuitiaꝝ:ī parſimonia ī patientia laboris ꝑiculi ꝓpe ferrei corporis animiq; quē
nec ſenectus qdē q̄ ſoluit oīa:fregerit:q ſextū & octogeſimū annū agēs cām dixerit:ipſe pro ſe orauerit:
ſcripſeritq; nonageſimo anno.Sergiū Galbā ad populi adduxerit iudiciū.Hūc ſicut omni uita tū peten
tem ꝑmebat nobilitas:coierāt apud ꝑtorē.L.Flaccū:q collega ī cōſulatu fuerat:cādidati oēs ad deiiciēdū
honore eū:nō ſolū ut ipſi potius adipiſcerenť:nec q̄a īdignabātur nouū hominē cēſorem uidere:ſed ēt
qđ triſtē cēſurā ꝑiculoſamq; multoꝝ famæ ab læſo a plærīſq; & lædēdi cupido expectabāt:&.n.tum
quoq; minitabūdus petebat:refragari ſibi:q liberā & fortē cēſurā timerēt criminādo:& ſimul.L.Vale/
rio ſuffragabať:illo uno collega caſtigare ſe noua flagitia & priſcos reuocare mores poſſe.His accēſi ho
mines auerſa nobilitate nō.M.Portiū mō cēſorē fecerūt:ſed collegā ei.L.Valeriū Flaccū adiecerūt.Secū
dum comitia cēſoꝝ cōſules ꝑtoreſq; ī ꝓuīcias ꝓfecti:ꝑter.Q.Neuiū:quē q̄ttuor nō mīus mēſes prius
quē in Sardiniā iret q̄ſtiōes ueneficii:quaꝝ magnā partē extra urbē ꝑ municipia cōciliabulaq; habuit:
quia ita aptius uiſum erat:tenuerūt:ſi Antiati Valerio credere libet:ad duo hominū millia dānauit:&
L.Poſthumius ꝑtor:cui Tarētū ꝓuīcia uenerat:magnas paſtoꝝ cōiurationes uindicauit:& reliq̄s bac/
chanaliū q̄ſtiōis cū cura exequutus ē:multos q ciuitati nō affuerāt:aut uades deſeruerāt in ea regiōe Italiæ
latētes:partim noxios iudicauit:partim cōpræhēſos Romā ad ſenatū miſit ī carcere oēs a.P.Cor.conie
cti ſunt.In Hiſpania ulteriore fractis ꝓximo bello luſitanis q̄etæ res fuerāt:& in citeriore.C.Terētius ī
ſueſſetanis oppidū Corbionē uineis & opibus expugnauit:captiuos uēdidit:q̄eta deinde hyberna in ci/
teriore ꝓuīcia habuit.Veteres ꝑtores.C.Calphurnius Piſo:&.L.Quintius Romā redierūt:utriq; ma
gno patrū cōſenſu triūphus ē decretus:prior.C.Calphurnius de luſitanis & celtiberis triūphauit:coro/
nas aureas tulit.lxxiii.& decē pōdo argēti:paucos poſt dies.L.Quintius Criſpinus ex iiſdē luſitanis cel/
tiberiſq; triūphauit:tātūdem auri:q̄tū argēti in eo triūpho trāſlatū.Cēſores.M.Portius:&.L.Valerius
metu mixta expectatiōe ſenatū legerūt:ſeptē mouerūt ſenatu:ex q̄bus unū inſignē & nobilitate & ho/
noribus.L.Quintiū Flaminiū cōſularē.Patrū memoria inſtitutū:ferť:ut cēſores motis e ſenatu aſcri/
berēt notas.Catonis & aliæ q̄dē acerbæ oɼones extāt in eos:quos aut ſenatorio loco mouit:aut quibus

Atť.ſe/ueriſſi/mā Ca/tonis cēſurā

equos ademit:lōge grauiſſima in.L.Quintium oratio eſt:qua ſi accuſator ante notam non cenſor poſt
notam uiſus eſſet:retinere.L.Quintium in ſenatu:ne frater q̄dē Titus Quintius:ſi tum cenſor eēt:po
tuiſſet:inter cætera obiecit ei Philippū Pœnū caꝝ ac nobile ſcortū ab Roma in Galliā ꝓuīciā ſpe ingē
tiū donoꝝ ꝑductū:eū puerū laſciuiā cū cauillareť:exprobrare cōſuli pſæpe ſolitū:qđ ſub ipſum ſpecta/
culū gladiatoꝝ abductus ab Roma eēt:ut obſequm amatori ei uēdicaret:forte epulātibus iis cū iā uino
incaluiſſent:nūciatū in cōuiuio eē nobilē boiū cū liberis trāſſugā ueniſſe:cōuenire cōſulē uelle:ut ab eo
fidē ꝑſens accipet:introductū ī tabernaculū ꝑ interpretē alloq cōſulē cœpiſſe:iter cuius ſermonē Qui/
tius ſcorto uis tu:inq̄t:quoniā gladiatoriū ſpectaculū reliq̄ſti:iā hūc gallū moriētē aſpicere:&:& cū is uix
dum ſerio annuiſſet ad nutū ſcorti cōſulē ſtricto gladio:q ſup caput pēdebat:loquenti gallo caput pri

Quid Cato Flami/nio ob/iecerit

mū ꝑcuſſiſſe:deide fugiēti fidēq; Po.Ro.atq; eoꝝ q aderāt:iplorāti latus trāſſodiſſe.Valerius Antias ut
qui nec Catonis oɼonē legiſſet:& fabulæ tātū ſine auctore ædite credidiſſet:aliud argumentū ſimile ta/
mē libidīe & crudelitate pagit:Placētiæ famoſam mulierē:cuius amore deꝑiret:ī cōuiuiū accerſitā ſcri/
bit:ibi iactātē ſeſe ſcorto īter cætera retuliſſe q acriter q̄ſtiōes exercuiſſet:& quā multos capitis dānatos
ī uīculis hēret:quos ſecuri ꝑcuſſurus eēt:tū illa īfra eū accubātē negaſſe unq̄ uidiſſe quēq̄ ſecuri ferientē
& puelle id uidere:hic īdulgētē amatorē unū ex dānatis attrahi iuſſum ſecuri ꝑcuſſiſſe.Facinus atrox ſi
ue eo modo:quo cenſor obiecit:ſiue ut Valerius tradit:cōmiſſum eſt īter pocula atq; epulas:ubi libare
diis dapes:ubi bene ꝑcari mos eēt:ad ſpectaculū ſcorti ꝓcacis ī ſinu cōſulis recubātis mactatā humanā
uictimā eē:& cruore mēſam reſpſam.In extrema oɼone Catonis cōdicio ferť:ut ſi id factū negaret:cæ/
teraq;:q̄ obieciſſet ſpōſione defenderet:ſeſe:q fatereť.ignominia ne ſua quēq; dolituꝝ cēſeret:cū ipſe ui
no & uenere amens ſanguīe hoīs ī cōuiuio luſiſſet:In eq̄tatu recognoſcēdo.L.Scipiōi Aſiatico adēptus
ptus equus:in cēſibus quoꝝ accipiēdis triſtis & aſpera in oēs ordies cēſura fuit:ornamēta:& ueſtē mu
liebrē:& uehicula:q̄ pluris:quā q̄ndecīmilliū æris eēnt:ī cēſum referre uiatores iuſſit:itē mācipia mīo/
ra annis.xx.q̄ poſt ꝓximū luſtrū.x.millibus æris aut eo pluris uæniſſent:uti ea quoq;.x.tanto pluris:q̄
quāti eēnt:æſtimarētur:& his rebus oībus terni in millia æris attribuereнť:aquā publicā omnē ī priua
tum ædificiū aut agrū fluētē ademerūt:& q̄ in loca publica īædificata immolitaue priuati habebāt:īfra
xxx.dies demoliti ſunt:opa deīde faciēda ex pecunia decreta:lacus ſternēdos lapide tegēdoſq;:qua opus
eſſet:cloacas in auētino in aliis partibus:qua nondū erāt faciēdas locauerunt:& ſeparatim Flaccus molē
ad neptunias aquas:ut iter populo eēt & uiā ꝑ formianū mōtē.Cato atria duo meniū & titiū ī latumiis

Baſilica portia

& quattuor tabernas ī publicū emit:baſilicāq; ibi fecit:q̄ portia appellata ē:& uectigalia ſummis pretiis
ultro tributa infimis locauerūt:q̄s locationes cū ſenatus ꝑcibus & lachrymis publicanoꝝ uictus īduci

& deitegro locari iuſſiſſet:cẽſores edicto ſũmotis ab haſta:q Iudificati porẽ locationẽ erãt:oia eadẽ pau
lum iminutis p̃tiis locauerũt:nobilis cẽſura fuit:ſimultatũq; plena q̃.M.Portiũ:cui acerbitas ea aſſigna
bat̃:p oẽm uitã exercuerũt.Eodẽ anno coloniæ duæ polẽtia in Picenũ:Piſauꝝ in gallicũ agrũ deductæ
ſunt:ſena iugera in ſingulos data:diuiſerũt agrũ:coloniaſq; deduxerũt iidẽ treſuiri.Q.Fabius Labeor:
&.M.& Quintus Fuluii Flaccus & Nobilior.Cõſules eius anni nec domi:nec militiæ memorabile qcq̃
egerũt:in iſequentẽ annũ crearũt cõſules.M.Claudiũ marcellũ.Q.Fabiũ Labeonẽ.M.Claudius.Q.Fa
bius idibus martiis quo die cõſulatũ inierũt:de ꝓuinciis ſuis p̃torũq; rettulerũt. Prætores creati erant
C.Valerius flamen dialis q priore ãno petierat:&.Sp.Poſthumius Albinus:&.P.Cornelius Siſenna.L.
Puppius.L.Iulius.Gn.Sulpitius.cõſulibus ligures cũ iiſdẽ exercitibus:quos.P.Claudius.L.Portius ha/
buerãt:ꝓuincia decreta eſt.Hiſpaniæ extra ſortẽ prioris anni p̃toribus cũ ſuis exercitibus ſeruatæ.Præ
tores ita ſortiri iuſſi uti flamini diali utiq; altera iuriſdicendi Romæ ꝓuincia eẽt:peregrinã eſt ſortitus.
Siſennæ Cornelio urbana.Sp.Poſthumio Sicilia.L.Puppio Appulia.L.Iulio gallia.Gn.Sulpicio Sardi
nia euenit.L.Iulius maturare ẽ iuſſus galli trãſalpini ꝑ ſaltus ignotæ antea uiæ ut ante dictũ eſt:in Italiã
trãſgreſſi oppidũ in agro:q nũc eſt aqlienſis ædificabãt.Id eos ut ꝓhiberet:quo ad eius ſine bello poſſet
p̃tori mãdatũ ẽ:ſi armis ꝓhibẽdi eẽnt:cõſules certiores faceret:ex his placere alteꝝ:aduerſus gallos du
cere legiões.Extremo prioris anni comitia habita erãt:in demortui.Gn.Cornelii locũ auguris ſufficiẽ
di creatus erat.Sp.Poſthumius albinus huius pricipio anni.P.Licinius Craſſus põtifex max. mortuus
eſt:in cuius locũ.M.Sẽpronius tuditanus põtifex max.creatus eſt.C.Seruilius geminus.P.Licinii fune
ris cã uiſceratiõe data ludos fecit:& gladiatores.c.uigiti pugnauerunt:& ludi funebres ꝑ triduum facti
poſt ludos epulum:ĩ quo cũ toto foro ſtrata triclinia eẽnt tẽpeſtas cũ magnis ꝓcellis coorta coegit plæ
roſq; tabernacula ſtatuere ĩ foro.eadẽ paulo poſteaq̃ undiq; diſſerenaſſet:ſublata:defunctoſq; fato uul/
go ferebãt:qđ ĩter fatalia uates ceciniſſent:neceſſe eẽ tabernacula in foro ſtatui:hac religione leuatis al/
tera iniecta:qđ ſanguine ꝑ biduũ pluuiſſet ĩ area Vulcani:& ꝑ decẽuiros ſupplicatio idicta erat eius ꝓ/
digii expiãdi cã.Priuſquã cõſules ĩ prouĩcias ꝓficiſcerent̃:legatiões trãſmarinas ĩ ſenatũ introduxerũt:
nec unq̃ ante tantũ regiõis eius hominũ Romæ fuerat:nam ex quo fama ꝑ gẽtes:quæ Macedoniã ac/
colunt:uulgata ẽ:crimina querimoniaſq; de Philippo nõ negligẽter ab romãis audiri:multis operæp̃/
tiũ fuiſſe queri:ꝑ ſe quæq; ciuitates gẽteſq; ſinguli etiã priuatim:grauis enim accola omnibus erat Ro
mam aut ad ſpem leuandæ iniuriæ:aut ad deflendæ ſolatiũ uenerũt:& ab Eumene rege legatio cũ fra/
tre eius Atheneo uenit ad querẽdum ſimul qđ non deducerent̃ ex Thratia p̃ſidia:ſimul quod ĩ Bithy
niam Pruſiæ bellũ gerenti:aduerſus Eumenẽ auxilia miſſa forẽt.Reſpondendũ ad oĩa iuueni tũ admo
dũ Demetiro erat:cum haud facile eſſet:aut ea:q̃ obiicerent̃:aut q̃ aduerſa ea dicenda erãt: cõplecti me/
moria:nec.n.multa ſolũ:ſed ẽt plæraq; oppida q̃ parua erant de controuerſia finium: de hoĩbus raptis
pecoribuſq; abactis:de iure aut dicto per libidinẽ aut nõ dicto:de rebus ꝑ uim aut ꝑ gratiã iudicatis:ni/
hil hoꝝ neq; Demetriũ dilucide dicere:nec ſe ſatis liq̃do diſcere ab eo ſenatus cum cerneret poſſe:ſimul
& tyrocinio & ꝑturbatione iuuenis moueret̃:q̃ri iuſſit:ab eo : ecquã de iis rebus cõmentarium a patre
accepiſſet:cũ reſpondiſſet accepiſſẽ ſeſe:nihil prius nec potius uiſum ẽ:q̃ regis ipſius de ſingulis reſpõſa
accipere librũ extẽplo popoſcerunt:deinde:ut ipſe recitaret:pmiſerunt.Erant ãt de rebus ſingulis ĩ bre/
uem toactæ cauſæ:ut alia feciſſẽ ſe ſecundũ decreta legatorum doceret:alia non ꝑ ſe ſtetiſſe quo minus
faceret:ſed ꝑ eos ipſos:q accuſarẽt:interpoſuerat ẽt querelas de iniq̃tate decretorũ: & q̃ non ex æquo di
ſceptatũ apud Ceciliũ foret:indigneq; ſibi nec ullo ſuo merito inſultatũ ab oĩbus eẽt : has notas irritati
ſui aĩ collegit ſenatus:cæteꝝ alia excuſanti iuueni:alia recipiẽti futura:ita ut maxĩe uellet ſenatus: reſpõ
deri placuit:nihil patrẽ eius:neq; rectius:nec magis qđ ex uoluntate ſenatus eſſet: feciſſe:q qđ utcũq; ea
geſta eſſent:ꝑ Demetriũ filiũ ſatiſfieri uoluiſſet:romãis:multa & diſſimulare & obliuiſci & pati p̃terita
ſenatũ poſſe:& credere ẽt Demetrio credendũ eſſe:obſidẽ.n.ſe aĩum eius habere & ſi patri corpus reddi
derit & ſcire quãtũ ſalua in patrẽ pietate poſſet:amicũ eum populi ro.eẽ: honoriſq; eius cauſa miſſuros
ĩ Macedoniã legatos ut ſiq̃d minus factũ:ſit q̃ debuerit:tũ quoq; ſine piaculo reꝝ p̃termiſſaꝝ fiat:uelle
ẽt ſentiri Philippũ ĩtegra oĩa ſibi cũ po.ro.Demetrii filii beneficio eẽ:hæc q̃ augendæ ãplitudinis eius cã
facta erant:extẽplo ĩ iuidiã:mox ẽt ĩ perniciẽ adoleſcẽti uerterũt.Lacedæmõii deĩde ĩtroducti ſunt:mul
tæ & paruæ diſceptatiões iactabãt̃:ſed q̃ maxĩe cõtinerẽt:erãt:utrũ reſtituerẽt̃:quos achæi damnauerãt
nec ne iniq; aut iure occidiſſent:quos occiderãt:uertebat̃:& utrũ manerẽt ĩ achaico cõcilio lacedæmõii
an ut ante fuerat ſecretũ eius unius ĩ Pelopõneſo ciuitatis ius eẽt.Reſtitui: iudiciaq; facta tolli placeret.
Lacedæmonẽ manere ĩ achaico cõcilio ſcribiq; id decretum & cõſignatia lacedæmõiis & achæis:lega/
tus ĩ Macedoniã. Q.Martius eſt miſſus:iuſſus idẽ ĩ Pelopõneſo rocioꝝ res aſpicere:nã ibi quoq; ex ue/
teribus diſcordiis reſidui motus erãt.& Meſſene deſciuerat a cõcilio achaico:cuius belli & cauſas & ordi
nẽ:ſi expromere uelĩ:ĩmemor ſim ꝓpoſiti:quo ſtatui nõ ultra attigere externa:niſi q̃ romãis cohærerẽt (rebus
Euẽtus memorabilis eſt quod cũ bello ſuperiores eſſent achæi.Philopœmenes p̃ter eoꝝ ca/
pitur ad p̃occupandã Coroneã:q̃ hoſtes petebãt in ualle iniq̃ cũ eq̃tibus paucis oppreſſus:ipum potuiſſe
effugere thracũ cretẽſiũq; auxilio tradũt:ſed pudor reliquendi eq̃tes nobiliſſimos gẽtis ab ipſo nuꝑ le/
ctos tenuit:q̃bus dũ locũ ad euadendas anguſtias cogẽdo ipſe agmẽ p̃bet ſuſtinẽs ĩpetus hoſtium:ꝓla/
pſo equo & ſuo ipſe caſu & onere eq ſuꝑ eũ ruentis haud multũ abfuit:quin exanimaret̃:ſeptuagĩta an
nos iam natus & diutino morbo:ex quo tum primo reficiebat̃ uiribus admodũ attenuatis: iacentẽ ho
ſtes ſuꝑfuſi oppreſſerunt:cognitũq; primũ a uerecũdia memoriaq; meritorum haud ſecus q̃ ducẽ ſuũ

M.Cla/udius marcel/lus.Q. Fabius Labeo conſ.

Galli in agro aq/lieſi edi ficabãt

Gratũ ſenatus decretũ Deme/trii gra/tiam

attolunt reſiciuntq;:& ex ualle deuia in uiam portant:uix ſibimet ipſi præ nec opinato gaudio creden/
philo/ poeme/ nes capit̃ tes: pars nuncios Meſſenem præmittunt debellatum:eſſe.Philopœmenem captum adduci: primum
adeo incredibilis uiſa res:ut non pro uano modo ſed:uix pro ſano nuncius audiretur: deinde ut ſuper
alium alius idem omnes affirmantes ueniebant tanden facta fides: & priuſquã appropinquare urbi ſa
tis ſcirẽt: ad ſpectaculum omnes ſimul liberi ac ſerui pueri quoq; cum fœminis effundũtur: itaq; clau
ſerant portam turbæ:dum ꝓ ſe qſq;:niſi ipſe oculis ſuis crediſſet:uix pro comperta tantam rem ha
biturus uideretur:ægre ſummouentes obuios intrare portam : qui adducebant Philopœmenem:po/
tuerũt:atq; turba cõferta iter reliquum clauſerat:& cum pars clauſa maxime a ſpectaculo eẽt: theatrũ
repẽte qđ ꝓpinquũ uiæ erat:cõpleuerũt:& ut ĩ cõſpectu populi adduceret̃: una uoce oẽs expoſcebant.
Mgſatus & prĩcipes ueriti neq̃ motũ miſericordia p̃ſentis tãti uiri faceret:cũ alios uerecũdia priſtinæ
philo/ poeme/ nes captus ſpecta/ culo ho ſtibus ẽ maieſtatis collata p̃ſenti fortunæ:alios recordatio ĩgẽtiũ meritoꝝ motura eẽt: ꝓcul in cõſpectu eũ ſta/
tuerũt:deĩde raptim ex oculis hoĩum abſtraxerũt.Prætore dinocrate dicẽte eſſe q̃ ptinentia ad ſummã
belli & pcũctari eum mgſatus uellẽt:adducto in curiã & ſenatu uocato cõſultari cœptũ:iã inueſperaſce
bat:& nõ mõ cætera:ſed ne ĩ proximã qdem noctẽ:ubi ſatis tuto cuſtodiret̃ expediebant:ob magnitu/
dinẽ priſtinæ eius fortunæ uirtutiſq;:& neq; ipſi domũ recipere cuſtodiẽdum audebãt:nec cuiq̃ uni cu
ſtodiã eius ſatis credebant:admonẽt deĩde qdẽ eſſe thaſaurũ publicũ ſub terra ſaxo q̃drato ſeptũ:eo ui/
ctus dimittit̃:&ſaxum ĩgẽs:quo operit̃ machina ſuperimpoſitũ eſt:ita loco potius q̃ homini cuiq̃ credẽ
dam cuſtodiã rati lucẽ ĩſequẽtẽ expectauerũt.Poſtero die multitudo qdẽ ĩtegra memor priſtinoꝝ eius
in ciuitatẽ meritoꝝ:parcendũ ac ꝑ eũ remedia q̃renda eẽ p̃ſentiũ malorũ cẽſebãt:ſed factionis auctores
quoꝝ ĩ manu res:erat ĩ ſecreto cõſultãtes oẽs ad necẽ eius conſentiebãt:ſed utrũ maturarẽt:an differrẽt
ambigebant:uicit pars auidior pœnæ miſſuſq; q uenenũ afferret:accepto poculo nihil aliud locutũ fe/
rũt:q̃ quæſiſſe:ſi ĩcolumis Lycortas(is alter ĩperator achæoꝝ erat)eqteſq; euaſiſſent:poſteaq̃ dictũ eſt ĩ
columes eẽ:bene habet:inquit:& poculo ĩpauide hauſto haud:ita multo poſt expirauit . Nec diuturnũ
Quos mor/ tuo phi lopœ/ meni Achæi hono/ res de/ tulerit mortis eius gaudiũ auctoribus crudelitatis fuit:uicta nãq; meſſene bello expoſcẽtibus achæis dedit no/
xios:oſſaq; reddita Philopœmenis ſunt:ſimul & ſepultus ab uniuerſo achaico ẽ cõcilio:adeo oĩbus hu
manis cõgeſtis honoribus ut ne diuinis qdẽ abſtineret̃.Ab ſcriptoribus reꝝ græcis latiniſq; tãtũ huic
uiro tribuit̃:ut a qbuſdã eoꝝ uelut ad inſignẽ notã huius ãni memoriæ mãdatũ ſit tres claros impato
res eo anno deceſſiſſe Philopemenẽ.Annibalẽ.P.Scipionẽ:adeo ĩ æquo eũ duobus potẽtiſſimaꝝ gẽtiũ
ſummis impatoribus poſuerũt.Ad pruſiã regẽ legatus.T.Quĩtius Flaminius uẽit: quẽ ſuſpectũ roma
nis & receptus poſt fugam Antiochi Annibal:& bellum aduerſus Eumenẽ motũ faciebat:ibi ſeu q a a
Flaminio inter cætera obiectum Pruſiæ erat:hominem omnium:qui uiuerent: infeſtiſſimum Popu.
Roma.apud eum eſſe:qui patriæ ſuæ primũ:deinde fractis eius opibus Antiocho regi auctor belli ad/
uerſus populum Romanũ fuiſſet:ſeu quia ipſe Pruſias gratificaretur præſenti Flaminio romaniſq;:ꝑ
ſe necandi aut tradendi eius in poteſtatẽ conſilium cepit:a primo colloquio Flaminii milites extemplo
ad domum cuſtodiẽdam Annibalis miſſi ſunt.Semper talẽ exitum uitæ ſuæ proſpexerat Annibal ani
mo:& romanoꝝ inexplicabile odium ĩ ſe cernens:& fidei regum nihil ſane confiſus:Pruſiæ uero leui/
tatem etiã expertus erat.Flaminii quoq; aduentum uelut fatalem ſibi horruerat:ad oĩa undiq; infeſta
ut iter ſemper aliquod p̃paratum fugæ haberet:ſeptem exitus e domo fecerat ex iis quoſdam occultos
ne cuſtodia ſepirentur:ſed graue imperium regum nihil inexploratum:quod inueſtigari uolunt: effi/
cit:totius circuitũ domus ita cuſtodiis complexi ſunt:ut nemo inde elabi poſſet:Annibal poſteaquam
eſt enũciatũ milites regios ĩ ueſtibulo eſſe: poſtico: quod deuii maxĩe atq; occultiſſimi exitus erat:fuge
re conatus:ut id quoq; occurſu militum obſeptum ſenſit:& omnia circa clauſa cuſtodiis diſpoſitis eſſe:
uenenum:quod multo ante p̃paratum ad tales habebat caſus:popoſcit:liberemus:inquit:diuturna cu/
ra populũ ro.quando mortẽ ſenis expectare longum cẽſent:neomagnam:nec memorabilẽ ex ĩermi ꝑ
ditoq; Flaminius uictoriam feret:mores qdẽ populus romanus quantum mutauerint: uel hic dies ar
gumẽto erit:patres eoꝝ Pyrrho regi hoſti armato exercitũ in Italia habẽti:ut a ueneno caueret : p̃dixe/
rũt:hi legatum conſularẽ:q auctor eſſet.Pruſiæ per ſcelus occidendi hoſpitis miſerunt:execratus deĩde
Anniba lis inte/ ritus in caput regnũq; Pruſiæ:& hoſpitales deos uiolatæ ab eo fidei teſtes inuocãs poculũ exhauſit : hic uitæ
exitus fuit Annibalis. Scipionẽ & Polybius & Rutilius hoc anno mortuũ ſcribunt:ego neq; his ; neq;
Valerio aſſentio:his qđ cẽſoribus Marco Portio.Lucio Valerio prĩcipẽ ſenatus ipſum.L.Valeriũ cẽſorẽ
lectũ ĩuenio:cum ſupioribus duobus luſtris Africanus fuiſſet: quo uiuo niſi ut ille ſenatu moueretur:
q̃ notam nemo memoriæ ꝓdidit:alius prĩceps ĩ locũ eius lectus nõ eſſet.Antiatẽ auctorẽ refellit tri.pl.
Marcus Neuius aduerſus quẽ oratio ĩſcripta.P.Africani eſt. Neuius hic magiſtratum nõ iniit tribuna
tus plebis.P.Claudio.Lucio Portio conſulibus:ſed iniit tribunatũ Appio Claudio.Marco Sempronio:
conſulibus ad quartum idus decembres:ĩde tres menſes ad idus martias ſunt:qbus Publius Claudius:
Lucius Portius conſulatũ inierunt.ita & uixiſſe in tribunatu Neuii uideret̃:dieſq; ei dici ab eo potuiſſe
Miſtra/ bilis exi tus triũ illuſtri/ um du/ cum deceſſiſſe autem ante.L.Valerii :&.M.Portii cenſuram.Trium clariſſimoꝝ ſuæ cuiuſq; gentis uirorũ:
non tempore magis congruente comparabilis mors uidetur eſſe: quam quod nemo eorum ſatis di/
gnum ſplendore uitæ exitu habuit:iam primum omnes non ĩ patrio ſolo mortui:nec ſepulti ſunt: ue
neno abſumpti Annibal & Philopœmenes:exul Annibal proditus ab hoſpite:captus Philopœmenes
in carcere:& ĩ uĩculis expirauit.Scipio:& ſi nõ exul:neq; damnatus:dic tamẽ dicta ad quam non affue/
rat:reus abſens citatus uoluntarium non ſolum ſibi ipſe:ſed etiam funeri ſuo exilium indixit. Dum ea

in Pelopõneſo a qbus diuertit oratio:geruntᷓ:reditus ĩ Macedoniã Demetrii legatorũq; aliter alioꝝ af/
ſecerat aĩos:uulgus macedonũ:quos belli ab romanis ĩminẽtis metus terruerat:Demetriũ ut pacis au/
ctoré cũ ĩgenti fauore cõſpiciebãt:ſimul & ſpe haud dubia regnũ ei poſt morté patris deſtinabãt: nã &
ſi minor ætate quã Perſeus eẽt:hũc iuſta matrefamilias:illũ pellice ortũ eẽ:illũ ut ex uulgato corpe ge/
nitũ nullã certi patris notã habere:hũc ĩſigné ſimilitudiné Philippi præ ſe ferre:ac romanos Demetriũ
in paterno ſolio locaturos:Perſei nullã apud eos gratiã eſſe.Hæc uulgo loquebantᷓ:itaq; & Perſea cura
angebat:ne paꝝ ꝓ ſe una ætas ualeret:cũ oĩbus aliis rebus frater ſupior eſſet:& Philippus ipſe uix ſe ſui
arbitrii fore:qué hæredé regni relinq̃ret credẽs:ſibi quoq; grauioré eẽ:q̃ uellet:minoré filiũ cẽſebat:of/
fendebatᷓ iterdum cõcurſu macedonũ ad eũ:& alterã iã ſe uiuo regiam eẽ ĩdignabatᷓ.Ipſe iuuenis haud
dubiæ ĩflatior redierat ſubnixus erga ſe iudiciis ſenatus:cõceſſiſq; ſibi:q̃ patri negata eẽnt:& oĩs mẽtio
romanoꝝ q̃tam ĩdignitaté ei apud cæteros macedonas:tãtã inuidiã nõ apud fratré mõ:ſed ẽt apud pa/
tré cõciliabat.Vtiq; poſteaq; alii legati romani uenerũt:& cogebatᷓ decedere Thracia:pſidiaq; deducere:
& alia aut ex decreto prioꝝ legatoꝝ:aut ex noua cõſtitutione ſenatus facere:ſed oĩa mœrẽs q̃dem & ge
mens:eo magis qđ filiũ frequẽtioré ꝓpe cũ illis quã ſecũ cernebat:obediẽter tamé aduerſus romanos
faciebat:ne quã mouẽdi extẽplo belli cãm pberet.Præuertẽdos ẽt aĩos a ſuſpicione taliũ cõſilioꝝ ratus
mediã ĩ Thraciã exercitũ ĩ odryſas:& dentelecos:& beſſos duxit. Philippopolin urbẽ fuga deſertã oppi
danoꝝ:q in ꝓxima mõtiũ iuga cũ familiis receperãt ſeſe:cepit:cãpeſtreſq; barbaros depopulatus agros
eoꝝ ĩ deditionem recepit:relicto ide ad Philippopolin præſidio:qđ haud multo poſt ab odryſis expul
ſum eſt:oppidũ in Derrhiopo cõdere ĩſtituit:Pæoniæ ea regio eſt ꝓpe erigonũ fluuiũ:q ex Illyrico per
Pæoniã fluens in axiũ elabitᷓ amné:haud ꝓcul Scobis uetere urbe nouã urbẽ Perſeida:ut iis filio maio
ri haberetᷓ honos:appellari iuſſit.Hæc dum in Macedonia geruntᷓ:cõſules ĩ ꝓuincias ꝓfecti.Marcellus
nunciũ pmiſit ad Luciũ Portiũ ꝓconſulé:ut ad nouũ galloꝝ oppidũ legiões admoueret:aduenięti con
ſuli galli ſeſe dediderũt:duodeci millia armatoꝝ erãt:plæriq; arma ex agris rapta habebãt:ea ægre patié
tibus iis adẽpta:quæq; alia aut populãtes agros rapuerãt:aut ſecum attulerãt. De his rebus:q q̃rerentᷓ:
legatos Romã miſerũt.Introducti in ſenatum a.C.Valerio ptore expoſuerũt ſe ſuperãte in Gallia mul
titudine inopia coactos agri & egeſtate ad q̃rendam ſedẽ alpes trãſgreſſos:q̃ ĩculta p ſolitudies uiderẽt
ibi ſine ullius iniuria conceſſiſſe:oppidũ quoq; ædificare cœpiſſe:qđ ĩdicium eẽt:nec agro nec urbi ulli
uim allaturos ueniſſe:nup.M.Claudium ad ſe nuncium miſiſſe bellũ ſe cum iis:ni dederentᷓ:geſtuꝝ:ſe
certam & ſi non ſpecioſam pacẽ:q̃ incertam belli ſpem ꝑoptantes dediſſe ſe prius in fidem:q̃ in ptãtem
Po.Ro.poſt paucos dies iuſſos & agro & urbe decedere:ſeſe tacitos abire:quo terraꝝ poſſent:in aĩo ha
buiſſe:arma deĩde ſibi & poſtremo oĩa:alia:q̃ ferrent:agerentq;:adẽpta:orare ſe ſenatũ populũq; roma
nũ ne ĩ ſe ĩnoxios deditos acerbius:q̃ ĩ hoſtes ſęuirẽt:Huic oratiõi ſenatus ita reſpõderi iuſſit:neq; illos
recte geſſiſſe cum ĩ Italiam uenirent:oppidumq; in alieno agro nullius romani magiſtratus:q ei prouĩ
ciæ ꝑeſſet:permiſſu ædificare conati ſint:neq; ſenatui placere deditos ſpoliari:itaq; ſe cum iis legatos ad
conſulé miſſuros:qui redeant:unde uenerint:omnia iis ſua reddi iubeant:quiq; protinus eant:trans al/
pes & denunciẽt gallicis populis:multitudiné ſuam domi contineant:alpes prope ĩexuperabilé finem ĩ
medio:eſſe:non utiq; iis melius fore:q ea primi peruias feciſſent.Legati miſſi.L. Furius.Quintius.Mi/
nutius.L.Mãlius Accidinus:galli redditis oĩbus:q̃ ſine cuiuſquã iniuria habebant. Italia exceſſerũt:lega
tis romanis trãſalpini populi benigne reſponderũt:ſenatores eorum nimiam lenitatem po.ro.caſtiga/
runt quod eos homines:q gentis iniuſſu ꝓfecti occupare agrum imperii romani:& ĩ alieno ſolo ædifi/
care oppidum conati ſunt:ĩpunitos dimiſiſſe grauem temeritatis mercedé ſtatui: quod uero etiam ſua
reddiderint:ueteri ne tanta indulgẽtia plures ad talia audenda impellantᷓ exceperũt:& proſecuti cũ do/
nis legatos ſunt.M.Claudius cõſul gallis ex ꝓuĩcia exactis:hiſtricũ bellũ moliri cœpit litteris ad ſenatũ
miſſis:ut ſibi in Hiſtriã traducere legiões liceret:id ſenatui placuit.Illud agitabãt:uti colonia deduceretᷓ
nec ſatis cõſtabat:utrum latinã:an ciuium romanoꝝ deduci placeret:poſtremo latinã potius coloniam
deducẽdam patres cenſuerũt triumuiri creati ſunt.P.Scipio Naſica.C.Flaminius.L.Mãlius Accidinus.
Eodé anno Mutina & Parma coloniæ romanorũ ciuium ſunt deductæ:bina millia hoĩum in agrum:
q proxĩe boioꝝ ante tuſcoꝝ fuerat:octona iugera Parmæ:quina Mutinæ acceperũt deduxerũt triũuiri
M.Aemylius lepidus.T.Ebutius Carus.L.Quĩtius Criſpinus: & Saturnia colonia ciuium romanorũ
in agrũ caletranũ eſt deducta:deduxerunt triũuiri.Qu.Fabius Labeo.C.Afranius Stellio.T.Sẽpronius
iugera ĩ ſingulos data eodé:ãno.A.Terẽtius ꝓcõſul haud ꝓcul flumĩe ibero ĩ agro auſetano ꝑlia ſecũda
cum celtiberis fecit:& oppida:q̃ ibi communierant:aliquot expugnauit:citerior Hiſpania ĩ pace fuit eo
anno:quia &.P.Sẽpronius procõſul diutino morbo eſt implicitus:& nullo laceſſente peropportune q̃e
uerũt luſitani:nec ĩ liguribus memorabile quicq̃ a.Q.Fabio conſule geſtũ.Marcellus ex Hiſtria reuoca
tus exercitu dimiſſo Romam comitioꝝ cauſa:rediit:creauit cõſules.C.Bebium Tamphilũ:&.L. Ae/
mylium Paulum:cũ.M.Aemylio Lepido hic ædilis curulis fuerat a quo conſule quintus annus erat:
cũ is ipſe Lepidus poſt duas repulſas cõſul factus erat: ptores ĩde facti.Q.Fuluius Flaccus.M.Valerius
Leuinus.P.Aemylius iterum.M.Ogulinus Gallus.L.Cecilius Dentrex.C.Terentius Hiſtria.Supplica
tio extremo anno fuit ꝓdigioꝝ cauſa quod ſanguiné pluuiſſe per biduum in area Concordiæ ſatis cre
debant:nunciatũq; erat haud procul Sicilia ĩſulam:quæ nondũ ante fuerat:nouam editam e mari eſſe:
Annibalé hoc anno Antias Valerius deceſſiſſe auctor ẽ: legatis ad eam ré ad Pruſiam miſſis:præter.T.
Quintium Flaminiũ:cuius in ea re celebre eſt nomé.L.Scipione Aſiatico.P.Scipione Naſica.

Occul/ta Phi/lippi in cõſilia

Galloꝝ oratio ad ro/manos

Hiſtri/cũ bellũ

C.Bebi us.L. Aemy/lius cõſ.

QVARTAE DECADIS
TITI LIVII PATAVIN HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.
LIBER DECIMVS.

Ordi/
natio
ꝓuícia/
rum

PRINCIPIO Inſequẽtis anni cõſules p̄tores q̄ ſortiti ꝓuincias ſunt:cõſu/
libus nulla p̄ter ligures:q̄ decernerẽt:erat iuriſditio urbana.M.Ogulino
Gallo ĩter peregrinos.M.Valerio euenit:Hiſpanaiꝝ.Q.Fuluio Flacco ci
terior.P.Manlio ulterior.L.Cecilio Dentrici Sicilia:Terẽtio Hiſtræ Sar/
dinia.Delectus haberẽ cõſules iuſſi.Q.Fabius ex liguribus ſcripſerat apua
nos ad rebellionẽ ſpectare:periculoſumq̨ eẽ:ne ĩpetũ in agrum piſanum
facerẽt & ex Hiſpaniis citeriorẽ in armis eẽ & cũ celtiberis bellari ſciebãt
in ulteriore:qa diu æger eſſet p̄tor:luxuriæ otio ſolutã diſciplinã milita/
rem eẽ:ob ea nouos exercitus cõſcribi placuit:q̄ttuor legiones in ligures
uti ſingulæ qnamillia & ducenos pedites tricenos haberẽt eqtes ſociorũ
iiſdẽ latini noĩs.xv.millia peditũ addita & octingẽti eqtes:hi duo cõſula/
res exercitus eẽnt:ſcribere p̄terea iuſſi ſeptẽ millia peditum ſocioꝝ ac lati
ni noĩs & quadrigentos eqtes:& mittere ad.M.Marcellum in Galliam:
cui ex conſulatu prorogatum imperium erat.In Hiſpaniam etiam utranq̨:quæ ducerentur quattuor
millia peditum ciuium romanorum &.cc.equites:& ſeptem millia peditum cum.cc. equitibus ſcribi
iuſſa:&.Qu.Fabio Labeoni cum exercitu:quem habebat in liguribus prorogatũ in annum ĩperiũ eſt.

Ver procelloſum eo anno fuit:pridie parilia medio ferme die atrox cum uento tẽpeſtas coorta mul
tis ſacris profaniſq̨ locis ſtragem fecit:ſigna ænea in capitolio deiecit:forem ex æde Lunæ:quæ ĩ auen/
tino eſt:raptam tulit:& in poſtici parietibus Cereris templi affixit:ſigna alia in circo maximo cum co/
lumnis:quibus ſuperſtabant:euertit:faſtigia aliquot templorum a culminibus abrupta fœde diſſipa/
uit.Itaq̨ in prodigium uerſa ea tempeſtas procurariq̨aruſpices iuſſerunt:ſimul procuratum eſt:quod
tripedem mulum Reate natum nunciatum erat:& a Formiis ædem Apollinis ac Caietæ de cœlo ta/
ctam:ob ea prodigia.xx.hoſtiis maioribus ſacrificatum:& in diem unum ſupplicatio fuit.Per eoſdem

Ema/
thia olí
pæonia

dies ex litteris Terentii proprætoris cognitum.P.Sempronium in ulteriore prouincia: cum plus an/
num æger fuiſſet:mortuum eſſe:eo maturius in Hiſpaniam prætores iuſſi proficiſci. Legationes trãſ/
marinæ deinde in ſenatum introductæ ſunt:prima Eumenis & Pharnacis regum & rhodioꝝ queren
tium de ſynopenſium clade:Philippi quoq̨ legati & achæoꝝ & lacedæmonioꝝ ſub idem tẽpus uene/
runt.Iis prius Martio audito:q ad res Græciæ Macedoniæq̨ uiſendas miſſus erat reſponſa data ſunt.
Aſiæ regibus ac rhodiis reſponſum eſt legatos ad eas res uiſendas miſſuꝝ ſenatũ: de Philippo & iram
auxerat Martius:nam ita feciſſe:quæ ſenatui placuiſſent:fatebatur:ut facile appareret:non diutius:quã
neceſſe eſſet: facturum:neq̨ obſcurum erat rebellaturum:oĩaq̨:quæ tunc ageret:diceretq̨ eo ſpectare.
Iam primũ oẽm fere multitudinẽ ciuiũ ex maritimis ciuitatibus cũ familiis ſuis ĩ Emathiã:q nũc dicĩt
quõdã appellata Pæonia ẽ:traduxit:thracibuſq̨ &aliis barbaris urbes tradidit habitãdas fidiora hæc ge
nera hoĩum fore ratus ĩ romano bello.Ingẽtẽ ea res fremitũ ĩ Macedonia tota fecit relĩquẽteſq̨ ſuos cũ
cõiugibus ac liberis pauci tacitũ dolorẽ continebãt:execrationeſq̨:q̄ ĩ agminibus ꝓficiſcentiũ audiri ſo
lẽt ĩ regẽ uincẽte odio metũ exaudiebãt.His ferox aĩus oẽs hoĩes:oĩa loca tpaq̨ſuſpecta habebat:poſtre
mo negare propalã cœpit ſatis tutũ ſibi quicq̄ eſſe:niſi liberos eoꝝ: quos interfeciſſet: cõpræhenſos in
cuſtodia haberet:& tpe alium alio tolleret.Eam crudelitatẽ fœdam per ſe:fœdiorẽ unius domus clades

Hero/
dius

fecit.Herodicũ prĩcipẽ theſſaloꝝ multis ante ãnis occiderat:generos quoq̨ eius poſtea ĩterfecit:ĩ uidui/
tate relictæ filiæ ſingulos filios paruos habẽtes Theoxena & Archo noĩa mulieribus: erant. Theoxena
multis petẽtibus aſpnata nuptias ẽ.Archo Poridi cuidã lõge prĩcipi gẽtis nupſit:& apud eũ plures eni/
xa partus paruis admodũ relictis oĩbus deceſſit.Theoxena:ut ĩ ſuis manibus liberi ſororis educarẽtur.
Poridi nupſit:& tanq̄ oĩs ipſa enixa foret:ſuum ſororiſq̨ filios ĩ eadem habebat cura poſteaq̄ regis edi/
ctum de compræhendẽdis liberis eoꝝ:qui interfecti eſſent:accepit:ludibrio futuros non regis:mõ ſed
cuſtodum etiã libidinis rata:ad rẽ atrocẽ aĩum adiecit:auſaq̨ ẽ dicerẽ potius ſua manu ſe oẽs ĩterfecturã:
q̄ in poteſtatẽ Philippi uenirẽt.Poris abominatus mẽtionẽ tam fœdi facinoris Atheneon deportatuꝝ
eos ad fidos hoſpites dixit: comitũq̨ ipſum fugæ futuꝝ eſſe.Proficiſcunẽ ab Theſſalonica Aeneam ad
ſtatutũ ſacrificium quod cõditori Aeneæ cum magna cerimonia quotãnis faciũt:ibi die p ſolennes epu
las conſumpto:nauem p̄paratam a Poride ſopitis omnibus tertia uigilia conſcẽdunt tanquam redituri
in Theſſalonicã:ſed traiicere ĩ Euboeam erat propoſitum:cæterum ĩ aduerſum uentũ neqcquam eos
tẽdentes prope terrã lux opreſſit:& regii q præerant cuſtodiæ portus:lembũ armatum ad protrahen/

Attur.
Mulie/
bre fa/
cinus

dũ eam nauem miſerunt:cũ graui edicto ne reuerterenẽ ſine ea:quoniã dies appropĩquabat.Poris qdẽ
adhortationẽ remigum uautarũq̨ ĩtentus erat:ĩterdum manus ad cælũ tendens opẽ: ut dii ferrẽt ora/
bat:ferox ĩterim fœmina ad multo ante præcogitatũ reuoluta facinus:uenenũ diluit:ferrũq̨ ꝓmit: &
poſito ĩconſpetu poculo ĩſtrictiſq̨ gladiis:mors inqt:una uindicta ẽ:uiæ ad mortem hæ ſunt:q quenq̨
animus fert: effugite ſupbiã regiã:agite iuuenes mei primũ:q maiores eſtis:capite ferrũ aut haurite po
culũ:ſi ſegnior mors iuuat:& hoſtes aderãt:& auctor mortis ĩſtabat:alii alio lœto abſũpti ſemianimes
e naue p̄cipitãtur ipſa deĩde uiꝝ comitẽ mortis cõplexa ĩ mare ſeſe deiecit:naue uacua dominis regii po
titi ſunt.Huius atrocitas facinoris nouã uelut flamã regis ĩuidiæ adiecit : ut uulgo ipſum liberoſq̨ eius
execrarẽtur:quæ diræ breui ab oĩbus diis exauditæ:ut ſcæuiret ipſe in ſuũ ſanguinẽ effecerunt.Perſeus

enim cum in dies magis cerneret fauorem & dignitatẽ Demetrii fratris apud multitudinem macedo-
nũ creſcere:& gratiã apud romanos:ſibi ſpem nullã regni ſupeſſe niſi ĩ ſcelere ratus:ad id unũ oẽs cogi-
tatiões ĩtendit:cæteꝝ cũ ſe ne ad id qdẽ:qđ muliebri cogitabat aĩo ſatis ꝑ ſe ualidum crederet: ſingulos
amicoꝝ patris temptare ſermonibus ꝑplexis ĩſtitit:& prĩo qdam ex iis aſpernantium tale qcq̃ præbue
runt ſpem:quia plus in Demetrio ſpei ponebant:deĩde creſcente in dies Philippi odio in romanos:cui
Perſeus indulgeret:Demetrius ſumma ope aduerſaret̃:ꝓſpicĩẽtes aĩo exitũ id cautius adiuuãdũ:qđ fu-
tuꝝ erat rati fouendã ſpem potẽtioris.Perſeo ſe adiungũt:cætera ĩ ſuũ quæqꝫ tp̃s differũt:in p̄ſentia pla
cet oĩ ope in romanos accẽdi regẽ ĩpelliqꝫ ad cõſilia belli:ad q̃ iã ſua ſpõte aĩum ĩclinaſſet:ſimul ut De-
metrius in dies ſuſpectior eẽt:ex cõpoſito ſermones ad ſpem romanoꝝ trahebãt:ibi alii cũ mores & ĩ-
ſtituta eoꝝ:alii res geſtas:alii ſpeciẽ ipſius urbis nõdum exornatæ neqꝫ publicis: neqꝫ priuatis locis: alii
in ſingulos prĩcipũ eluderẽt:iuuenis ĩcautus & amore noĩs romani & certamĩe aduerſus fratrẽ oĩa tuẽ-
do:ſuſpectũ ſe patri & opportunũ criminibus faciebat.Itaqꝫ expertem eũ pater oĩum de rebus romãis
cõſilioꝝ habebat:totus in Perſea uerſus cũ eo cogitatiões eius rei dies ac noctes agitabat:Redierãt:quos
forte miſerat in baſternas ad accerſenda auxilia:adduxerãtqꝫ ĩde nobiles iuuenes & regii quoſdã gene-
ris:quoꝝ unus ſororẽ ſuã in matrimoniũ Philippi filio pollicebat̃:erexeratqꝫ cõſociatio gentis eius ani
mũ regis.Tum Perſeus:qd iſta ꝓſunt:inqt?nequaq̃ tãtum in externis auxiliis eſt p̄ſidii:q̃tum periculi
fraude domeſtica:ꝓditorẽ nolo dicere ſpeculatorẽ citius:ex quo obſes Romæ fuit:corpus nobis reddi
derunt romani:aĩum ipſi habẽt:oĩum pene macedonum in eum ora cõuerſa ſunt:nec regem ſe alium
rentur habituros eẽ:quã quẽ romani dediſſent.His ꝑ ſe ægra mens ſenis ſtimulabat̃:& aĩo magiſquã
uultu ea crimĩa accipiebat.Forte luſtrãdi exercitus uenit tp̃s:cuius ſolẽne eſt tale:prior hoſtiæ pars dex-
tera:poſterior ad leuam uiæ ponit̃:ĩter hanc diuiſam hoſtiã copiæ armatæ traducunt̃: p̄ferunt̃ primo
agmini arma inſignia oĩum ab ultima origine Macedoniæ regum:deĩde rex ipſe cũ liberis ſequit̃:ꝓxi
ma eſt regia cohors cuſtodeſqꝫ corporis:poſtremũ agmẽ macedonũ cætera multituddo claudit: latera
regis duo filii iuuenes cĩgebant:Perſeus iã triceſimũ annũ agẽs:Demetrius q̃nquẽnio minor:medio iu
uentæ robore ille:hic flore fortunati patris matura ſoboles::ſi mens ſana fuiſſet. Mos erat luſtrationis

Decur- ſio mili taris

ſacro peracto decurrere exercitũ:& diuiſas bifariã duas acies cõcurrere ad ſimulacrũ pugnæ regii:iuue-
nes duces ei ludicro certamini dati cæteꝝ non imago fuit pugnæ:ſed tanq̃ de regno ſudibus facta:nec
p̄ter ferrũ quicq̃ defuit ad iuſtam belli ſpeciẽ:pars ea quæ ſub Demetrio erat:longe ſupior fuit:id ægre
patiẽte Perſeo lætari prudẽtes amici eius:eamqꝫ rem dicere ipſam præbituram cauſam criminãdi iuue
nis.Cõuiuium eo die ſodalium q ſimul decurrerãt:uterqꝫ habuit:cum uocatus ad cœnã ab Demetrio
Perſeus negaſſet feſto die ĩuitatio benigna & iuuenilis utroſqꝫ ĩ uinũ traxit:cõmemoratio ibi certami-
nis ludicri:& iocoſa dicta ĩ aduerſarios:ita ut ne ipſis qdẽ ducibus abſtineret̃: iactabant̃:ad has excipiẽ-
das uoces ſpeculator ex cõuiuis Perſei miſſus:cũ ĩcautior obuerſaret̃:exceptus a iuuẽibus forte triclinio
egreſſis male mulctat̃.Huius rei ignarus Demetrius q̃n comeſatũ:inqt:ad fratrẽ imus?& iram eius:ſiq̃
ex certamine reſidet:ſimplicitate & hilaritate lenimus?oẽs ſe ire:cõclamarũt p̄ter eos: q ſpeculatoris ab
ſe pulſati p̄ſentem ultionẽ metuebãt: cum eos quoqꝫ Demetrius traheret:ferrũ ueſte abdiderũt : quo
ſe tutari:ſi q̃ uis fieret:poſſent.Nihil occulti eſſe ĩ ĩteſtina diſcordia poteſt:utraqꝫ domus proditorum &
ſpeculatorum plena erat:p̄currit ĩdex ad Perſea ferro ſuccinctos nuncians cũ Demetrio quattuor ado-
leſcentes uenire:& ſic cauſa apparebat:nã ab iis pulſatum cõuiuam ſuum audierat:tamen ĩfamandæ rei
cauſam ianuam obſerari iubet:& ex parte ſupiore ædiũ uerſiſqꝫ ĩ uiã feneſtris comeſatores tãq̃ ad cædẽ
ſuam ueniẽtes aditu ianuæ arcet.Demetrius ꝑ uinum:quod excluderet̃:pauliſper uociferatus ĩ conui-

Perſeus Deme- trium apud pa trẽ cri- minat̃

uium redit totius rei ignarus. Poſtero die perſeus q̃primum conueniendi poteſtas patris fuit:regiam
ĩgreſſus ꝑturbato uultu ĩ conſpectu patris tacitus procul conſtitit:cui cum pater ſatin ſaluæ res?q̃nam
ea mœſtitia eſſet:ĩterrogaret eũ de ludicro:tibi:ĩquit:uiuere me ſcio:iam nõ occulto a fratre petimur ĩ-
ſidiis:nocte cũ armatis domũ ad ĩterficiẽdum me uenit:clauſiſqꝫ foribus parietumqꝫ p̄ſidio me a furore
eius ſum tutatus.Cũ pauorẽ mixtum admiratiõe patri inieciſſet:atq ſi aures præbere potes:ĩquit:mani
feſtam rem teneas:faciam.Enĩuero ſe Philippus dicere auditurum:uocariqꝫ extemplo Demetrium iuſ
ſit:& ſeniores duos amicos exptos ĩter fratres certaminũ:ĩfreq̃ntes iã ĩ regia Lyſimachũ: & Onomaſtũ
accerſit:quos ĩ cõſilio haberet:dũ ueniũt amici:ſolus filio ꝓcul ſtante multa ſecũ animo uolutãs inãbu
lauit:poſteaq̃ ueniſſe eos nunciatũ ẽ:ſeceſſit ĩ partẽ ĩteriorem cum duobus amicis totidem cuſtodibus
corporis filiis:ut ternos ĩermes ſecum ĩtroducerẽt:permiſit. Ibi cum conſediſſent:ſedeo:ĩquit:miſerri-
mus pater iudex ĩter duos filios accuſatorẽ parricidii & reũ aut conficti aut admiſſi criminis labẽ apud
meos ĩuẽturus. Iampridẽ qdẽ hanc procellã imminẽtem timebã:cũ uultus ĩter uos minime fraternos
cernerẽ:cũ uoces quaſdã exaudirẽ:ſed ĩterdũ ſpes aĩum ſubibat deflagar̃ iras ueſtras:purgari ſuſpiciões
poſſe:ẽt hoſtes armis poſitis fœdus iciſſe & priuatas multoꝝ ſimultates finitas:ſubiturã uobis aliquã-

Atꝫ uer ba Phi- lippi in filios amari- tudinis plena

do germãitatis memoriã:puerilis quõdã ſimplicitatis cõſuetudiniſqꝫ ĩter:uos:meoꝝ deniqꝫ p̄ceptoꝝ:q̃
uereor:ne uana ſurdis auribus cecineri.Quotiẽs:ego audiẽtibus uobis deteſtatus exẽpla diſcordiaꝝ fra
ternaꝝ?horrẽdos euẽtus eoꝝ rettuli:qbus ſtirpẽ ſuã:domos:ĩgna funditus euertiſſent?meliora quoqꝫ
exẽpla parte altera poſui:ſociabilem conſortionẽ ĩter binos lacedæmonioꝝ reges ſalutarem per multa
ſæcula ipſis patriæqꝫ:eãdem ciuitatẽ poſteaquam mos ſibi cuiqꝫ rapiẽdi tyrrãnidẽ exortus ſit euerſam:
iam hos.Eumenẽ.Attalumqꝫ fratres aquã exiguis rebus prope ut puderet regii noĩs mihi Antiocho:
& cuilibet regum huius ætatis:nulla re magis:q̃ fraterna unanimitate regnũ æquaſſe ne romanis qdẽ

exēplis abſtinui:quæ aut uiſa aut audita habeabm.T.&.L.Quintioꝝ qui bellū mecum geſſerunt.P.&
L.Scipionū:qui Antiochū deuiceruot:patris patruiq; eoꝝ:quoꝝ perpetuá uitæ concordiá mors quoq;
miſcuit:neq; uos illorū ſcelus ſimileſq; ſceleri exitus potuit:neq; horū bona mens bona fortuna ad ſaní
tatem flectere.Viuo & ſpirante me hæreditatem meá ambo & ſpe & cupiditate ĩproba petitis:eo uſq;
me uiuer̃ uultis:donec alterius ueſtrum ſuperſtes haud ambiguum regē alterum mea morte faciá:nec
patrem poteſtis pati nihil cari:nihil ſancti noĩs noſtris:cuius uice regni unius inſaciabilis amor ſucceſſit
Agite conſcelerate aures paternas:decernite criminibus mox ferro decreturi:dicite palá:qđ ueri pote/
ſtis:aut reminiſci libet:reſeratæ aures ſunt:quæ poſt hac ſecretis alterius ab altero criminibus clauden/
tur:hæc furēs ira cum dixiſſet:lachrymæ oĩbus obortæ:& diu mœſtum ſilētium tēuit.Tū Perſeus ape
riēda nimiꝝ nocte ianua fuit:& armati comeſatores accipiendi præbēdumq; ferro iugulū:quando nõ
credit̃ niſi perpetratū facinus:eiuſdem petitus inſidiis audio quæ latro atq; inſidiator:non nequicquá
iſti unum Demetriū filium te habere:me ſubitū & pellice genitū:appellant:nam ſi gradū:ſi caritatem
filii apud te haberem:non ĩ me querētem depræhēſas ĩſidias:ſed ĩ eum:qui feciſſet:ſcæuires:nec adeo
tibi uilis uita eſſet noſtra:ut nec præterito periculo meo mouereris:neq; futuro ſic inſidiantibus ſit im/
pune.Itaq; ſi mori tacitum oportet:taceamus præcati tantū deos:ut a me cœptum ſcelus ĩ me finē ha/
beat:nec per meū latus tu petaris ſin aūt quod circũuentis ĩ ſolitudine natura ipſa ſubiicit:ut hominum
quos nunq̃ uiderint:fidē tamē ĩplorent:mihi quoq; ferꝝ ĩ me ſtrictum cernenti uocem mittere liceat:
per te patriumq; nomē:quod utri noſtrum ſanctius ſit:iam pridē ſentis:ita me audias præcor tāq̃ ſi uo
ce & comploratiõe nocturna exitus mihi queritanti ĩteruenisſet.Demetrium cum armatis nocte intē
peſta ĩ ueſtibulo meo depræhendiſſe:quod tum uociferarer ĩ re præſenti pauidus:hoc nunc Poſtero
die queror.Frater non comeſantium inuicem iamdiu uiuimus ĩter nos:regnare utiq; uis huic ſpei tuæ
obſtat ætas mea:obſtat gētium ius:obſtat uetuſtus Macedoniæ mos:obſtat:uero etiam patris iudiciū
huc tranſcendere niſi per meū ſanguinē non potes:oĩa moliris:& tēptas:adhuc ſeu cura:mea ſeu fortu/
Perſei q̃relæ apud pa trem na reſtitit parricidio tuo.Heſterna die in luſtratione & decurſu & ſimulacro ludicro pugnæ funeſtum
ꝓpe prælium feciſti:nec me aliud a morte uindicauit:q̃ quod me ac meos uinci paſſus ſum:ab hoſtili
prælio tanq̃ fraterno luſu pertrahere me ad cœnam uoluiſti:credis ne pater inter inermes cõuiuas me
cœnatuꝝ fuiſſe:ad quē armati comeſatū uenerūt?credis nihil a gladiis nocte ꝑiculum fuiſſe:quē ſudi/
bus te ĩſpectante ꝓpe occiderūt?Quid hoc noctis?qd ut inimicus ad iratum?qd cū ferro ſuccinctis iu/
uenibus uenis?cõuiuá me tibi cõmittere auſus nõ ſum:comeſatorem te cum armatis recipiá?ſi aperta
ianua fuiſſet:funus meū parares hoc tpe pater:quo q̃rentē audis.Nihil ego tanq̃ accuſator crimínoſe:
nec dubia argumētis colligēdo ago:qd.n.negat ſe cū multitudie ueniſſe ad ianuá meá?aut ferro ſuccin
ctos ſecum fuiſſe?quos noĩauero:accerſe:poſſunt qdem oĩa audere:q hoc auſi ſunt:non tamē audebūt
negare ſe depræhēſos ĩtra limen meum cum ferro:ſi ad te deducerē:rem pro manifeſto haberes:faten/
tes pro depræhēſis habe.Execrare nūc cupiditatē regni:& furias fraternas cogita:ſed ne ſint:cæcæ pater
execrationes tuæ:diſcerne:deſpice ĩſidiatorē:& petitū ĩſidiis noxium huic eſſe caput:qui occiſurus fra/
trē fuit:habeat etiam iratos paternos deos:qui periturus fraterno ſcelere fuit:perfugium ĩ patris miſeri
cordia & iuſtitia habeat:quo.n.alio confugiam?cui nõ ſolēne luſtrale exercitus:cui nõ decurſus militū:
non domus:non epulæ:nõ nox ad quietē data naturæ beneficio mortalibus tuta eſt?ſi iero ad fratrem
inuitatus:moriēdū ē:ſi recepero intra ianuá comeſatū fratrē:moriēdū ē:nec eūdo:nec manēdo ĩſidias
euito.Quo me conferá?nihil ꝑter deos pater & te colui:nõ romanos habeo:ad quos cõfugiá:piſſe ex/
petūt:qa tuis iniuriis doleo:qa tibi adēptas:tot urbes:tot gētes mõ Thraciæ maritimá orá ĩdignior:nec
me:nec te ĩcolumi Macedoniá ſuá futurá ſperát:ſed ſi me ſcelus fratris:te ſenectus abſumpſerit:aut:nec
ea qdē expectata fuerit:regē regnūq; macedoniæ ſua futura ſciunt.Siqd extra Macedoniá tibi romani
reliquiſſent:mihi quoq; id relictū crederē receptaculū:at in macedonibus ſatis ꝑſidii ē:uidiſti heſterno
die impetum in me militum:quod illis defuit interdiu:cõuiuæ fratris noctu ſumpſerunt:quid de ma
gna parte principum loquar:q in romanis ſpē oēm dignitatis & fortunæ poſuerunt?& in eo q omnia
apud romanos põt?neq; hercule iſtū mihi tantū fratri maiori:ſed ꝓpe eſt:ut tibi quoq; ipſi & patri ꝑ/
ferant.Iſte.n.eſt:cuius beneficio pœná tibi ſenatus remiſit:q nūc te ab armis romanis ꝓtegit:q tuá ſene
ctutē obligatá & obnoxiá adoleſcētiæ ſuæ equū eē cēſet:pro iſto romani ſtant:ꝓ iſto oēs urbes tuo ĩpe
rio liberatæ:ꝓ iſto macedoneſ:q pace romana gaudebát:mihi ꝑter te pater qd uſquá aut ſpei:aut ꝑſidii
eſt?Quo ſpectare illas litteras ad te nūc miſſas.T.Quintii credis?qbus & te bene cõſuluiſſe rebus tuis
ait:qđ Demetriū Romá miſeris:& hortat̃:ut iteꝝ cū pluribus legatis & primoribus quoq; ipſoꝝ ma/
cedonū remittas eū.T.Quĩtio q nūc ē auctor oĩum iſtic & magiſter eū ſibi te abdicato pr̃e locū tuū ſub
ſtituit:illic ante oĩa clādeſtina cõcepta ſunt cõſilia:q̃runt̃ adiutores cõſiliis:cū te plures & pricipes mace
donū cū iſto mittere iubet:q hic ĩtegri & ſynceri romá eūt Philippū regē ſe habere credētes:ĩbuti illic
& ĩfecti romanis delinimētis redeūt.Demetrius iis unus oĩa eſt:eū iá regē uiuo patre appellant.Hæc ſi
ĩdignor:audiēdū eſt ſtati nõ ab aliis ſolū:ſed ēt a te pater cupiditatis regni crimē:ego uero:ſi in medio
ponit̃:nõ agnoſco:quē.n.ſuo loco moueo:ut ipſe ĩ eius locū ſuccedá?unus ante me pater ē:& ut diu ſit
deos rogo ſupſtes:ei ita ſim:ſi merebor:ut ipſe me eē uelit:hæreditatē regni:ſi pater tradet:accipiá.Cu/
pit regnū:& qdē ſcelerate cupit:q traſcendere feſtinat ordinē ætatis naturæ moris macedonū iuris gen
tiū:obſtat frater maior:ad quē iure uolūtate ēt regnū patris ꝑtinet:tollat̃ nūc primus in regnū:frater/
na cæde ſit potior:pater ſenex:& filio ſolus orbatus magis timebit:ne iraſcat̃:quá ut filii ulciſci necem

patiaꝛ:romani lætabunꝛ:ꝓbabunt:defendēt:factū.Hæ ſpes īcertæ pater:ſed non inanes ſunt: ita.n.res
habet:ꝑiculū uitæ ꝓpellere a me potes puniēdo eos:q ad me īterficiēdum ferrū ſumpſerunt:ſi facinori
eoꝝ ſucceſſerit:mortē meā idē tu pſequi nō poteris.Poſteaq̄ dicēdi finē Perſeus fecit:cōiecti eoꝝ:q ade
rant oculi in Demetriū ſunt:uelut cōfeſtim reſpōſurus eēt:deīde ſilētium fuit:cū pfuſum fletu appare/
ret oībus loq nō poſſe:tandē uicit dolorē ipſa neceſſitas:cum dicere iuberēt:atqꝫ ita orſus ē.Oīa q reoꝝ
antea fuerāt auxilia pater:p̄occupauit accuſator:ſimulatiſqꝫ lachrymis in alterius pniciē ueras meas la/
chrymas ſuſpectas tibi fecit:cum ipſe ex quo ab roma redii:ꝑ occulta cū ſuis colloquēs dies nocteſqꝫ īſi
dieꝛ ultro mihi nō īſidiatoris mō:ſed latronis manifeſti & pcuſſoris ſpēm induit.Periculo ſuo te exter
ret:ut inoxio fratri ꝑ eundē te maturet pniciem:pfugium ſibi nuſquā gētium eē ait: ut ego ne apud te
qdē ſpei qcq̄ reliq habeā:circūuētū ſolū inopē inuidia gratiæ externæ:q obeſt:potiuſquā:ꝓdeſt onerat.
Iam illud quā accuſatoriæ? qđ noctis huius crimē miſcuit cum cætera īſectatione uitæ meæ:ut & hoc
qđ iam q̄le ſit:ſcies ſuſpectū alio uitæ noſtræ tenore faceret:& illā uanā criminationē ſpei uolūtatis cō/
ſilioꝝ:nocturno hoc ficto & cōpoſito argumēto fulciret:ſimul & illud q̄ſiuit:ut repētina minime p̄pa
rata accuſatio uidereꝛ:qppe exnoctis huius metu &tumultu repētino exorta.Oportuit aūt Perſeum ſi
ꝓditor ego patris inieram cōſilia:nō expectatam fabulā eē noctis huius:ſed ꝓditionis me accuſatum:ſi
illa criminoſa ac uana accuſatio erat:inuidiāqꝫ tuam aduerſus me magis:q̄ crimen meum īdicatura:ho
die quoqꝫ iam aut p̄termitti:aut in aliud tēpus differri:ut pſpiceretꝛ:utrum ego tibi:an tu mihi nouo q/
dem & ſingulari genere odii īſidias feciſſes:ego tamē q̄tum in hac ſubita pturbatione potero ſeparabo
ea:quæ tu cōfudiſti:& noctis huius inſidias aut tuas:aut meas detegam.Occidēdi ſui conſiliū me iniſſe
uideri uult:ut ſcilicet maiore fratre ſublato:cuius iure gētium more macedonum: tuo ēt ut ait iudicio
regum eſt futurum:ego minor in eius:quem occidiſſem:ſuccederem locum:qd ergo illa ſibi uult pars
altera orationis:qua romanos a me cultos ait:atqꝫ eoꝝ fiducia in ſpē regni me ueniſſe?nam & ſi in ro/
manis tantū momēti eē credebam:ut quē uellēt:īponerēt macedoniæ regem:& meæ tātum apud eos
gratiæ cōfidebam:qd opus parricidio fuit?an ut cruētum fraterna cæde diadema gererem? ut illis ipis
apud quos aut uera aut certe ſimulata ꝓbitatæ partā gratiā habeo:ſi quā forte habeo:execrabilis & iui/
ſus eſſem?niſi.T.Quintium credis:cuius uirtute & cōſiliis mea nūc arguis regi:cum & ipſe tali pietate
uiuat cū fratre:mihi fraternæ cædis fuiſſe auctorem?Idem nō romanoꝝ ſolum gratiam:ſed macedo/
num iudicia ac deoꝝ pene hoīumqꝫ cōſenſum collegit:ꝑ q̄ oīa ſe mihi parem in certamine nō futurū
crediderit:idem tanq̄ in aliis oībus rebus īferior eſſem:ad ſceleris ſpē ultimā confugiſſe me inſimulat:
uis hāc formulā cognitionis eē: ut uter timuerit:ne alter dignior uidereꝛ regno:iis cōſilium opprimē/
di fratris iudiceꝛ cepiſſe?Exequamur tamē quocūqꝫ mō conficti ordinem criminis:pluribus modis ſe
petitū criminatus eſt:& oīs īſidiaꝝ uias in unum diē cōtulit:uolui īterdiu eum poſt luſtrationē cū cō/
currimus:& qdem ſi diis placet:luſtrationū die occidere:uolui:cum ad cœnā īuitaui:ueneno ſcilicet tol
lere:uolui cū comeſatum gladiis cincti me ſecuti ſunt:ferro īterficere:tēpora qdem q̄lia ſint ad parrici/
dium electa:uides: luſus conuiuii comeaſtionis: qs dies?q̄lis?quo luſtratus exercitus:quo īter diuiſam
uictimā p̄latis oīum:q unq̄ fuere Macedoniæ regum armis:reges duo ſolito more tua tegētes latera pa
ter p̄uecti ſumus:&ſecutū eſt macedonū agmen:hæc ego ēt ſiqd ante admiſiſſem piaculo dignum lu/
ſtratus & expiatus:ſacra tum cū maxime ī hoſtiam itinerinoſtro circundatam ītuēs:parricidiū uenena
gladios in comeſatiōe præparatos uolutabā in aīo:ut qbus aliis deīde ſacris contaminatā omni ſcelere
gētem expiarem?ſed cæcus criminandi cupiditate aīus:dum omnia ſuſpecta efficere uult aliud alio cō
fundit:nam ſi ueneno te inter cœnam tollere uolui:qd minus aptū fuit quā pertinaci certamine & con
curſu iratum te efficere:ut merito:ſicut feciſti:iuitatus ad cœnā abnueres?cū autē iratus negaſſes: utrū
ut placarē danda opera fuit:ut aliā quærerē occaſionē:quoniā ſemel uenenū parauerā?an ab illo cōſilio
uelut tranſiliendū ad aliud fuit:ut ferro te & qdem eo per ſpēm comeſationis occiderem?quo deinde
modo ſi te metu mortis credebā cœnam euitaſſe meā:non ab eodem metu comeſationē quoqꝫ euita/
tuꝝ exiſtimabam?Non eſt res:qua erubaſcā pater:ſi die feſto inter æquates largiore uino ſum uſus tu
quoqꝫ uelim inquiras:qua læticia:quo luſu apud me celebratum heſternū conuiuiū:ſit:illic etiā prauo
forſitan odio ꝓuehente:quod in iuuenili armoꝝ certamine pars noſtra non inferior fuerat: miſeria
hæc & metus crapulam facile excuſſerunt:quæ ſi non interueniſſent inſidiatores: ſomno ſopiti iacere/
mus:ſi domum tuam expugnaturus capta domo dominū īterfecturus erā:nō tēperaſſem uino in unū
diem:non milites meos abſtinuiſſem.Et ne ego me ſolum nimia ſimplicitate tuear: ipſe quoqꝫ mini/
me malus ac ſuſpicax frater nihil aliud ſcio:inquit:neqꝫ arguo:niſi quod cum ferro comeſatum uene/
rūt:quærā unde in ipſum ſcias:neceſſe erit aut ſpeculatoꝝ tuoꝝ plenā domū fuiſſe meam : aut illos ita
aperte ſumpſiſſe ferrum ut omnes:uiderent:& neqd ipſe aut prius inquiſiſſe : aut nūc criminoſe argu/
mētari uedereꝛ te quærere ex iis:quos nominaſſet:iubebat:an ferrū habuiſſent : ut tanq̄ in re dubia cū
id quæſiſſēs:quod ipſi fatenꝛ:pro uictis haberenꝛ:quin tu illud quæri iubes : num tui occidendi cauſa
ferrū ſumpſerint?num me auctore & ſciente?hoc.n.uideri uis non illud:quod fatētur &palā eſt:& ſui
ſe tuendi cauſa ſumpſiſſe dicunt:recte an perperam fecerint:ipſi ſui rationem reddēt: meam cām:quæ
nihil eo facto contingitur:ne miſcueris:aut explica:utrū:apte an clā te aggreſſuri fuerimus: ſi apte: cur
non oēs ferrū habuimus?cur nemo præter eos:qui tuum ſpeculatorē pulſarunt?ſi clam: quis ordo cō
ſilii fuit:conuiuio ſoluto cū comeſator ego diſceſſiſſem:quattuor ſubſtitiſſent:ut ſopitum te aggrede/
rētur?quomō feſelliſſent & alieni & mei & maxime ſuſpecti quia pauloāte in rixa fuerant?quomō au/

Deme/ trii pur gatio

Mos Mace/ donū ī luſtran do exer citu

Optīa crimi/ nis con futatio

tem trucidato te:ipſi euaſuri fuerit? quattuor gladiis domus tua capi & expugnari potuit.Qui tu omiſ
ſa iſta nocturna fabula:ad id:quod doles:qđ iuidiam urit:reuerteris?cur uſquā regni tui mētio fuit De
metri?cur dignior patris fortunæ ſucceſſor quibuſdā uideris quā ego?cur ſpem meā:q̄ :ſi tu non eſſes:
certa erat:dubiam & ſollicitā facis?hæc ſenſit Perſeus:& ſi nō dicit: hæc iſtum inimicū hæc accuſatorē
faciūt:hæc domū hæc regnū tuū crimībus & ſuſpicionibus replēt.Ego aūt pater quēadmodū nec nūc
ſperare regnū:nec ambigere unq̄ de eo forſitan debeam:qa mīor ſum:quia tu me maiori cedere uis: ſic
illud:nec debui facere:nec debeo:ut īdignus te patre:īdignus oībus uidear:id.n.uiciis meis nō cedendo
cui ius faſq; ē:nō modeſtia cōſequar.Romāos obiicis mihi:ea:q̄ gloriæ eē debēt:ī crimē uertis: ego nec
obſes romanis:ut traderer:nec ut legatus Romā mitterer a te petii:miſſus ire nō recuſaui:utroq; tpe ita
me geſſi:ne tibi pudori:ne regno tuo:ne gēti macedonū eſſem.Itaq; mihi cum romanis amicitiæ cā tu
fuiſti pater:quoad tecū illis pax manebit:mecū quoq; gratia erit:ſi bellū eē cœperit:q obſes:q legatus ꝓ
patre nō inutilis fui:idē hoſtis illis acerrimus ero:nec hodie:ut ꝓſit mihi romanoꝝ gratia:id poſtulo:
ne obſit:ne ad bellū reſeruet:pacis pignus fui:ad pacē retinēdā legatus miſſus ſum:neutra res mihi nec
gloriæ:nec crimini ſit.Ego ſiqđ ſcelerate in fratrē admiſi nullā deprecor pœnā:ſi īnocēs ſum: ne īuidia
cōflagrē:cū crimīe nō poſſim:depcor:nō hodie me primū frater accuſat:ſed hodie primum apte nullo
meo ī ſe merito:ſi mihi pater ſuccēſeret: te maiorē fratrē ꝓ minore depcari oportebat: te adoleſcentiæ:
te errori ueniā īpetrare:ī eo ubi pſidiū eē oportebat:ibi exitiū ē:e cōuiuio & cōmeſſatiōe ꝑpe ſemiſom
nus raptus ſum ad cām parricidii dicēdā ſine aduocatis:ſine pronis:ipſe ꝓ me dicere cogor:ſi ꝓ alio dicē
dum eēt:tpſ ad meditandū & cōponendā orationē ſumpſiſſem:cū qđ aliud quā īgenii fama piclitarer?
ignarus qđ accerſitus eſſem:te iratū:ne iubentē dicere cām fratrē accuſantē audiui:ille diu ante pparata
meditata ī me oratiōe ē uſus:ego id tantū tpis:quo accuſatus ſum:ad cognoſcendum qđ ageret habui:
utrū illo momēto accuſatorē audirē:an defenſionē meditarer?attonitus repētino atq; inopinato malo
uix qđ obiiceret:ītelligere potui:ne dum ſatis ſciā:quo mō me tuear.Quid mihi ſpei eēt:niſi patrē iudi
cem haberē?apud quē ēt ſi a fratre caritate uincor:miſericordia certe reus uinci nō debeo:ego.n. ut me
mihi tibiq; ſerues:pcor:ille:ut me in ſecuritatē ſuā occidas:poſtulat:qđ eū cū regnū ei tradideris:factuꝝ
credis in me eē:q iā nūc ſanguīe meo ſibi īdulgeri æquū cenſet?Dicēti hæc lachrymæ ſimul ſpiritū &
uocē īterclūſerūt.Philippus ſummotis iis pauliſper collocutus cum amicis ꝓnūciauit nō uerbis ſe nec
unius horæ diſceptatiōe cām eoꝝ diiudicatuꝝ:ſed inqrendo in utriuſq; uitā:mores & dicta factaq; in
magnis paruiſq; rebus obſeruādo:ut oībus appareret noctis ꝓximæ crimē facile euictū:ſuſpectā nimiā
cū romanis Demetrii gratiā eē:hæc uiuo Philippo uelut ſemina iacta ſunt macedonici belli:qđ maxie
Semīa mace/ donici belli
cū Perſeo gerendū erat.Cōſules ambo in ligures:q̄ tū una cōſularis ꝓuincia erat:ꝓficiſcunt & qa ꝓſpe
re ibi res geſſerunt:ſupplicatio in unum diē decreta ē.Liguꝝ duomillia fere ad extremū finē ꝓuinciæ
Galliæ:ubi caſtra Marcellus habebat:uenerunt:uti reciperent orantes.Marcellus opiri eodē loco ligu
ribus iuſſis ſenatū per litteras conſuluit:ſenatus reſcribere Marcum Ogulinum prætorē Marcello iuſ
ſit:uerius fuiſſe cōſules:quoꝝ ꝓuincia eſſet:quā ſe quid e rep.eſſet decernere:tū quoq; non placere ſibi
ſed per deditionē ligures recipi:& receptis arma nō adimi:atq; eos ad cōſulem mitti ſenatum æquum
cenſere.Prætores eodem tpe.P.Manlius in ulteriorē Hiſpaniam quā & priore ptura prouinciam obti
nuerat.Qu.Fuluius Flaccus in citeriorem puenit:exercitūq; a Terētio accepit : nam ulterior morte.P.
Sempronii ꝓconſulis ſine īperio fuerat.Fuluiū Flaccum oppidū Hiſpanū Vrbicuam noīe oppugnan
tem celtiberi adorti ſuut:dura ibi plia aliquot facta:multi romani milites & uulnerati & īterfecti ſunt:
uicit perſeuerantia Fuluii:quod nulla ui abſtrahi ab obſidione potuit:celtiberi feſſi pliis uariis abſceſſe
runt:urbs amoto auxilio eoꝝ intra paucos dies capta & direpta eſt:pdam militibus ptor conceſſit.Ful
uius hoc oppido capto.P.Manlius exercitu tantū in unum coacto : qui diſſipatus fuerat: nulla alia me
morabili geſta re exercitus in hyberna deduxerunt:hæc ea æſtate in Hiſpania geſta . Terentius : qui ex
ea prouincia deceſſerat:ouans urbem iniit : tranſlatum argenti pondo millia.ccc.xx.auri.lxxxii.pondo
aureæ coronæ.lxvii.Eodem anno īter populum carthaginenſem & regē Maſiniſſam in re pſenti diſce
ptatores romani de agro fuerūt:ceperat eum ab carthaginenſibus pater Maſiniſſæ Gala.Galā Syphax
Cartha: & Maſi niſſæ di ſcepta/ tio
inde expulerat:poſtea in gratiam ſoceri Haſdrubalis carthaginenſibus dono dederat : carthaginenſes
eo anno Maſiniſſa expulerat:haud minore certamine aioꝝ:quā cum ferro & acie dimicarunt : res acta
apud romanos:carthaginenſes:quod more maioꝝ ſuorum fuiſſet:deinde a Syphace ad ſe perueniſſet
repetebant.Maſiniſſa paterni regni agꝝ ſe recepiſſe & habere gentium iure aiebat & cauſa & poſſeſſio
ne ſuperiorem eſſe:nihil aliud ſe in ea diſceptatione metuere:quam ne pudor romanoꝝ:dum uereātur
nequid ſocio atq; amico regi aduerſus cōmunes atq; illius hoſtes indulſiſſe uideantur:damno ſit:lega
ti poſſeſſionis ius non mutarunt:cauſam integram Romā ad ſenatum reiecerūt. In liguribus nihil po
ſtea geſtum:receſſerant primum in deuios ſaltus:deīde dimiſſo exercitu paſſim in uicos caſtellaq; ſua
dilapſi ſunt. Cōſules quoq; dimittere exercitum uoluerunt:ac de ea re patres conſuluerunt:alterum ex
his dimiſſo exercitu ad magiſtratus creandos in annum uenire Romā iuſſerunt:alterum cum legioni
P.Cor/ nelius Lētuluſ M.Be/ bius cō.
bus ſuis Piſis hyemare.Fama erat gallos tranſalpinos iuuentutē armare nec in quam regionem Italiæ
effuſura ſe multitudo eſſet:ſciebatur:ita inter ſe conſules compararūt:ut.Gn.Bebius ad comitia iret:qa
M.Bebius frater eius conſulatum petebat.Comitia conſulibus rogandis fuere:creati.P.Cornelius Len
tulus.M.Bebius Tamphilus:prætores inde facti duo.Qu.Fabii Maximus: & Buteo.T.Claudius Ne
ro Quintus Petilius Spurinus Marcus Pinarius poſca.L.Duronius . lis inito magiſtratu prouīciæ ita

forte euenerũt:ligures cõſulibus:p̄toribus.T.Petilio urbana.Q.Fabio Maxío peregrina.Q.Fabio Bu/
teoni Gallia.T.Claudio Neroni Sicilia.M.Pinario Sardinia.L.Duronio Appulia & hiſtri adiecti:quod
tarentini Brunduſiniq; nunciabant maritimos agros íſeſtos tranſmarinaꝝ nauiũ latrociniis eſſe:eadẽ
maſſilienſes de ligurũ nauibus querebantur.Exercitus íde decreti:quattuor legiones conſulibus:qna/
millia ducenos romanos pedites trecenos haberent eqtes:&.xv.millia ſocium ac latiini nois octĩgẽtos
equites.In hiſpanis prorogatũ ueteribus p̄toribus íperiũ eſt cũ exercitibus:quos haberent:& í ſupple/
mentũ decreta triamillia ciuiũ Romanorũ.cc.eqtes:& ſociũ latini nois ſexmillia peditũ.ccc.eqtes. Nec
rei naualis cura omiſſa:duũuiros í eam rem cõſules creare iuſſi:p quos naues.xx.deductæ naualibus ſo
ciis ciuium romanorum:qui ſeruitutem ſeruiſſent:complerentur: ígenii tantũ ut iis præeſſent : inter
duumuiros ita diuiſa tuenda denis nauibus maritima ora:ut promontorium iis Mineruæ uelut car/
do in medio eſſet:alter in dexteram partem uſq; ad Maſſiliam:leuam alter uſq; ad Barium tuerentur.

Prodigia multa fœda & Romæ eo anno uiſa nũciata peregre:í area Vulcani & Concordiæ ſangui/ ꝓdigia
nem pluit:& põtifices haſtas motas nũciare:& Lanuuii ſimulacrũ Iunonis Soſpitæ lachrymaſſe:& pe/
ſtilentia í agris foriſq; & conciliabulis:& í urbe tanta erat:ut libitina tunc uix ſufficeret.His ꝓdigiis cla
dibuſq; anxii patres decreuerunt:ut & cõſules qbus diis uiderẽt:hoſtiis maioribus ſacrificarẽt:& decẽ/
uiri libros adirẽt:eoꝝ decreto ſupplicatio circa oía puluinaria Romæ í diẽ unũ ídicta eſt:iiſdẽ auctori/
bus & ſenatus cenſuit:& cõſules edixerunt:ut p totã Italiã triduũ ſupplicatio & feriæ eſſent. Peſtilẽtiæ
tanta uis erat:ut cũ pp defectionẽ corſoꝝ bellũq; a bilienſibus cõcitatũ í Sardinia: octomillia peditũ ex
ſociis latini nois ire placuiſſet &.ccc.eqtes:quos.M.Pinarius p̄tor ſecũ í Sardiniã:traiiceret:tãtũ hoíum
demortuũ eẽ:tãtũ ubiq; ægroꝝ cõſules renũciauerunt:ut iis numerus effici militũ non potuerit:quod
deerat militũ:ſumere a Gn.Bebio ꝓconſule:q Piſis hybernabat:iuſſus prætor:atq; íde í Sardiniã traii
cere.L.Duronio prætori:cui ꝓuicia Appuliæ euenerat:adiecta de Bacchanalibus quæſtio ẽ:cuius reſi/
dua quædã uelut ſemia ex prioribus malis iã priore anno apparuerant:ſed magis íchoatæ apud.T.Pu
pium prætorẽ quæſtiones erãt:quã ad exitũ ullæ ꝑductæ:id ꝑſecrare nonũ p̄torem:ne ſerperet iteꝝ la
tius:patres iuſſerũt:& legẽ de ambitu.Legationes cõſules ex auctoritate ſenatus ítroduxerũt:regũ pri/
mas Eumenis & Ariarathis cappadocis & Pharnacis pontici:nec ultra qcquã iis reſponſo eſt:quã miſ/
ſuros:q de controuerſiis eoꝝ cognoſcerent:ſtatuerentq;:lacedæmonioꝝ deíde exulũ & achæoꝝ legati
introducti ſunt:& ſpes data exulibus eſt:ſcriptuꝝ ſenatũ achæis ut reſtituerentur:achæi de Meſſene re
cepta compoſitiſq; ibi rebus cũ aſſenſu patrũ expoſuerũt:& a Philippo rege macedonũ duo legati uene
runt Philocles & Apelles nulla ſuper re:quæ ab ſenatu petenda eẽt:ſpeculatũ magis íquiſitumq; miſſi
de iis:quoꝝ Perſeus Demetriũ íſimulaſſet ſermonũ:cũ romanis maxíe cũ.T.Quítio aduerſus fratrẽ
de regno habitoꝝ.Hos tanquã medios nec í alterius fauorẽ íclinatos miſerat rex:erant autẽ & hi Per/
ſei fraudis í fratrẽ miniſtri & participes.Demetrius oíum:præterquã fraterno ſcelere qđ nuper erupe/
rat:ignarus:prío neq; magnã:neq; nullã ſpẽ habebat:patrẽ ſibi placari poſſe:míus deíde í dies patris aío
fidebat: cum obſideri aures a fratre cerneret:itaq; circũſpiciẽs dicta factaq; ſua:ne cuius ſuſpiciões auge
ret:maxime ab omni mẽtiõe & contagiõe romanoꝝ abſtinebat:ut neq; ſcribi ſibi uellet:qa hoc p̄cipue
criminũ genere exaſperari aíum ſentiebat.Philippus ſimul ne ocio miles deterior fieret:ſimul auerten Ad qđ
dæ ſuſpicionis cauſa qcquam a ſe agitari de Romano bello.Stobos Pæoniæ exercitu ídicto í Macedo/ Philip/
niam ducere ꝑgit:cupido eũ ceperat í uertice Aemi mõtis aſcẽdendi:qa uulgatæ opiniõi crediderat põ/ pi legati
ticũ ſimul & adriaticũ mare:& iſtrũ amnẽ:& alpis cõſpici poſſe:ſubiecta oculis ea haud parui ſibi mo/ Romã
mẽti futura ad cogitationẽ romani belli:ꝑcunctatus regiõis pitos de aſcẽſu Aemi cũ ſatis íter oẽs con/ miſſi
ſtaret exercitui uiã nõ eẽ:paucis & expeditis p difficillimũ aditũ:ut ſermone familiari minorẽ filiũ per Attur:
mulceret:quem ſtatuerat nõ ducere ſecũ:primũ quærit ab eo:cũ tanta difficultas itineris proponatur: uulgatã
utrũ ꝑſeuerandũ ſit í ícepto:an abſtinẽdũ?ſi pergat tamẽ ire:non poſſe obliuiſci ſe í talibus rebus An/ opinio/
tigoni:q ſæua tempeſtate iactatus í eadẽ naue ſecum cum oẽs habuiſſet:præcepiſſe liberis diceretur : ut nem de
& ipſi meminiſſent:& ita poſteris proderẽt:ne qs cum tota gẽte ſimul í rebus dubiis periclitari auderet Aemi
memorẽ ergo ſe præcepti eius:duos ſimul filios non commiſſurum in aleam eius:qui proponeretur montis
caſus:& quoniam maiorem filium ſecum duceret:minorem ab ſubſidia ſpei & cuſtodiam regni remiſ altitudi
ſurum in Macedoniam eſſe.Non fallebat Demetrium ablegari ſe:ne adeſſet conſilio : cum í conſpectu ne
locorum conſultaret:qa proxima itinera ad mare adriaticũ atq; Italiam ducerẽt:quæq; belli ratio eſſet
futura:ſed non ſolum parẽdum patri tutum:ſed etiam aſſentiẽdum erat:ne íuitum parere ſuſpicionẽ
faceret:ut tamẽ iter ei tutum í Macedonia meſſet:Didas ex prætoribus regis unus:q Pæoniæ præerat:
iuſſus eſt proſeq eũ cum modico præſidio:hunc quoq; Perſeus ſicut plæroſq; patris amicorum:ex quo
haud dubium cuiquã eſſe cœperat:ad quem ita inclinato regis animo hæreditas regni pertineret: iter
coniuratos í fratris perniciem habuit:in præſentia dat ei oía mandata:ut per omne obſequium íſinua/
ret ſe in quãmaxime familiarem uſum:ut elicere oía arcana ſpeculariq; abditos eius ſenſus poſſet:ita di
greditur Demetrius cum íſeſtioribus:quam ſi ſolus iret præſidiis.Philippus Medicam primum: deí/
de ſolitudines íteriacentes Medicæ atq; Aemo trangreſſus:ſeptimis demum caſtris ad radices montis Aemi
peruenit:ibi unum moratus diẽ ad deligẽdos:quos duceret ſecũ:tertio die iter ẽ igreſſus:modicus prío montiſ
labor in imis collibus fuit:quantũ í altitudinẽ egrediebantur:magis magiſq; ſiluestria & plæraraq; in/ altitu/
uia loca excipiebant:puenere deíde ni tam opacum iter:ut præ denſitate arboꝝ ím̃iſſorumq; alioꝝ in do
alios ramorum ꝑſpici cœlũ uix poſſet:ut uero iugis appropiquabãt:qđ rarũ í aliis lociis eẽt:adeo oía cõ

tecta nebula:ut haud ſecus:quã nocturno itinere ĩpedirent:tertio demũ die ad uerticẽ peruentũ. Nihil
uulgatæ opinioni digreſſi ĩde detraxerũt:magis credo:ne uanitas itineris ludibrio eẽt:quã qđ diuerſa
inter ſe maria mõteſqꝫ & amnes ex uno loco cõſpici potuerit:uexati oẽs & ante alios rex ipſe:quo gra/
uior ætate erat:difficultate uiæ ẽ:duabus aris ibi Ioui & Soli ſacratis cũ ĩmolaſſet:q̃ triduo aſcẽderat:bi/
duo ẽ digreſſus:frigora nocturna maxĩe metuens:quæ caniculæ ortu ſimillima brumalibus erãt. Mul
tis ꝑ eos dies difficultatibus cõflictatus:nihil lætiora ĩ caſtris ĩuenit:ubi ſumma penuria erat:ut ĩ regio
ne quam ab omni parte ſolitudines clauderent: itaqꝫ unum tantum moratus diem q̃tis eorum cauſa
quos habuerat ſecum itinere ĩde ſimili fugæ ĩ Dentilochos tranſcurrit:ſocii erant:ſed propter inopiam
haud ſecus quam hoſtium fines macedones populati ſunt:rapiendo paſſim uillas primum dein quoſ/
dam etiam uicos euaſtarunt nõ ſine magno pudore regis:cum ſociorum uoces neq̃cq̃ deos ſociales no
mẽqꝫ ſuum ĩplorãtes audiret. Frumento deĩde ſublato ĩ Medicam regreſſos:urbem:q̃ Petram appellãt
oppugnare ẽ adhortus:ipſe a campeſtri aditu caſtra poſuit. Perſeum filiũ cũ modica manu circũmiſit:
ut a ſupioribus locis urbẽ aggrederet. Oppidani cũ terror undiqꝫ ĩſtaret obſidibus datis ĩ pſentia dedi/
derũt ſeſe:idẽ poſteaq̃ exercitus receſſit:obliti obſidũ relicta urbe ĩ loca munita & montes refugerunt.

Philippus omni genere laboris ſine ullo effectu fatigatis militibus & Didæ fraude prætoris au/
ctis in filium ſuſpicionibus in Macedoniam rediit:miſſus hic comes: ut ante dictum eſt:cum ſimpli/
citatem iuuenis ĩcauti & ſuis haud ĩmerito ſuccenſentis: aſſentando indignando ut & ipſe uicem eius
captaret:ĩ oĩa ultro ſuam offerẽs operam fide data arcana eius elicuit:fugã ad romanos Demetrius me
ditabatur:cui conſilio adiutor deum beneficio oblatus uidebatur Pæoniæ prætor:per cuius prouĩciã
ſpem ceperat elabi tuto poſſe. Hoc cõſilium extẽplo & fratri proditur:& auctore eo ĩdicatur patri:litte/
ræ primum ad obſidentem petram allatæ ſunt:ĩde herodorus prĩceps:hic amicorum Demetrii erat:ĩ
cuſtodiam eſt coniectus:& Demetrius diſſimulanter aſſeruari iuſſus:hæc ſuper cætera triſtem aduen
tum ĩ Macedoniam regi fecerunt:mouebãt eũ & præſentia crimĩa:expectandos tamẽ quos ad explorã
da oĩa Romam miſerat:cenſebat. His anxius curis cũ aliquot menſes egiſſet:tandẽ legati iam ante præ
meditatis ĩ Macedoniam:quæ ab Roma renunciarent:uenerunt:q̃ ſuper cætera ſcelera falſas ẽt litteras
ſigno adulterino. T. Quĩtii ſignatas reddiderunt regi:dep̃catio erat ĩ litteris:ſi q̃d adoleſcens cupiditate
regni prolapſus ſecũ egiſſet:nihil eũ aduerſus ſuoꝝ quẽquã facturũ:neqꝫ eũ ſeſe eẽ:q ullius ĩpii cõſilii au
ctor futurus uideri poſſit. Hæ litteræ fidẽ Perſei criminibus fecerũt:itaqꝫ Herodorus extẽplo diu excru

Atꝰ q̃/
bus cir/
cũuẽtuſ
ĩſidiis
Deme/
trius pi
clitaret
Deme/
trii ĩteri
tus

ciatus ſine ĩdicio rei ullius ĩ tormẽtis morit. Demetriũ iteꝝ ad patrẽ accuſauit fuga ꝑ Pæoniã ꝑparata:
arguebãt & corrupti q̃dã:ut comites itineris eẽnt:maxĩe falſæ litteræ. T. Quĩtii urgebãt:nihil tamẽ pa
lã grauis ꝓnũciatũ de eo ẽ:ut dolo potius ĩterficeret nec id cura ipſius:ſed ne pœna eius cõſilia aduer/
ſus romanos nudaret:ab Theſſalonica Demetriadẽ ipſi cũ iter eẽt:ad Aſtreum Pæoniæ Demetriũ mit
tit cũ eodẽ comite Dida:Perſeum ad Pilippolin ad obſides thracum accipiẽdos:digrediẽti ab ſe Didæ
mãdata dediſſe dicitur de filio occidẽdo. Sacrificiũ ab Dida ſeu ĩſtitutũ:ſeu ſimulatũ ẽ:ad qđ celebran/
dum ĩuitatus Demetrius ab Aſtreo Heracleã uenit:ĩ ea cœna dicit uenenũ datũ:poculo epoto extẽplo
ſenſit:& mox coortis doloribus relicto cõuiuio cũ ĩ cubiculũ recepiſſet ſeſe:crudelitatẽ patris cõquerẽs
parricidiũ fratris ac Didæ ſcelus ĩcuſans torquebat:ĩtromiſſi deĩde Thyrcis q̃dã Stabureus & Berreus
Alexãder iniectis tapetibus ĩ caput fauceſqꝫ ſpiritũ ĩtercluſerũt:ita ĩnoxius adoleſcẽs:cũ ĩ eo ne ſimplici
q̃dẽ genere mortis cõtẽti inimici fuiſſent:ĩterficit. Dũ hæc ĩ macedonia gerunt. L. Aemylius Paulus ꝓ
rogato cõſulari ĩperio prĩcipio ueris ligures ĩgaunos exercitũ ĩtroduxit:ubi primũ ĩ hoſtiũ finibus ca/
ſtra poſuit:legati ad eũ ꝑ ſpẽm pacis petẽdæ ſpeculatũ uenerũt:negãti Paulo niſi cũ deditis paciſci pacẽ:
non tã id recuſabãt:quã tpe aiebãt opus eſſe:ut generi agreſti hoĩum pſuaderetur:ad hæc decẽ dieꝝ in/
duciæ cũ darentur:petierunt deinde:ne trans montes proxĩos caſtris pabulatũ lignatũqꝫ milites irent:
culta ea loca ſuoꝝ finiũ eẽ:id ubi ĩpetrauere:poſt eos ipſos mõtes:unde auerterãt hoſtẽ exercitu oĩ coa/
cto:repẽte multitudĩe ĩgẽti caſtra romanoꝝ oppugnare ſimul partis oĩbus aggreſſi ſunt:ſumma ui to

Ro. ca/
ſtra a li/
guribuſ
oppu/
gnant

tũ unũ diẽ oppugnarunt:ita ut nec efferendi q̃dẽ ſigna romanis ſpatiũ:nec ad explicandã aciẽ locus eẽt:
cõferti ĩ portis obſtãdo magis:quã pugnãdo caſtra tutabat:ſub occaſu ſolis cũ receſſiſſent hoſtes:duos
eq̃tes ad. M. Bebiũ cõſulẽ cũ litteris Piſas mittit:ut obſeſſo ꝑ ĩducias ſibi q̃primũ ſubſidio ueniret. Be/
bius exercitũ. M. Pinario eunti ĩ Sardiniã tradiderat:cæteꝝ & ſenatũ litteris certiorẽ fecit obſideri a li/
guribus. L. Aemyliũ:&. M. Claudio Marcello:cuius ꝓxĩa ĩde ꝓuĩcia erat:ſcripſit:ut ſi uideretur ei:exer
citũ ex Gallia traduceret ĩ ligures:q. L. Aemyliũ liberaret obſidione. Hæc ſera futura auxilia erant:ligu/
res ad caſtra poſtero die redeunt. Aemylius cũ & uenturos ſciſſet:& educere ĩ aciẽ copias potuiſſet:itra
uallũ ſuos tenuit ut extrahere rem ĩ id tẽpus:quo Bebius cũ exercitu uenire a Piſis poſſet. Romæ ma/
gnã trepidationẽ litteræ Bebii fecerũt:eo maiorẽ quod paucos poſt dies Marcellus:tradito exercitu Fa
bio:Romã cũ ueniſſet:ſpẽ ademit:eũ:q ĩ Gallia eẽt:exercitũ ĩ ligures traduci poſſe:q̃a bellũ cum hiſtris
eſſet ꝓhibentibus coloniã Aq̃leiã deduci:eo ꝓfectũ Fabiũ neqꝫ ĩde regredi bello ĩchoato poſſe:una & ea
ipſa tardior:quã tẽpus poſtulabat:ſubſidii ſpes erat:ſi conſules maturaſſent ĩ prouĩciã ire:id ut facerent
pro ſe q̃ſqꝫ patrum uociferari:cõſules niſi cõfecto delectu negare ituros ſe:nec ſuam ſegniciam:ſed uim
morbi ĩ cã eẽ:quo ſerius ꝓficiſcunt:nõ tamẽ potuerũt ſuſtinere cõſenſum ſenatus:q̃n paludati exirẽt:
& militibus:quos cõſcriptos haberẽt:diẽ edicerẽt:quo Piſas cõuenirẽt:pmiſſum:qua irent. ꝓtinus ſu/
bitarios milites ſcriberẽt:ducerẽtqꝫ ſecum:& ꝑtoribus. Q. Pætilio:&. Q. Fabio ĩperatum ẽ:ut Pætilius
duas legiones ciuiũ romanoꝝ tumultuarias ſcriberet:& omnes minores q̃nquagĩta annis ſacramẽto

rogaret:Fabio ut ſociis latini nominis.xv.millia peditum octigentos eqtes ĩperaret:duumuiri nauales
creati.M.Macienus &.C.Lucretius naueſq; iis ornatæ ſunt:cuiuſq; ad gallicum ſinum ꝓuĩcia erat:ĩpe
ratũ:ut claſſem prĩo quoq; tempore duceret ĩ ligurum oram:ſiquo uſui eſſe.L.Aemylio:atq; eius exer
citui poſſet. Aemylius poſteaquam uſquam nihil auxilii oſtẽdebatur ĩterceptos credens eqtes:nõ ultra — Aemy/
differẽdum ratus qn ꝑ ſe fortunam tẽptaret:priuſquam hoſtes uenirẽt:q iam ſegnius ſecordiuſq; op/ — lii ſtrata
pugnabant:ad quattuor portas exercitum ĩſtruxit:ut ſigno dato ſimul ex oĩbus partibus eruptionem — gema
facerẽt:quattuor extraordinariis cohortibus duas adiũxit præpoſito.M.Valerio legato: erumpere ex/
traordinariis cohortibus a porta iuſſit:ad dexteram prĩcipalem haſtatos legionis primæ ĩſtruxit: prĩci
pes ex eadem legione ĩ ſubſidiis poſuit.M.Seruilio:&.L.Sulpicio tribunis militum his præpoſitis:ter/
tia legio aduerſus prĩcipalem ſiniſtram portam ĩſtructa ẽ:id tantum mutatum prĩcipes primi & haſta
ti ĩ ſubſidiis locati.Sex.Iulius Cæſar:&.L.Valerius Cotta tribuni militum huic legioni præpoſiti ſunt
Q.Fuluius Flaccus legatus cum dextera ala ad quæſtoriam portã poſitus:duæ cohortes & triarii dua/
rum legionum ĩ præſidio caſtrorum manere iuſſi.Omnes portas concionabundus ipſe imperator cir
cuit:& qbuſcunq; irritamẽtis poterat:iras militum acuebat:nunc fraudẽ hoſtium ĩcuſans q pace petita
indiciis datis per ipſum ĩduciarum tempus contra ius gentium ad caſtra oppugnanda ueniſſent: nunc
quãtus pudor eẽt edocẽs ab liguribus latronibus uerius:quã hoſtibus iuſtis Romanum exercitum ob
ſideri.quo ore qſq̃ ueſtrum:ſi hĩc alieno præſidio nõ ueſtra uirtute euaſeritis:occurret:non dico eis mi/
litibus:q Annibalẽ:q Philippum:q Antiochum maxĩos noſtræ ætatis reges duceſq; uicerunt:ſed iis q
eos ipſos ligures aliquotiẽs pecoꝝ modo fugiẽtes ꝑ ſaltus ĩuios conſectati ceciderunt:qđ Hiſpani: qđ
Galli:qđ Macedones pœniue nõ audeant:liguſtinus hoſtis uallũ romanũ ſubit? obſidet ultro:& oppu
gnat? quẽ ſcrutantes antea ĩ deuios ſaltus abditũ & latentẽ uix ĩueniebamus.Ad hæc conſentiens red/
debat clamor:nullã militũ culpã eẽ:qbus nemo ad erumpẽdum ſignum dediſſet:daret ſignum:ĩtelle/
cturꝰ eoſdẽ:q antea fuerĩt:romanos & ligures eẽ.Bina cis mõtes caſtra liguꝝ erãt:ex iis primis diebus
ſole orto pariter cõpoſiti oẽs ĩſtructi ꝓcedebãt:tum niſi exatiati cybo uinoq; arma cũ capiebãt diſperſi
inordinati exibant:ut qbus pro ſpe certum eſſet:hoſtes extra uallum ſigna non daturos:aduerſus ita ĩ/
compoſitos eos ueniẽtes clamore pariter omnium:q ĩ caſtris erãt:calonum quoq; & lixarum ſublato
ſimul oĩbus portis romani eruperunt.Liguribus adeo improuiſa res fuit:ut ꝑĩde ac ſi ĩſidiis circũuen/
ti forẽt:trepidarẽt:exiguum temporis aliqua forma pugnæ fuit:fuga deĩde effuſa effugientium paſſim
cædes erat:eqtibus dato ſigno ut conſcenderent equos:nec effugere quẽquam ſinerẽt:in caſtra omnes
trepida fuga compulſi ſunt:deinde ipſis exuti caſtris ſupra.xv.milia liguꝝ eo die occiſa:capta duomil/
lia quingenti.Triduo poſt ligurum ingaunorum omne nomen obſidibus datis in dicionem uenit:gu — Liguꝝ
bernatores nautæq; conquiſiti qui prædatores fuiſſent nauibus:atq; omnes in cuſtodiam cõiecti a.M. — cædes
Macienio duũuiro nanes eius generis in liguſtina ora.xxxii.captæ ſunt.Hæc qui nunciarent : litteraſq;
ad ſenatum ferrent.L.Aurelius Cotta.C.Sulpicius Hallus Romam miſſi:ſimulq; peterent : ut.L.Ae/
mylio confecta prouincia decedere & deducere ſecum milites liceret atq; dimittere . Vtrunq; permiſ/
ſum ab ſenatu:& ſupplicatio ad oĩa puluinaria per triduum decreta:iuſſiq; prætores Petilius urbanas
dimittere legiones:Fabius ſociis atq; nomini latino remittere delectum:& uti prætor urbanus conſu/
libus ſcriberet ſenatũ æquũ cẽſere ſubitarios milites tumultus cã conſcriptos prĩo quoq; tpe dimitti.

Colonia Grauiſæ eo anno deducta ẽ ĩ agrũ ethruſcũ de tarqniẽſibus quõdã captũ:qna iugera agri da
ta:triũuiri deduxerũt.G.Calphurnius Piſo.P.Clau.pulcher.C.Terẽtius Hiſter.ſiccitate & iopia frugũ
inſignis annus fuit:ſex mẽſes nũq̃ pluuiſſe memoria ꝓditũ.Eodẽ anno ĩ agro.L.Petilii Scribæ ſub ia/
niculo:dũ cultores altius moliunť terrã:duæ lapideæ arcæ octonos ferme pedes longæ:q̃ternos latæ ĩ/
uẽtæ ſunt opculis plũbo deuictis:litteris latinis græciſq; utraq; arca ĩſcripta erat:ĩ altera Numã Pompi — Libri
lium Põponis filiũ regẽ romanoꝝ ſepultũ eẽ: ĩ altera libros Numæ Põpilii ineſſe:Eas arcas cũ ex ami/ — Numæ
coꝝ ſnĩa dominus apuiſſet:q̃ titulũ ſepulti regis habuerat inanis ĩuenta ſine ullo ueſtigio corporis hu/
mani aut ullius rei ꝑ tabẽ tot annoꝝ oĩbus abſumptis:ĩ altera duo faſces candelis ĩuoluti ſeptenos ha/
buere libros nõ ĩtegros modo:ſed recẽtiſſima ſpecie:ſeptẽ libri latini de iure põtificio erant:ſeptẽ græci
de diſciplina ſapiẽtiæ:q̃ illius ætatis eẽt potuit:adiicit Antias Valerius pythagoricos fuiſſe:uulgatæ opi
nioni:qa creditur Pythagoræ auditorẽ fuiſſe Numam:mẽdacio ꝓbabili accommodat fidem . Prĩo ab
amicis:q ĩ re præſenti fuerunt:libri lecti:mox pluribus legẽtibus cum uulgarẽtur.Q.Petilius p̃tor ur/
banus ſtudioſus legẽdi hos libros a.L.Petilio ſumpſit:& erat familiaris uſus:qd Scribam eum quæſtor
Q.Petilius ĩ decuriã legerat.Lectis reꝝ ſummis cũ aĩaduertiſſet plæraq; diſſoluẽdaꝝ religionũ eẽ.L.Pe
tilio dixit ſeſe eos libros ĩ ignẽ cõiectuꝝ eẽ:priuſq̃ id faceret:ſe ei ꝑmittere:uti ſiqđ ſeu ius:ſeu auxiliũ ſe
habere ad eos libros repetẽdos exiſtimaret:experireť:id ĩtegra ſua gratia eũ factuꝝ.Scriba ad tribunos
plebis adit:ab tribunis ad ſenatum res eſt reiecta:p̃tor ſe & iuſiurandum dare paratum eẽ aiebat libros
eos legi ſeruariq; non oportere.Senatus cẽſuit ſatis habendum:quod prætor iuſiurandum polliceretť:
libros prĩo quoq; tempore ĩ comitio cremandos eẽ:pretium pro libris:quantum.Q.Petilio p̃tori ma/
ioriq; parti tribunoꝝ plebis uideretur:domino eſſe ſoluẽdũ:id Scriba non accepit:libri ĩ comitio igne
a uictimariis in conſpectu populi cremati ſunt.Magnum bellum ea æſtate coortum ĩ Hiſpania citerio — Libri.
re ad.v.&.xxx.millia hominum quãtũ nunquã ferme antea celtiberi cõparauerãt.Qu.Fuluius Flaccus — Numæ
eã obtinebat ꝓuinciã:is qa armare iuuẽtutẽ celtiberos audierat:& ipſe quãta poterat:a ſociis auxilia cõ/ — publice
traxerat:ſed nequaquã numero militũ hoſtẽ æquabat.Prĩcipio ueris exercitũ in Carpentaniã deduxit: — cremati

& caſtra locauit ad oppidũ Eburiá modico p̄ſidio ĩ urbe poſito:paucis poſt diebus celtiberí millia duo
fere ĩde ſub colle poſuerũt caſtra quos ubi adeſſe p̄tor romanus ſenſit.M.Fuluiũ fratré cũ duabus tur/
mis ſocioꝝ eqtum ad caſtra hoſtiũ ſpeculatũ miſit:ut uiſeret:q̄ta eẽnt:pugna abſtineret:reciperetq̄ ſe/
ſe:ſi hoſtiũ eqtatũ exeunté uidiſſet.Ita ut p̄ceptũ erat:fecit:ꝑ dies aliquot nihil ultra motum quã ut hæ
duæ turmæ oſtẽderent̃:deĩde ſubducerẽtur:ubi eqtatus hoſtiũ procurriſſet:poſtremo celtiberi oĩbus
peditũ eqtumq̄ copiis caſtris egreſſi acie dextera medio fere ſpatio ĩter bina caſtra cõſtiterunt:campus

Ro.p̄tores ſtratagema

erat:planus oĩs & aptus pugnæ:ibi ſtetere hiſpani hoſté expectãtes.Romanus ĩtra uallũ ſuos cõtinuit
per quatriduũ cõtinuũ & illi eodé loco acié ĩſtructã tenuerũt:ab romanis nihil motum:ĩde qeuere ĩ ca/
ſtris celtiberi:qa pugnæ copia nõ fiebat:eqtes tantũ in ſtationé egrediebant̃:ut parati eẽnt: ſiqd ab ho/
ſte moueret̃:pone caſtra utriq̄ pabulatũ & lignatũ ibant neutri alteros ĩpedientes.Prætor romanus
ubi ſatis tot dieꝝ qete credidit ſpẽ factã hoſti nihil ſe prioré motuꝝ.L.Aciliũ cũ ala ſiniſtra & ſex milli
bus ꝓuĩcialiũ auxilioꝝ circũire mõtes iubet:q ab tergo hoſtibus erãt:ĩde ubi clamoré audiſſet decurre
re ad caſtra eoꝝ:nocte ꝓfecti ſunt:ne poſſent cõſpici.Flaccus luce p̃ia.C.Scriboniũ p̄fectũ ſociũ ad ual
lum hoſtiũ cũ eqtibus extraordinariis ſiniſtræ alæ mittit:quos ubi & ꝓpius accedere & plures:quã ſo
liti erãt:celtiberi cõſpexerũt:oĩs eqtatus effundit̃ caſtris:ſimul & peditibus ſignũ ad exeũdum dat̃. Scri
bonius:ut p̄ceptũ erat:ut primũ fremitũ equeſtriũ audiuit:auertit equos & caſtra repetit:eo effuſus ſe/
qui hoſtes:p̃io eqtes:mox & peditũ acies aderat:haud dubia ſpe caſtra eo die ſe oppugnaturos q̄ngen/
tos paſſus ab uallo aberant.Itaq̄ ubi Flaccus ſatis abſtractos eos a p̄ſidio caſtroꝝ ſuoꝝ ratus eſt:ĩtra ual
lum exercitũ ĩſtructo tribus partibus clamore nõ tãtũ ad ardoré excitãdum pugnæ ſublato:ſed ẽt ut q
in mõtibus erant:exaudirẽt:nec morati ſunt:qn decurrerent:ſicut ĩperatũ erat ad caſtra:ubi q̄nq̄ mil/
liũ armatoꝝ nõ amplius relictũ erat p̄ſidiũ:quos cum & paucitas ſua:& multitudo hoſtiũ : & ĩprouiſa

Celtiberoꝝ caſtra capiunt̃

res terruiſſet:ꝓpe ſine certamĩe capiuntur caſtra:caſtris quæ pars maxĩe a pugnantibus cõſpici poterat
iniecit Acilius ignẽ:poſtremi celtiberoꝝ:q ĩ acie erãt primi flamã cõſpexere:deĩde ꝑ totã aciẽ uulgatũ é
caſtra amiſſa eẽ:& tũ cũ maxĩe arderẽt:unde illis terror ĩde romanis aĩus creuit:iã clamor ſuoꝝ uicẽtiũ
accendebat:tã ardentia hoſtiũ caſtra apparebant.Celtiberi parũper ĩcertis aĩs fluctuati ſunt:cæteꝝ po/
ſteaquã receptus pulſis nullus erat nec uſquã niſi ĩ certamĩe ſpes:ꝑtinacius deĩtegro capeſſunt pugnam
acie media urgebãtur acriter a q̄nta legione:aduerſus leuũ cornu ĩ quo ſui generis prouĩcialia auxilia ĩ/
ſtruxiſſe romanos cernebãt cũ maiore fiducia ĩtulerũt ſigna:iã ꝓpe erat:ut ſiniſtrũ cornu oelleret̃:Ro/

Celtiberoꝝ cædes

manis niſeptia legio ſucceſſiſſet:ſimul ab oppido Eburia:q in p̄ſidio relicti erant:medio ardore pugnæ
aduenerũt:& Acilius e tergo erat:diu ĩ medio cæſi celtiberi:q ſuperant:ĩ omnes partes capeſſunt fugã:
eqtes bipartito ĩ eos emiſſi magnam cædem ædidere:tria & uigĩtimillia hoſtiũ eo die cæſa:capta quat/
tuormillia &.dccc.cum eqs plus q̄ngentis:& ſigna militaria.lxxxvii.Magna uictoria nõ tamé ĩcruenta
fuit:romani de duabus legionibus milites paulo plus.cc.ſociũ latini noĩs.dccc.trigĩta externorum au/
xiliarium mille ferme & quadringenti ceciderunt.Prætor in caſtra uictorem exercitum reduxit. Aci/
lius manere ĩ caſtris ab ſe captis iuſſus:poſtero die ſpolia de hoſtibus lecta & ꝓ cõcione donati : quorũ
uirtus ĩſignis fuerat:ſauciis deĩde ĩ oppidũ Eburiã deuectis ꝑ Carpetaniã ad Cõtrebiã deductæ legiões
ea urbe circũſeſſa cum a celtiberis auxilia accerſiſſet:morantibus iis nõ qa ipſi cunctati ſunt:ſed qa pro/
fectos a domo ĩexplicabiles cõtinuis ĩbribus uiæ & ĩflati amnes tenebãt:deſperato auxilio ſuoꝝ ĩ dedi/
tioné uenit.Flaccus quoq̄ tempeſtatibus fœdis coactus exercitum oẽm ĩ urbem ĩtroduxit. Celtiberi q
domo profecti erant:deditionis ignari cum tandé ſuperatis ubi primum remiſerunt ĩbres oĩbus.Con
trebiam ueniſſent:poſteaquam caſtra nulla extra mœnia uiderunt:aut ĩ alteram partem tranſlata rati
aut receſſiſſe hoſtes:per negligẽtiam effuſi ad oppidum acceſſerũt:ĩ eos duabus portis romani eruptio
nem fecerunt:& ĩ compoſitos adorti fuderunt:quæ res ad reſiſtendum eos:& ad capeſſendam pugnã
impediit:quod non uno agmĩe nec ad ſigna freq̄uẽtes ueniebant eadem magnæ parti ad fugam ſaluti
fuit:ſparſi.n.toto paſſim campo ſe effuderũt:nec uſq̄ confectos eos hoſtis circũuenit:tamẽ ad duodeci/
millia ſunt cæſa:capta plus q̄nquemillia hoſtiũ:eq quadrigẽti:ſigna militaria.lxii.qdã latini:q e fuga do

Recẽtior Barbaroꝝ cædes

mũ ſe recipiebãt:alterum agmẽ celtiberoꝝ ueniẽtiũ deditioné Cõtrebiæ & ſuã cladem narrãdo auerte
runt extẽplo ĩ uicos caſtellaq̄ ſua oẽs dilapſi.Flaccus a Cõtrebia profectus ꝑ Celtiberiã populabundus
ducit legiones multa caſtella oppugnãdo:nec maxĩa pars celtiberorum ĩ deditionem uenit:hæc in cite
riore Hiſpania eo anno geſta:in ulteriore Manlius prætor ſecunda aliquot prælia cum luſitanis fecit.

Aqleia Colõia

Aedes Venerĩſ

Aedes pietatis

Aquileia colonia latina eodé anno ĩ agro galloꝝ é deducta:triamillia peditum:q̄bus data q̄nquage/
na iugera:cẽturionibus cẽtena:cẽtena quadragena eqtes acceperũt:triũuiri deduxerũt.P.Cornelius Sci
pio Naſica.C.Flaminius.L.Manlius Accidinus.Aedes duæ eo anno dedicatæ ſunt:una Veneris Eryci/
næ ad portã collinã dedicauit.L.Portius.Lucii filius Lietanus duũuir:uota erat ab cõſule.L.Portio ligu
ſtino bello:altera ĩ foro olitorio Pietatis:eã ædé dedicauit.M.Attilius Glabrio duũuir:ſtatuãq̄ auratã:
quæ p̃ia oĩum ĩ Italia é ſtatua aurata p̃ris Glabrionis poſuit:iis erat:q eã ædé uouerat : quo die cũ rege
Antiocho ad Termopylas depugnaſſet:locaueratq̄ idẽ ex ſenatuſcõſulto.Per eoſdé dies:q̄bus hæ ædes
dedicatæ ſunt.L.Aemylius Paulus cõſul ex liguribus ĩgaunis triũphauit:trãſtulit coronas aureas q̄nq̄
& uigĩti:nec p̄terea qcq̃ auri argẽtiq̄ ĩ eo triũpho latum:captiui multi p̃ĩcipes ligurũ ante currũ ducti:
æris trecenos militibus diuiſit.Auxerũt eius triũphi famã legati liguꝝ pacé ꝑpetuã orãtes:ita ĩ aĩum ĩ/
duxiſſe ligurũ gẽté nulla unq̃ arma niſi ĩperata a Po.Ro.ſumere Reſpõſum a Quĩto Fabio p̄tore eſt li/
guribus iuſſu ſenatus orationẽ eã nõ nouã liguribus eẽ:mẽs uero ut noua & orationi cõueniens eſſet:

ipſoꝝ id plurimũ referre:ad cõſules irẽt:& q̃ ab iis ĩperata eẽnt:facerẽt:nulli alii quã cõſulibus ſenatũ cre
dituꝝ eẽ:ſyncera fide ĩ pace ligures eſſe: pax ĩ liguribus fuit. In Corſica pugnatũ ẽ cũ corſis ad duomillia

Pax li/ guribuſ data

coꝝ.M.Pinarius p̃tor ĩ acię occidit: qua clade cõpulſi obſides dederũt:& cæræ.c.millia põdo. Inde ĩ Sar
diniã exercitus ductus:& cũ bileſibus gẽte ne nũc qdẽ oĩ parte pacata ſecuda p̃lia facta Carthagineſibus
eodẽ ãno.c.obſides redditi:pacẽꝗ cũ iis Po.Ro.nõ ab ſe tantũ:ſed rege ẽt Maſiniſſa p̃ſtitit q tũ p̃ſidio ar
mato agrũ. q in cõtrouerſia erat:obtinebat. Ocioſam ꝓuinciã cõſ.habuerũt.M.Bebius comitioꝝ cauſa
Romã reuocatus cõſules creauit.A.Poſthumiũ Albinũ Luſcũ &.C.Calphurniũ Piſonẽ:p̃tores ĩde fa/
cti.T.Sẽpronius Gracchus.L.Poſthumius Albinus.P.Cornelius Mamercus.T.Miutius Melliculus.A.
Hoſtilius Mãcinus.C.Menius:ii oẽs mgr̃atus idibus Martiis inierũt. Prĩcipio eius anni:quo.A.Poſthu
mius Albinus &.C.Calphurnius Piſo cõſules fuerũt:ab.A.Poſthumio cõſule in ſenatũ ĩtroducti: q ex
Hiſpania citeriore uenerãt:a.Q.Fuluio Flacco.L.Minutius legatus & duo tribuni militũ.T.Menius:
&.L.Terentius Maſſaliotha:hi cũ duo ſecũda p̃lia deditionẽ Celtiberiæ cõfectã ꝓuinciã nũciaſſent: nec

A.Po/ ſthumi. &.C. Cal/ phurni us cõſ.

ſtipẽdio:qđ mitti ſoleret:nec frumẽto portato ad exercitũ in eũ ãnũ opus eẽ:petierũt ab ſenatu primũ
ob res ꝓſpere geſtas:ut diis ĩmortalibus honos haberet̃:deinde ut.Q.Fuluio decedẽti de ꝓuĩcia depor
tare ĩde exercitũ:cuius forti opa & ipſi & multi ante eũ p̃tores uſi eẽnt:liceret:qđ fieri p̃ter q̃:qđ ita debe
ret:ẽt ꝓpe neceſſariũ eẽt:ita.n.obſtinatos eẽ milites:ut nõ ultra retineri poſſe in ꝓuĩcia uiderent̃:iniuſ/
ſuꝗ abituri ĩde eẽnt ſi nõ dimitterent̃:aut ĩ pnicioſam:ſi qs ĩpenſæ retineret:ſeditionẽ exarſuri. Cõſuli
bus ambobus ꝓuĩciã ligures eẽ ſenatus iuſſit:p̃tores ĩde ſortiti ſunt.A.Hoſtilio urbana.T.Minutio pe
grina euenit.P.Cornelio Sicilia.C.Menio Sardinia:Hiſpanias ſortiti.L.Poſthumius ulteriorẽ.T.Sẽpro
nius citeriorẽ.Is qa ſucceſſurus.Q.Fuluio Flacco erat:ne uetere exercitu ꝓuĩcias ſpoliaret̃:q̃ro:inqt de te
L.Minutii cũ cõfectã ꝓuĩciã nũcies:exiſtimeſne celtiberos ꝑpetuo in fide mãſuros:ita ut ſine exercitu ea
ꝓuĩcia obtineri poſſit? ſi neꝗ de fide barbaroꝝ qcq̃ recipe aut affirmare nobis potes:& habẽdũ illic uti
ſe exercitũ cẽſes:utrũ tãdẽ auctor ſenatui ſis ſupplemẽtũ in Hiſpaniã mittẽdi:ut ii mõ qbus emerita ſti/
pẽdia ſint:milites dimittant̃:ueteribus militibus tyrones ĩmiſceant̃ an deductis de ꝓuincia ueteribus
legionibus nouas cõſcribẽdi & mittẽdi? cũ contẽptũ tyrociniũ ẽt mitiores barbaros excitare ad rebellã/
dũ poſſit:dictu quã re facilius ſit ꝓuinciã ĩgenio ferocẽ rebellatricẽ cõfeciſſe:paucæ ciuitates:ut qdẽ ego
audio q̃s:uicina maxĩe hyberna p̃mebãt:ĩ ius deditionẽꝗ uenerũt:ulteriores in armis ſunt:q̃ cũ ita ſint
ego tamẽ hæc p̃dico.P.C.me exercitu eo:q nũc ẽ:rẽp.adminiſtratuꝝ:ſi deducat ſecũ Flaccus legiões lo

Prætoris & legati diſceptatio

ca pacata me ad hybernacula electuꝝ:neꝗ nouũ militẽ ferociſſimo hoſti obiectuꝝ. Legatus ad ea:q̃ in
terrogatus erat:reſpõdit:neꝗ ſe:neꝗ quẽq̃ aliũ diuinare poſſe:qd ĩ aĩo celtiberi haberẽt:aut porro habi
turi eẽnt:itaꝗ negare nõ poſſe qn rectius ſit ẽt ad pacatos barbaros nondũ ſatis aſſuetos ĩperio exercitũ
mitti nouo aũt an uetere exercitu poſſit tutius eẽ dicere:q poſſit:q̃ fide celtiberi in pace mãſuri ſint? ſi/
mul & q illos exploratũ habeat:qeturos milites:ſi diutius ĩ ꝓuĩcia retineãt̃:ſi ex eo:qđ aut ĩter ſe loquã
tur:aut clamatiõibus apud cõcionantẽ ĩperatorẽ ſignificẽt qd ſentiãt:cõiectandũ ſit palã uociferatos eẽ
aũt ĩperatorẽ in ꝓuincia retẽturos:aut cũ eo in Italiã uẽturos eẽ. Diſceptationẽ ĩter p̃torẽ legatũꝗ cõſu/
lũ relatio ĩterrupit:q ſuas armari ꝓuincias;priuſq̃ de p̃toris exercitu ageret̃:æquũ eẽ cẽſebãt:nouus oĩs
exercitus cõſulibus ẽ decretus:binæ legiões romanæ cũ ſuo eqtatu:& ſociũ latini noĩs q̃tus ſemꝑ nume
rus.xv.millia peditũ &.dccc.eqtes:cũ hoc exercitu apuanis liguribus:ut bellũ inferrẽt:mãdatũ ẽ.P.Cor/
nelio:&.M.Bebio ꝓrogatũ ĩperiũ:iuſſiꝗ ꝓuĩcias obtinere:donec cõſules ueniſſent:tũ ĩperatũ ut dimiſ
ſo:quẽ haberẽt:exercitu reuerterent̃ Romã. De.T.Sẽpronii deinde exercitu actũ ẽ:nouã legionẽ ei qnꝗ
milliũ &.cc.peditũ cũ eqtibus q̃drigentis cõſules ſcribere iuſſi: & mille p̃terea peditũ Romanoꝝ qnq̃/
gita eqtes: & ſociis e noĩe latino ĩperari ſeptẽmillia peditũ.ccc.eqtes:cũ hoc exercitu.T.Sẽproniũ ire in
Hiſpaniã placuit citeriorẽ.Q.Fuluio p̃miſſum:ut q milites ante.Sp.Poſthumiũ cõſulẽ.Q.Martiũ cõ/
ſulẽ ciues Romani: ſociiue in Hiſpaniam tranſportati eẽnt:& p̃terea ſupplemẽto adducto quot ampli/

Ordinatio ꝓuĩciarum

us duabus legionibus:quam decemmillia &.cccc.pedites:ſexcenti equites eſſent:& ſocium latini nomi
nis.xii.millia.dc.equites:quorum forti opera duobus aduerſus celtiberos præliis uſus.Q.Fuluius eſſet
eos:ſi uideretur:ſecum deportaret:& ſupplicationes decretæ:quod is proſpere rempubli.geſſiſſet:& cæ
teri prætores in prouincias miſſi.Qu.Fabio Buteoni prorogatum in Gallia imperium eſt: octo legio/
nes præter exercitum ueterem:qui in liguribus in ſpe propinqua miſſionis erat:eo anno eſſe placuit:&
is ipſe exercitus ægre explebatur propter peſtilentiam:quæ iam tertium annum urbẽ romanã atꝗ
Italiã uaſtabat. Prætor.T.Minutius & haud ita multo poſt cõſul.C.Calphurnius moritur: multi alii
omnium ordinum illuſtres uiri:poſtremo prodigii loco ea clades haberi cœpta eſt:Gaius Seruilius Põ
tifex maximus piacula iræ deum conquirere iuſſus:decẽuiri libros inſpicere: conſul Apollini Aeſcula/
pio Saluti dona uouere:& dare ſigna inaurata:quæ uouit:deditꝗ:decẽuiri ſupplicationem in biduum
ualitudinis cauſa & per omnia fora conciliabulaꝗ edixerunt.

LIVRARIA DA UNIVERSIDADE

FINIS.

T.Liuii patauini Decades expliciunt. Venetiis per Bartholameum de Zanis de Porteſio:ſumma cu/
ra & diligenti ſtudio. Impreſſæ. Anno ab Incarnatione domini.1498.die.20.Iunii.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

a
prima alba
plex:ut
perii
duo noui

b
ſocio po.ro.
tuſcꝙ
& iudicatum
A.Gabinius

c
M.Antonii
donec

d
T.Liuii
uir miraculo
tes
ſuerat

e
ut non pater
T.Liuii
dicta
ſcum non

f
quos
ad arma
agri tanq̃
ctus in equos

g
etiam
ſtra:manus
bem
tandem

h
refecit ſeipſum
alteris
cantur
tolinus

i
inuenti
lam
nit:pecunia ex
caſſent

K
deditionis
in agros
nihil moraturi:
ſtitiſſe?

l
ri poſſe
cuius
bore iuuentutis
& ipſe

m
dius ad.cccl.ex
& quod
Papyrius
ferre ſolitum.

n
Nouiuſꝙ
ingens
quarta fere uigilia

o
ligeret:quantæꝙ
quoꝙ
geram militibus.

A
T.Liuii
rus texiſſet:ita
Namꝙ
arma conſternati

B
bus:
dit.Flaminius:
fuit
Incluſus

C
Haud
ad erũpendũ
centia
mam:ſeu Capuã

D
copiis
propius
ma experiri
exercitu

E
cũ carthaginẽſibus
T.Liuii
cituum
genere:

F
re receptui
T.Liuii
& conuertere
abſtrahi

G
ctus ad exercitũ
intus
T.Liuii
L.Ariani

H
ginenſium
diale
tumultuaria
gna

I
funeris expectarẽt
hæc ad
nis exegit
cto illic

K
uincia
partim
(id Syphacis
T.Liuii
ei tumulo

aa
T.Liuii
feciſſet id præſidio
dum
ci)ingens

bb
Philippum
euerſam
egregie
patres conſulibus

cc
legionum
Sex
uerat
fuerunt

dd
ſua citius per
quoꝙ
hyderas
Ptolemæo

ee
perpacata
C.Fabricium
ues
tempus

ff
libertatis
T.Liuii
eminebant:
te poſtero

gg
nes:utinam
morabilis
T.Liuii
P.Ebutius

hh
deintegro
in Pelopõneſo
enim
patiatur

1498

Sala R
Gab.
Est.
Tab. 37
N.º 4